

Annales rerum gestarum Aelfredi Magni ... recensuit Franciscus Wise / [John Asser].

Contributors

Asser, John, -909.
Wise, Francis, 1695-1767.

Publication/Creation

Oxonii : [Univ. Press.], 1722.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yafpnbr3>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

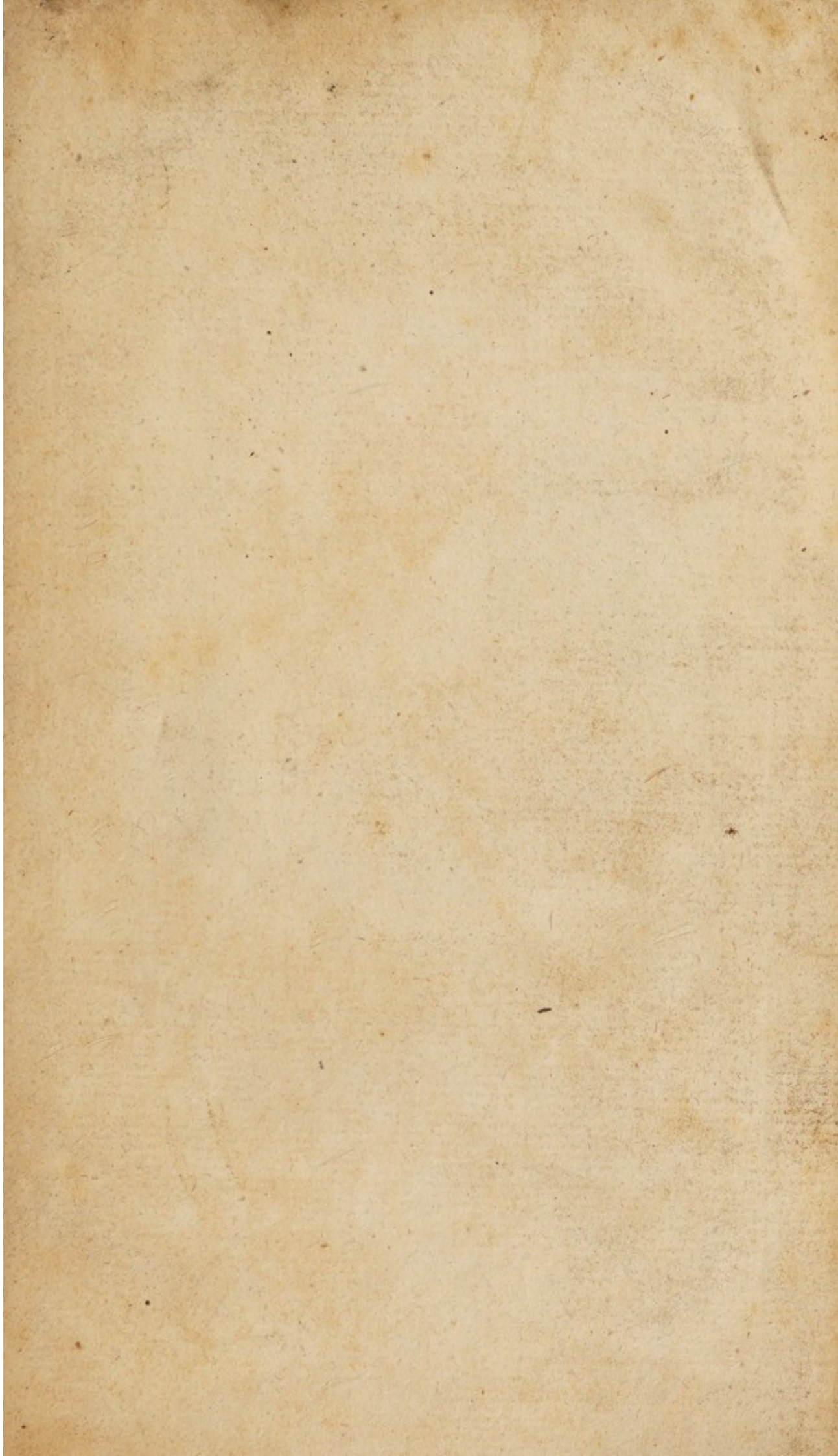

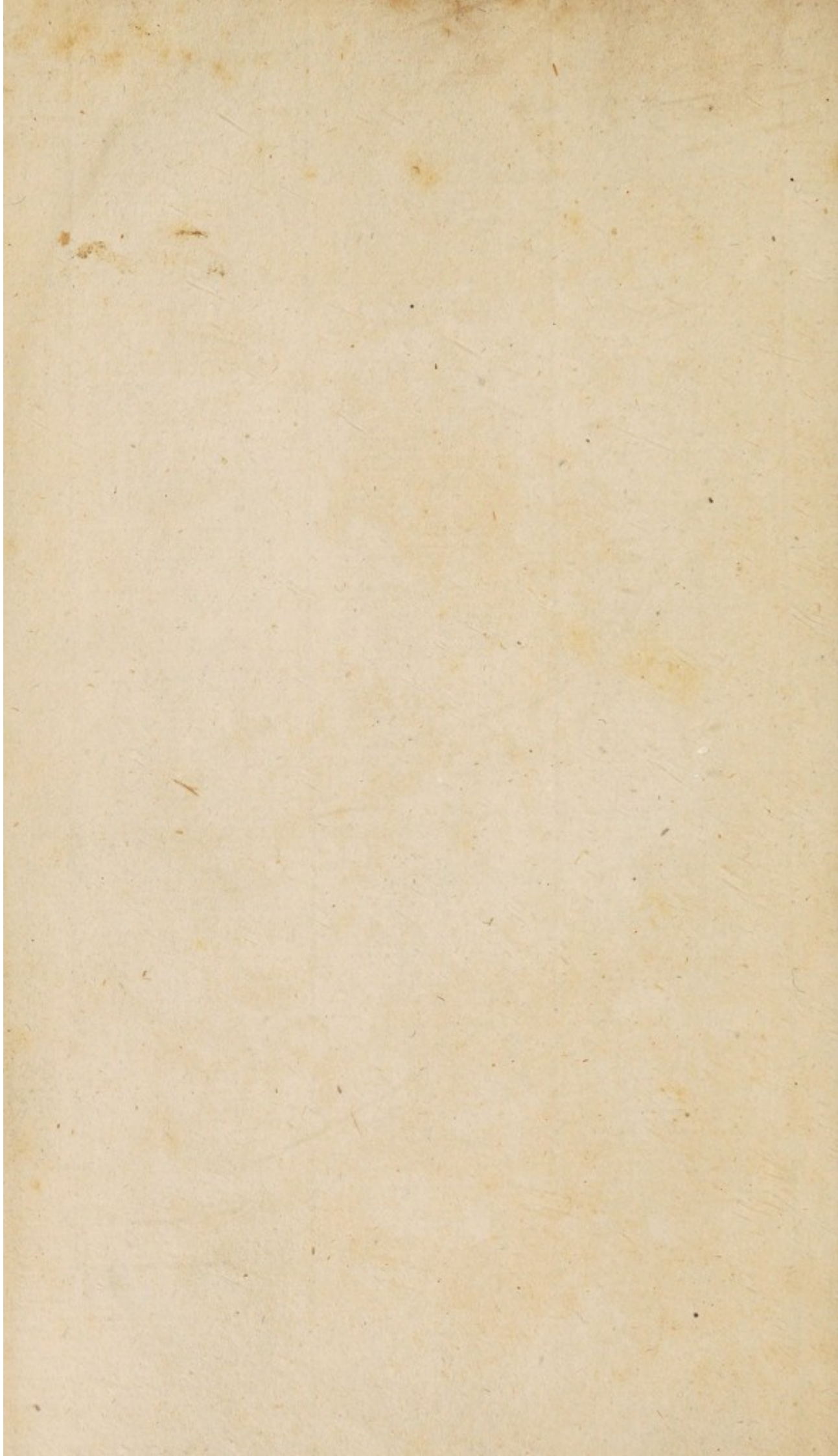
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

11402/B

First volume. The MS. was
afterwards burnt, and the
book is valuable. \$ 100.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30521269>

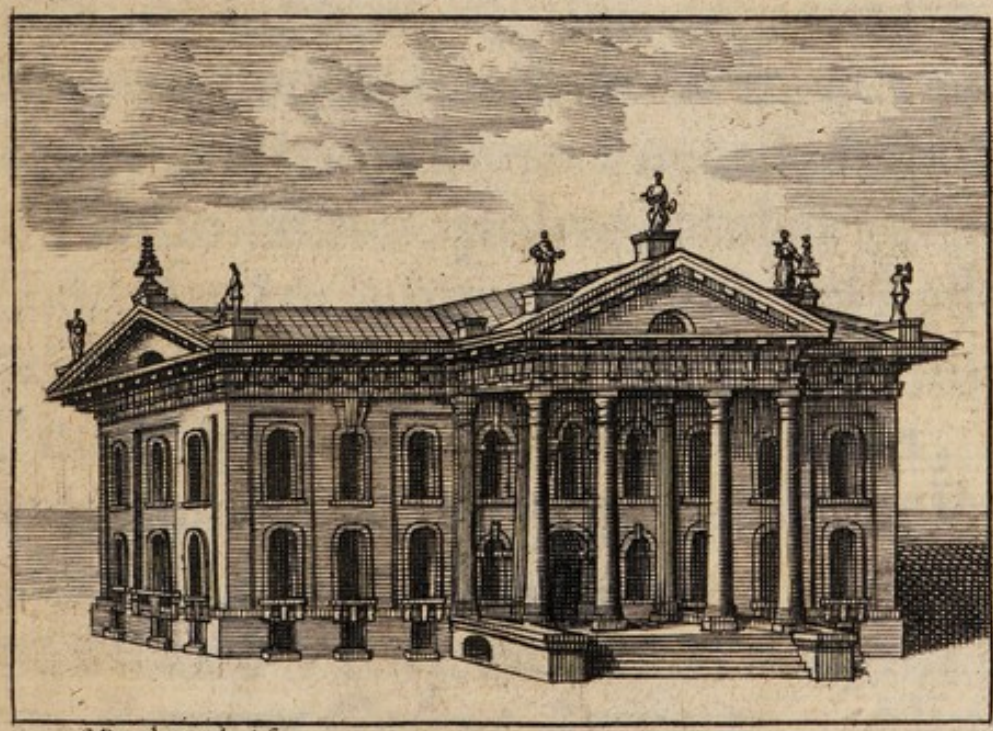
AELFREDUS
MAGNUS.

*Ex antiquissima tabella in aedibus Magistri
Coll. Univ. Oxon.*

Verius sculp.

80236

ANNALES
 RERUM GESTARUM
 ÆLFREDI
 MAGNI,
 AUCTORE
 ASSERIO
 MENEVENSI,
 RECENSUIT
 FRANCISCUS WISE, A. M.
 COLL. TRIN. SOC.

Munster d. et c.

OXONII A. D. MDCCXXII.

Imprimatur,

ROB. SHIPPEN

VICE-CAN. OXON.

Aug. 18.
1722.

LECTORI S.

ETSI ante aliquot annos mecum reputarem, novam atque elegantiorē Afferii Menevenfis Editionem rerum Britannicarum studiosis haud injucundam fore, vix tamen illam adornandam in me susceperam, utpote negotiorum aliorum mole pene distractus, nisi demum hortatore ac suafore V. Cl. *Arthurō Charlett* S. T. P. Coll. Univ. Oxon. Magistro, curam eam diutius subterfugere nefas fuerit. Jam vero opere ad finem perducto, instituti rationem, & subsidia, quibus innixus hunc qualemcunque libellum in lucem profero, breviter exponere necesse habui.

Primo omnes, quibus patebat aditus, Codd. Auctoris hujusce MSS. vel nostra vel amicorum opera consultavimus. Unum quidem, sed recentiorē, & apographum, ut videtur, Editionis Parkerianæ nobiscum perhumaniter communicavit Vir omni literatura præclarus *Rogerus Galeus* Armiger. Alium

recentem in ¹ Bibl. S. Jacobi Regia servatum, inspicere nondum mihi contigit. Extat alius adhuc in Bibl. C. C. C. apud Cantabrigienses circiter ducentos abhinc & amplius annos exaratus, nec tamen aliud est nisi apographum MS. Cottoniani; hujus variantes lectiones, prelo sudante, mecum communicavit Vir amicissimus *Th. Stephens* A.B. ejusdem Collegii Socius. Codex autem eorum omnium, qui hodie extant, antiquissimus est ³ Cottonianus (de quo plura in pag. 136, 137.) hunc meam in gratiam evolvit, & specimen Scripturæ dedit egregius amicus *Jacobus Hill* de Medio Templo.

Porro operi huic concinnando ferebant auxilium Libri aliqui impressi; speciatim vero Florentius Vigornienfis, qui Afferium fere totum sumpsit sibi in Historiam, verbumque de verbo expressum extulit: id quod eo feliciter evenit, quia exemplar ejus præstantius fuisse videtur, quam Parkerianum, Camdenianum aut Cottonianum.

Hac ope fultus Auctorem quanta po-

¹ No. 577. ² *Miscel. Q.* p. 325. ³ *OTHO A. XII.*

tui diligentia elimatum atque perpolitum in lucem mitto. Interdum meam conjecturam necesse erat (quæ enim absurda & omnino dissentanea videbantur, nolui ut intacta manerent) fateor tamen paucos adhuc locos superesse, quibus emendandis aut explicandis haud suffeci, ideoque acriori Lectoris judicio submisi.

Quod autem ornatius hoc volumen prodeat & perfectius; ut aliis nonnullis, ita præcipue amico colendissimo *Jos. Bowles* A. M. Coll. Oriel. Socio & Bibl. Bodl. Præfecto maximæ grates referendæ sunt. Pauca de Vita & Scriptis Auctoris præposui; in quibus congerendis me V. Doctiff. *Thomæ Tannero* S. T. P. Eccl. Cath. Norvicensis Cancellario devinctissimum gratus agnosco. Epistolam Fulconis Rhemorum Archiepiscopi mihi benigne impertivit V. R. *Thomas Ford* A. M. Eccl. de Banwell in agro Somersetenfi Vicarius, & Eccl. Wellensis Præbendarius, qui illam (in fine vetusti MS. Evangelii scriptam, atque in latrinam tantum non detrusam) ab interitu peropportune vindicavit. Hanc nun-

nunquam vidit ¹ Flodoardus, utcunque alias in scriptis Fulconis recensendis diligens inquisitor.

Frustra autem novam Afferii editionem construerem, nisi priorum (viz. Parkerianæ & Camdenianæ) discrepantiam notaverim; ideoque inserui Apologiam Afferii Camdeniani; necessariam, fateor, Operis partem, sed nobis minus gratam: nec enim cordi est, (quicquid secus nonnulli senserint) quibusvis, nedum literariis, jurgiis interesse. Quandoquidem vero id postulerint res nostræ; credant, rogo, Lectores causæ, quæ æquior visa fuit, memet adhæsisse, & ad istas partes, quas injuriosius tractarunt adversarii, non penitus invitum adjunctum fuisse.

Tandem, ut Lectorum animos oblectarem, & ab elegantia non prorsus abhorrere rem Antiquariam ostenderem, nonnullis paginis icones inserui manu peritissimi artificis *Geor. Vertue* cælatas. Cætera quæ adduntur, proxima pagina monstrabit. Vale.

E Bibl. Bodl.
Aug. 18. 1722.

ANNALS

RERUM GESTARUM

ÆLFREDI

MAGNI,

QUIBUS ACCEDUNT

- I. Archiepiscopi Parkeri Præfatio ad Afferium.
 - II. De Vita & Scriptis Afferii.
 - III. Testamentum Regis Ælfredi.
 - IV. Præfatio Regis Ælfredi ad D. Gregorii Pastorale.
 - V. Chronologia Vitæ R. Ælfredi.
 - VI. Testimonia de R. Ælfredo.
 - VII. Epistola Archiepiscopi Fulconis ad R. Ælfredum.
 - VIII. Apologia Afferii Camdeniani.
 - IX. Addenda & Emendanda.
 - X. Index locorum qui in hoc libro memorantur.
-
-

OXONI,

A. D. MDCCXXII.

Bale's Pref. to Leland's New year's gift.

As ye find a notable antyquyte, such as are the Hystories of Gildas and Nennius amonge the Brytaynes, Stephanides and Asserius among the Englyshe Saxons lete them anon be imprented, and so brynge them into a nombre of Coppyes both to their and your owne perpetual fame.

O X O V I I
A. D. MDCCXXII

PRÆFATIO.

Alfredi regis amplissimi (qui olim toti fere Britanniae præfuit) historiam, tibi (humanissime lector) exhibemus: a Johanne Assero Antistite Shyreburnensi (qui illi quondam a sacris fuit) Latinis literis luculenter expressam. Quæ quidem historia non mediocrem menti tuæ voluptatem infundet, neque minorem adferet cum

voluptate utilitatem, si in præclarissimarum rerum contemplatione defixus, te ad earum imitationem, & quasi imaginem totum effinxeris. Et enim quæ delectatio major quam clarorum virorum studia, res gestas, mores, vitas denique, ortus, obitus, (tanquam tabulas bene pictas) quotidie intueri? Quis fructus uberior quam qui ex istiusmodi rerum perenni lectione percipitur? Et quanquam non sint hæc omnibus artium coloribus illustrata, atque posita, neque eleganti verborum concinnitate distincta, tamen & Latine loquitur, & significanter, & (ut priscis illis temporibus) non omnino inculte, tantumque sibi fortassis adhibuit ornamentum, quantum in exponenda decuit. Nam elaboratam exquisitius orationem, nimiaque excultam industria, prudentium aures non modo in vulgari

gari sermonis consuetudine, verum in historia quoque respuere consueverunt. Latina autem cum sint, Saxonice literis excudi curavimus, maxime ob venerandam ipsius archetypi antiquitatem, ipso adhuc (ut opinio fert mea) Ælfredo superstite, iisdem literarum formulis descriptam. Augent conjecturam Pastoralia, quæ ab ipso prudentissimo rege ex sermone Romano in Saxonicum conversa fuerunt, atque illius imperio per quasdam Britannicæ Ecclesias sparsa. Quorum vetusta quædam exemplaria, eodem etiam tempore descripta, hodie extant similibus depicta characteribus. Atque hæc omnia (lector erudite) tuam ob causam divulgamus, nimirum, ut tibi iucunditati sint & emolumento. Etenim cum videas regem summo splendore, & tanta (quantam illa perraro vi-

dit ætas) dignitate regem, qui non
 pacis solum laudibus floruerit, sed
 belli quoque gloria circumfluxerit,
 omnem curam, industriam, cogitatio-
 nes denique omnes, in disciplinarum
 studium consumpsisse: adeo ut horam
 fere nullam effluere sibi passus sit,
 quam non in literis, & cum virtute
 traduxerit, quo te lector animo esse
 oportebit? quam in bonarum artium
 studia flagranti semper, & incenso?
 Neque solum doctrinæ & cognitio-
 nis desyderio ipse mirifice afficieba-
 tur, adeo ut omnes conatus ad eam
 illustrandam converterit, sed exem-
 plo suo alios item ad excellentem om-
 nium artium honestarum cupidita-
 tem incitavit & illexit, doctosque ex
 omnibus locis viros ascivit, quorum
 præceptis institutisque nobilium li-
 beri, in Aula sua, una cum regis
 filiis, ad humanitatem, & præcla-
 rissimarum

*rissimarum artium scientiam quoti-
 die informarentur. Quod eo mirabi-
 lius videri debet, quandoquidem ma-
 ximis in rebus longeque diversis, sese
 per omnem pene ætatem laboriosis-
 sime exercuerit, duasque res specie
 dispares, admirabili prudentia con-
 junxerit. Quid enim tam distans
 quam pax a bello? Quis tamen un-
 quam illo aut pacis amantior est ha-
 bitus, aut belli laude illustrior? Quid
 tam difficile, quam & regni fines con-
 tra barbararum gentium immanita-
 tem assidue tueri: & doctrinæ ac
 literarum terminos quotidie profer-
 re? Utrumque sane rex nobilissimus
 consecutus est, ut & Danorum co-
 pias perpetuo in Britanniam influen-
 tes virtute bellica represserit, & in
 maximis semper occupationum flucti-
 bus, liberalium disciplinarum studia
 nunquam intermiserit. Cujus indu-
 striæ*

*stricæ testimonia extant sane permul-
 ta, apud viros & iudicii & antiqui-
 tatis autoritate insignes. Etenim in
 historia Eliensi, lib. 2. sic scribitur :
 Aluredus acerrimi ingenii prin-
 ceptus, per Grimbaldum, & Johan-
 nem doctiss. Monachos tantum
 instructus est, ut in brevi libro-
 rum omnium notitiam habue-
 rit, totumque novum & vetus
 Testamentum in eulogiam An-
 glicæ gentis transmutaverit. Ac-
 cedit huc quod a vicesimo ætatis anno,
 ad quadragesimum quintum, diutur-
 no morbo afflictus, importunoque elan-
 guerit: qui quidem non tam corporis
 vires plerumque debilitat, quam men-
 tis vim infringit & imminuit. Adde
 insuper, quod ea tempestate rex opti-
 mus vixerit, cum priorum annorum
 miseranda perversitas, toti pene ter-
 rarum orbi inscitæ, superstitionis,
 &*

Et perfidiae tenebras offudisset: unde
 evenit, ut pietati, temporis improbi-
 tas, doctrinae vero communis illa bo-
 narum artium lues nonnihil obstite-
 rit. Quo magis laetari nos convenit,
 Et immortales Deo Optimo Maximo
 gratias habere, qui hoc tanto cogni-
 tionis Et scientiae lumine (quibus su-
 perioris aevi infaelicitas obstruxit)
 divina nunc benignitate circumfun-
 dimur. Jam vero quanta ignoratio-
 nis nox, Et tempestas aetatem illam
 obscuraverit: quo animo, quamque
 ad virtutem ardenti Et incenso pius
 rex flagraverit, quemadmodum se
 eruditorum hominum quotidiana con-
 suetudine devinxerit, quos denique il-
 lis honores, quantaque virtutum praem-
 ia contribuerit: harum rerum om-
 nium exempla, tum liber iste, tum
 Pastoralis (cum explicatione ejus-
 dem) praefixa praefatio copiosissime
 sup-

suppeditabit. Sin autem quis requirit, quamobrem cum isthæc Latinis literis memoriæ mandentur, eadem tamen nos Saxonice typis pervulgari fecerimus, nihil est, quod expedire tam facile possimus. Etenim cum ipsa nos primi exemplaris (ut antea dixi) antiquitas, debita quadam veneratione perfudit: tum magni ad fidem & authoritatem interesse putabamus, si quæ priscis notis verbisque conscripta, exsignataque ad manus nostras pervenissent, eadem nos iisdem literarum formulis imprimeremus. Eoque me minus instituti mei pœnitet, quod facile sentio, hanc meam cogitationem, tibi (amice lector) nec inutilem, neque injucundam futuram. Primum enim, ubi hujus te libelli lectioni paululum assuefeceris, literarumque priscarum gnarus jam extiteris, licebit a Latinis ad Saxo-

nica

nica studium convertere, quorum ex scriptis (mibi crede) non mediocrem voluptatem adipiscere: & in veteribus monumentis perscrutandis incredibilem cum voluptate utilitatem conjunges. Præterea operæ pretium erit patrium hunc nostrum (quo hodie utimur) sermonem, cum illo obsoleto jam pene & extincto conferre; & conferendo quam sint inter se similes, & pene eadem, animadvertere. Quam potissimum ob causam, quatuor Evangelia eadem lingua, atque iisdem literarum formulis excudi curavimus, & quo facilius ejus cognitionem intelligentiamque comprehenderes, Anglica cum Saxonice in margine conjunximus, talibusque notis atque figurarum signis distinximus, ut perfacile inter se diversarum linguarum sententiæ comparari queant. Accedit huc etiam, quod cum Hyber-

nici, libros aliquot antiquissimos, sermone vernaculo conscriptos reliquerint, eosque Saxonice characteribus exsignaverint (quanquam verborum sensum, atque pronuntiandi morem nativum obtinent, atque domesticum, tamen quandoquidem in vocibus describendis etiam hisce diebus Saxonice utuntur typis ac formulis) ex horum characterum notitia & intellectu, aditus certe patebit aliquis ad ejus quoque lingue scientiam iis, qui in regionibus illis legationis aliquod munus obierint, aut alio quovis modo ejus Insule negotiis implicabuntur. Jam vero cum Dayus Typographus primus (& omnium certe quod sciam solus) has formulas æri incidere: facile, quæ Saxonice literis perscripta sunt, iisdem typis divulgabuntur. Quorum sane lectio & veteris tibi lingue, ac quondam domesticæ

riam renovabit, & haud parvam supeditabit abstrusæ cognitionis suppellectilem. Facile autem erit vocum vim, & verborum varietatem percipere, præsertim cum tanta sit hujus nostræ (qua nunc utimur) lingue & illius veteris similitudo. Pronunciatio obscurior fortassis & impeditiior aliquantulum videbitur, quam ut absolute percipi queat. Neque mirum: quandoquidem quotidianus ejus sermonis usus jam penitus evanuerit, & Saxones qui hodie in Germania sunt, illum pristinum pronuntiandi morem longo intervallo temporis amiserint. Veruntamen non exactam nos ejus sermonis (qui jam fere totus obsolevit) notitiam, nec sollicitam nimis in verbis excutiendis industriam, requirimus: tantum operæ in ejus studio ponatur, quantum erit ad intelligendum satis. Quod

qui fecerit, utilitatem exinde dupli-
 cem consequetur. Nam cum & ve-
 teres Britanni, & post hos Saxones
 (qui Britannorum vocabulis aut fun-
 ditus deletis, aut ad arbitrium suum
 immutatis, nova cunctis pene locis no-
 mina indiderunt) semper aut alicu-
 jus celebris facti memoriam, aut rei
 naturam locorum appellationibus ex-
 primere consueverint (ut omittam
 utilitatem) quanta hujus linguae stu-
 dioso voluptas erit (& ut per jucun-
 da, ita non multi sane laboris) scire,
 omnium civitatum, urbium, montium,
 sylvarum, fluminum, & viarum no-
 mina, & haec universa unde deriven-
 tur, & quo quidque quasi è fonte pro-
 fluxerit, intelligere. Quibus de re-
 bus si qua forte quis degustare con-
 cupiverit, Gulielmi Lamberdi (viri
 sane eruditi, & in hospitio Lincol-
 niensi, inter legum consultos, dome-
 stici

*stici juris peritissimi) præfationem
 perlegat & expendat, quam libro de
 veteribus Saxonum legibus præfixit,
 quas nuper Latinis literis eleganter
 expressit. Ibi etenim nonnulla de in-
 stituti sui ratione atque consilio pru-
 denter præfatus, demum (ut est in
 istiusmodi rebus perscrutandis sa-
 gaci certe ingenio & peracri) quo-
 rundam verborum vim ac naturas
 subtiliter persecutus est. Quo in li-
 bro si se studiosius exercuerint ii, qui
 aut hujus linguæ notitiam, aut ve-
 tustarum legum (quas reges antiqui
 sanxerunt) scientiam habere desyde-
 rant, sapienter meo judicio facient,
 & inde non mediocre sibi ad eas quo-
 que res percipiendas instrumentum,
 facultatemque comparabunt. Quin-
 etiam quoniam diplomata multa, &
 vetustioris ætatis monumenta, tum
 regie, quæ in archivis custodiuntur
 chartæ,*

chartæ, tam ante, quam post Nor-
mannorum in Angliam adventum,
adhuc extant, quæ Saxonice &
verbis, & literis comprehenduntur,
omnes qui in regni institutis ad-
discendis elaboraverint cohortabor,
ut exiguo labore, seu pene nullo
hujus sibi linguæ cognitionem acqui-
rant. Quod si facere voluerint, mul-
ta proculdubio quotidie eruent, & eli-
cient, quæ abdita jam jacent, & ab-
strusa, & plurimarum rerum invo-
lutas penitus naturas, & implicitas,
nullo negotio expedient. Quem in fi-
nem superioribus sæculis a majori-
bus nostris monialium quædam Colle-
gia instituta sunt, in quibus essent,
quæ & hujus linguæ scientia imbue-
rentur, & eandem (cum aliis commu-
nicando) ad posteros transmitterent.
Quod quidem in Cœnobio monialium
Tavestokenfi in comitatu Devonæ,
&

Et multis aliis conventiculis (nostra
 memoria) receptum fuit, credo, ne
 ejus sermonis peritia, ob linguæ in-
 solentiam penitus obsolesceret. Quod
 autem ad historiæ fidem attinet (le-
 ctor humanissime) hoc te scire volo,
 eam me semper rationem secutum, in
 omnibus iis libris, quos divulgavi,
 nihil ut de meo adjecerim, aut dimi-
 nuerim, sed cuncta prout in primis
 exemplaribus reperiuntur ad ver-
 bum expresserim. Alioquin si quid
 forsitan de meo attulissem, aut vetu-
 statis veluti rugas ac nævos delere
 omnes voluissem, metuendum mihi sa-
 ne foret (ne quod Salustio suo scribit
 * Cornelius Nepos) non tam illorum
 qui illas conscripserunt historiæ,
 quam meæ videri possent. Indicio e-
 runt ipsa prima exemplaria, quæ id-
 circo Cantebrigiæ, in bibliotheca col-

* Corn. Nepos ad Sal. in bello Tro.

legii Corporis Christi, ad sempiternum hujus rei testimonium extare volumus. Ubi si quis cum codicibus manuscriptis, impressos comparare voluerit, enimvero nihil nos aut detraxisse, aut addidisse inveniet, sed summam ubique fidem & religionem præstitisse. Quapropter si quid emolumenti ex hujus historiæ lectione sive alicujus alterius jam per me divulgatæ ad te (humanissime lector) redundaverit, lætabimur: & nos instituti ac voluntatis nostræ (quandoquidem id solum concupivimus) fructus amplissimos consecutos existimabimus. Vale.

 TYPOGRAPHUS

[CAMDENIANUS]

BENEVOLO LECTORI

S. P.

Historia de Ælfredo Anglosaxonum rege per Afferum descripta, typis equidem Saxonis antehac impressa fuit. Impressionis illius mentionem facit (ut vides) præfatio proxime præcedens. Ad me vero quod attinet, quandoquidem typis illis Saxonis destitutus fui, eosque ad tractatum adeo brevem fundi curare operæ precium non fore mihi persuasum habui: ideo typos communes & usitatos ad illum excudendum adhiberi volui. Veruntamen, ne putares incommodum quoddam ex ea re ad te redundaturum, volui, ut alphabetum Saxonum hic adjungeretur: ut, quæ differentia inter orthographiam Saxonum illorum veterum & populorum aliorum esset, cum voluptate quadam & delectatione perspicere posses. Hac de re admonendum te esse putavi. Vale.

Alphabetum Saxonicum.

A	a	a			
B	b	b			
L	c	c			
D	o	d			
E	e	e			
F	f	f			
G	g	g	Ð ð	th	<i>Proprie reor pronscianda ut @ in @os & th in thing. tanquam th in that vel this, sed confunduntur hi characteres a scriptoribus [Cl. Spelmannus.]</i>
H	h	h	þ	th	
I	i	i			
K	k	k			
L	l	l	þ̅	that	
M	m	m			
N	n	n]	and	
O	o	o	.	,	
P	p	p	:	:	
Q	q	q	;	.	
R	r	r			
S	s	s			
T	t	t			
V	u	u			
Þ	w	w			
X	x	x			
Y	y	y			
Z	z	z			

Comma.

Colon.

Periodus.

D E

V I T A & S C R I P T I S

A S S E R I I.

I. **A**SSER qui & ¹ Afferio & ² Asker dicitur, nonnunquam etiam ³ Joannes Affer (etsi quonam in loco natus fuerit haud liquido constat) ex stirpe veterum Britannorum oriundus, ad ⁴ Fanum S. Davidis in Demetarum regione prima bonarum artium rudimenta ⁵ libavit.

II. ⁶ Lelandus olim *arbitratus est* Afferium nostrum ductu atque auspicio alterius Afferii, Me-

¹ Guil. Malmesbur. de gestis Regum Angl. Lib. II. p. 44, 45. Leland. in Vita Afferii. Parker Præf. ad Affer. Camden in Edit. Affer. ² Ingulf. Hist. p. 28. Ed Ox. 1684. ³ Baleus in Vita Afferii. Pitsens in Vita Afferii. Vossius de Historicis. Gale in XV. Scriptor. Sed absurde hoc se habet, constat enim nostrates non esse binomines ante invasionem Normannicam. Vid. Camdeni reliq. Cl. Walkeri notas ad Spelmanni Vitam Ælfredi. pag. 141. ⁴ Affer Annal. p. 47. ⁵ In schola Joannis Erigenæ (quem etiam Britannum stirpe vult) institutum narrat Baleus pag. 124, 125. Persuasum autem habet doctissimus Tannerus omnes ejus ætatis illustriores homines, qui Joannis nomine insigniebantur, diversis vero cognomentis (viz. *Mailrosius, Scotus, & Patricius*) distingui videntur, unum revera eundemque virum eruditum fuisse, quem in Angliam accersivit R. Ælfredus, & Abbatem Athelneiensem constituit: nemini certe penitus is erat notus, quam coætaneo suo Afferio, qui eum de *Antiquorum Saxonum* [Ealbraxonom] i.e. Germanorum genere oriundum testatur; (pag. 61.) verum in universam gentem Saxoniam, tanto iis temporibus flagrabant odio Cambrobriones, ut omnino incredibile videatur, eum aliquando Meneviæ præceptoris munus exercuisse. ⁶ De Scriptoribus in Afferio.

nevensis Archipræfulis (qui & affinis ipsius erat) institutum fuisse; unde ¹ Baleus pro suo more oscitans, illum Ecclesiæ Menevensis Cancellarium nuncupat, ² alius Scribam, ³ alius Archiepiscopi Amanuensem, omnes profecto Balei opinione in errorem rapti, & à veritate pariter abducti.

III. Quæcunque enim narrant Lelandus & recentiores de Afferio auctoris nostri sive affine sive ⁴ avunculo, proculdubio referenda sunt ad Novis sive Nobis Archiepiscopum, quem Auctor ipse ⁵ *Propinquum* appellat.

IV. Verisimillimum videtur eum affini suo in Archiepiscopalem Cathedram demum successisse, licet ipse quidem in hunc honorem se ascendisse nusquam diserte verba facit; (id quod neutiquam admirandum; quoniam de Episcopatu Shirburnensi quem postea adeptus erat, nihil diserte memorat) illud autem obiter indicare atque innuere videtur hisce verbis, ⁶ *Sperabant enim nostri minores tribulationes & injurias ex parte Hemeid regis sustinere (qui sæpe deprædabatur illud monasterium & parochiam sancti Degui, aliquando expulsionem illorum ANTISTITUM, qui in eo præessent, sicut & Novis Archiepiscopum propinquum meum & ME expulit aliquando sub ipsis) si EGO ad notitiam & amicitiam illius regis qualicunque pacto pervenirem: & paulo post inquit, Regem illi auctorem esse ut ⁷ relinqueret omnia quæ possidebat in sinistrali & occidentali Sabrinæ parte; iste autem fluvius olim*

¹ De Afferio. pag. 125. ² Pisfeus de Script. p. 1171. ³ Godwin. de Præfulibus Anglic. p. 384. ⁴ Vid. Powel. Chron. Britann. p. 44. ⁵ Annal. p. 49. ⁶ Ibid. ⁷ Ibid. p. 47.

determinabat antiquam istam provinciam Menevensem.

V. Scio nonnullos eruditos habuisse opinionem, ¹ *Unum tantum fuisse Asserium, illumque Episcopum Shireburnensem; Asserium vero Menevensem fictum plane & commentitium habendum esse, quem scilicet Monachorum quidam literarum rudes, quo majori honore ecclesia ipsorum afficeretur, non solum Meneviae, verum etiam totius Britanniae Episcopum constituere in animo voluerunt: quod quidem tam veritati Chronologicae quam rebus gestis penitus adversatur.* Quidni autem ab illorum sententia paulum discrepare fas esset; cum ² Giraldus Cambrensis, vir minime fucatae fidei, nec mediocris (pro istius aetatis ratione) doctrinae, *Novis, Etwal, ASSERIUM* recte atque ordine memoraverit in Catalogo Archiepiscoporum Menevensium: cui adstipulantur ³ *Annales Menevenses*, excepto quod in iis nomen *Etwal* omittatur; adhuc vetustissimus ⁴ *Catalogus MS. Cottonianus Asserium* agnoscit Archiepiscopum Menevensem.

VI. Circa hoc tempus id egit Rex inclytissimus Ælfredus, ut literaturam in Anglia sopitam excitaret; adeoque sibi quaquaversum accersiri iussit homines eruditionis laude florentes, quibus haud ultimus adnumerandus est Asserius; quem etiam praeter ceteris à rege in Galliam delegatum ⁵ nonnulli ferunt, & in Saxoniam tandem reducem secum advexisse magnum illud sui

¹ *Vid. Tyrrel. Hist. Angl. Praef. p. 13.* ² *Itinerar. Cambriae Lib. 2. cap. 1.* ³ *Edidit Cl. Wharton. Ang. Sacra Vol. 2. p. 648.* ⁴ *Cladius B.VII. Notitiam hujus MS. mecum communicavit Cl. Tanner.* ⁵ *Leland. ex vita Grimaldi per Gotcelinum Monachum Cantuariensem. Coll. Vol. 1. p. 18.*

fæculi decus & ornamentum D. Grimwaldum.

VII. Hospitium non modo verum etiam domesticum usum & consuetudinem cum Ælfredo sibi fuisse, modeste ¹ narrat Asserius; & sæpius ² suggerit sibi traditas esse partes animum regis in bonis artibus informandi; nullibi vero meminit, Magistri vel Præceptoris officium se confecisse in Schola ab Ælfredo tum nuperrime fundata; quamobrem illum inter Prælectores Oxonienses nollem adnumerare, refragantibus etiam ³ Annalibus Wintoniensibus.

VIII. Statim post adventum in Saxoniam, Cœnobiorum, eo tempore ditissimorum, Ambresburiensis in agro Wiltoniensi, necnon ⁴ Banwellensis in agro Somersætenfi, nec multo post, ut creditur, Exoniensis præfectura à rege insignitum eum fuisse, ex ipsius ore ⁵ discimus; tandemque inter annos ⁶ 872 & 885 in Episcopatum Shirburnensem evectum, (quod ipse ⁷ obscure innuisse putatur) vix est ut dubitemus.

IX. Hic si quis regereret, absimile omnino esse, virum Archiepiscopali infula insignitum atque in Ecclesiis Britannicis primas agentem auctoritatem suam lubenter imminuere voluisse, & dignitatem minus honestam suscipere; næ ille secum reputet honores (prout res, occasio, locus

¹ *Annal. pag. 55 &c.* ² *Ibid.* ³ *Harfsfield Hist. Eccl. pag. 161.*
⁴ Similitudine vocum *Banwell* & *Bangor* deceptus Ingulfus, illum inter Abbates Bannochorenses recensuit. *Ingulf. p. 28.* ⁵ *Annal. p. 50, 51.* ⁶ Werfrithus Episcopus Vigorniensis qui cum Asserio recensetur in Ælfredi testamento (p. 78) consecratus est A. D. 872 *Vid. Flor. Vigorn.* Esnus sive Esna Episcopus Herefordensis, qui ibidem numeratur, diem obiit circiter A. D. 885. *vid. Godwin. de Præsul. Angl. p. 526.* ⁷ Dedit mihi Exanceastre, cum omni Parochia quæ ad se pertinebat in Saxonia & in Cornubia. *Annal. p. 51. vid. Cl. Smith Append. ad Bed. p. 737.*

postulat) quam longe inter se diversos esse ac se junctos. Neminem enim latet, eo tempore sedem Menevensis continuis fere periculis ¹ obiectatam fuisse, & ab Hemejd tyranno ferocissimo (Ecclesiæ communionem ² forsitan privato) sæpius direptam. Unde conjicerem Asserium non sine maxima voluptate Shirburnam commigrasse, non tantum propter longam istius Episcopatus opulentiam, sed etiam arctiorem cum Ælfredo amicitiam, consuetudinem, vicinitatem. Porro cum in supra memorato ³ Catalogo Cottoniano Asserius inter Præsules Menevenses, idemque postea disertis verbis inter Shirburnenses numeretur, nulla mihi relicta videtur anfa dubitandi, quin Asserius noster primum fuit Menevensis deinde Shirburnensis Episcopus.

X. Sunt ⁴ qui contendunt, Asserium Episcopum Shirburnensem diversum esse ab autore nostro, quoniam ⁵ Matthæus Westmonasteriensis, & ⁶ Florentius Vigorniensis, scriptores plerumque veri & fideles, quibuscum consentire videtur ⁷ Guil. Malmesburiensis, aliique qui ex his partim excriserunt historias suas, eum anno 883 mortem obiisse referunt; ni vero duos fuisse Asserios & utrumque Episcopum Shirburnensem (id quod nemo unquam dixit) concedimus; necesse est, ut Historicos hac saltem in parte errasse fateamur. Quum enim Asserius noster arctissima regis amicitia se usum fuisse semel iterumque

¹ *Asser. Annal. p. 49.* ² Frequentes sub hoc tempus apud Britones celebrabantur synodi, ad scelera Principum fulmine ecclesiastico coercenda. *vid. Spelman Concilia Vol. 1. p. 381.* ³ Claudius B. VII. ⁴ *Walker not. ad Spelm. Vitam Ælfredi p. 246. Hearne not. ad Spelm. Vitam Ælf. Anglice scriptam p. 136. Usserius Ind. Chronol. A. 906.* ⁵ *A. 883.* ⁶ *Ibid.* ⁷ *De gestis Pont. p. 247.*

¹ memoravit, atque hic illic nonnulla ad Shirburnam pertinentia ² retulit; nemo prout credo dubitabit, Authorem Annalium, (quem ipsi ³ Annales testantur decem posthæc annos superasse) eundem esse omnino Asserium quem in ⁴ Præfatione ad D. Gregorii Pastorale *Opus* Biceps vocat Ælfredus, & in Testamento suo ⁵ Episcopum Shirburnensem.

XI. Hac quidem dignitate gravis ævo (uti fas est credere) potitus est: atque ⁶ A. D. 893, scilicet anno quadragesimo quinto R. Ælfredi, hoc opus regię majestati dicatum scripsit. Quam vero ob causam illud imperfectum reliquerit, neque ad extremum Regis tempus deduxerit, haud certus scio.

XII. Tempus in quo occubuit, varie præscripserunt authores; ⁷ nonnulli, prout observavimus, illud A. D. 883 constituerunt; ⁸ alii A. D. 906. Verum credibilius videtur illum usque ad A. D. 909 vitam produxisse, id quod indicat Cl. Galei ⁹ Pseudo-Asserius firmatum insuper auctoritate ¹⁰ Annalium Menevensium. Quodque in hujus

¹ Pag. 47, 48, 50, 55, 56. ² Pag. 14, 14, 18, 19. ³ Pag. 58.
⁴ Pag. 85. ⁵ Pag. 78. ⁶ Pag. 58. ⁷ *Matth. West. Florent. Vigorn. &c.* ⁸ *Caradoc. Lancarv. per Powel. p. 44. Usser. Index Chronol. sub A. 906.* ⁹ Pag. 174. ¹⁰ Pag. 648. Ibi legitur
 A. D.

841. Novis est Episcopus Menevensis.

873. Novis Episcopus moritur.

909. Asser Episcopus Britannię fit.

Sed hic loci proculdubio graviter erratur; nullum enim eo tempore Asserium Episcopatum adeptum fuisse historiæ indicant. Igitur si nobis conjicere liceret; scriba qualiscunque fuerit, videtur raptim omisisse tam certum ipsius Consecrationis annum quam Mortis notitiam; Ita si res se habet damnum hoc modo refarciatur

841 Novis est Episcopus Menevensis.

873 Novis Episcopus moritur.

nonnihil confirmationem accedit; ¹Annales Saxonici (quorum fidei & auctoritati multum attribuo) ferunt Afferium Episcopum Shirburnensem fati cessisse A. D. 910; utpote qui res gestas non raro narrant anno uno post alios scriptores. Doctissimus olim Ecclesiæ Anglicanæ ²antistes (nescio cuinam auctoritati innixus) in Ecclesia Cathedrali Shirburnensi sepultum fuisse tradidit.

De ejus Scriptis.

I. **Q**Uoad ejus scripta, excipias modo *Annales* five *De rebus gestis Ælfredi*, pauci reperiuntur tituli librorum (ipsi enim libri hodie non comparent) qui illum auctorem vendicarunt. Ipsi docent ³Annales Afferium primum cœpisse atque præcipue consarcinasse libellum vulgo regi imputatum, scilicet *Librum Manualem* [Handboc] five *Enchiridion* vocatum. ⁴Guil. Malmesburiensis inquit, *Sensum librorum Boetii de Consolatione Philosophiæ planioribus verbis enodavit, quem ipse rex in Anglicam linguam convertit.* Verum utriusque libri titulus apud ⁶Balei *Centurias* augetur, alter scilicet vocatur *Aurearum Sententiarum Enchiridion Lib. 1.* alter *Comment. in Boethium Lib. 1.*

[*Affer Episcopus Britannicæ*] fit.

909 *Affer Episcopus Britannicæ* [moritur.]

Id genus delicta non raro in se admittunt Amanuenses quod cum Codicibus MSS. versati probe norunt. *Vid. Millii not. ad Nov. Test. p. 747. a. 1 A. 910. 2 Godwin. de Præf. Angl. p. 385. 3 Pag 56. 4 Guil. Malmes. de gestis Pontif. 6 Baleus in Afferio.*

Sed de

¹ *Homiliis, Epistolis, & quibusdam aliis* dicendi non est locus: quippe toties solennes hæ *Φερίσεις* à Baleo & Pitseo in usum quasi negligerter vocantur, ut eas silentio omnino mandare melius convenerit.

II. Interea prætereundum non est aliud Auctori nostro adscriptum opus, cui titulus

Annales Britannicæ,

quod diversum esse à priori, scilicet *De rebus gestis Ælfredi*, nulla me hæctenus suaferunt argumenta. ² Solus, qui ejusmodi librum memorat, auctor vetustus, est qui contexuit *Annales* sub nomine Abbatis ³ *Bromptoni* in lucem editos. Is utique Afferium laudat miracula quædam referentem ad Regis Ethelberti sepulcrum facta: ille autem liber (si revera fuit Afferii) hodie in tenebris latet. Utcunque fit, omnimode differre videtur à veris Afferii *Annalibus*, in quibus ficta omnia & superstitiosa (citra ejus ætatis consuetudinem) de industria ⁴ omittuntur.

III. Verum tamen ⁵ Auctor celebris & haud vulgaris apud eruditos famæ errorem hunc aliquo modo fanxit. Ille enim in lucem ⁶ edidit *Chronicon*, quod vocat *Annales Afferii*: hi quamvis minus cum illis conveniunt, quorum mentionem faciunt *Annales Bromptoni* (nam de *Miraculis*

¹ *Baleus in Afferio.* ² *Vid. etiam Leland. Coll. Vol. I. p. 210.* ³ *Pag. 753.* ⁴ Nihil eo tendit in toto opere, nisi forsan historia de Rege Ælfredo divinitus sanato ad tumulum S. Guerir. (*Pag. 40.*) Atqui jure merito credendum est, hanc ipsam sanationem, mirifica foret necne, divinæ potestati retulisse piissimum principem, & rem omnem, quo pacto se haberet, Afferio enarrasse. ⁵ *Thom. Gale S. T. P. Decanus Eboracensis.* ⁶ *Oxon. A. 1691.*

prædictis in istis nihil agitur) pari tamen jure scriptorem potest vindicare Afferium.

Neceffe enim habeo de hac re dissentire à Cl. ¹ Nicolsono, qui in Doctissimi Editoris opinionem eo lubentius accedit, "*quod toties R. Ælfredi res gestæ ibidem memorantur.*" Dissentio, inquam, quoniam omnia quæ Ælfredum respiciunt, in veris Afferii Annalibus verbatim propemodum legimus; atqui rationi dissonum & dissentaneum est, auctorem quemvis in semet ipsum Plagiarii partes egisse, autumare. Porro varias ob causas perfacile probare factu erit hosce *Ψεύδης* Annales Afferio omnino indignos esse.

IV. ² Ita usu comparatum est, ut tam melioris quam sequioris notæ scriptores, Afferii vestigiis, in iis quæ ad ejus ætatem pertinebant, inhærerent: verum sequiores inter adnumerandum esse Pseudo-Afferium liquido constat: Is etenim scriptor abjectus & contemptus Chronicon annorum plus minus nongentorum confarcinavit, cujus Ælfredi gesta & aniles quædam fabulæ tertiam fere partem constituunt; atque infelicio, dicam, an stultior opus ³ incipit ubi concludere debuerat; & sane perversa temporum atque hominum ratione habita, nunc ⁴Be-

¹ *Engl. Hist. Libr. Edit. 1714. p. 48.* ² *Vid. Flor. Vigorn. Math. Westm. &c.* ³ Igitur Britannia Romanis usque ad Gaium Julium &c.

⁴ Superest adhuc frater quidam Senior Monasterii nostri, qui narrare solet, dixisse sibi quendam multum veracem ac religiosum hominem, quod ipsum Furseum viderit [circiter annum 633] in provincia Orientalium Anglorum &c. *Bed. Hist. Eccl. Lib. 3. cap. 19. Pseudo-Affer. pag. 145.* Cui videlicet monasterio [de Mailros] tempore illo religiosæ ac modestæ vitæ Abbas & Presbyter Æthelwaldus [ille vero obiit A^o. 740. *Vid. Chron. de Mailros.*] præerat, qui nunc Episcopalem Lindisfarnensis ecclesiæ cathedram condignis gradu actibus servat. *Bed. Hist. Eccl. Lib. 5. cap. 13. Pseudo-Affer. pag. 151.*

dæ nunc ¹ Afferii personam sibi imponit.

V. Cl. ² Editor aliique autumaverunt hunc librum eundem esse, quem Lelandus Chronicon S. Neoti nominavit (quoniam in Cœnobio, illi sancto dicato, istud reperiisset) Hoc si concedamus; auctor tantum habendus est abbreviator Afferii, juxta ipsius Lelandi verba: ³ *Ex eo libello qui Afferii Annales in Epitomen redegit. Nos igitur quoniam apud fanum S. Neoti incidimus &c.*

Atque ut Lelandi sensus clarius innotescat, ultra addamus illum in hoc Chronicon S. Neoti prius incidisse quam viderat Afferium genuinum; immo in Autographo *De Scriptoribus Britannicis* sequentia annotavit ⁴ *Ex cujusdam Scribæ historia, qui Ælfredo familiarissimus fuit & ejus acta scripsit.* Hæc autem postea obliteravit & eorum loco substituit *Ex eo libello &c.* ut supra; & in vita Ethelweardi scripserat, *Scribam illum qui Ælfredi historiam &c.* quæ demum permutavit hoc modo, ⁵ *Autorem Chronicorum fani Neoti qui Ælfredi historiam quam diligentissime perscripsit.* Atque adeo Scribam ipsum in numerum auctorum conscripserat, breviter recensens nonnulla de ejus vita & scriptis, quæ (utpote in MS. Codice deleta) quoniam omisit in accurata sua ⁶ editione Doctissimus Antonius Hallius S.T.P. hic subjungam.

Scriba Ælfredi, de quo superius semel, atque iterum mentionem feci, non tam leviter notus memoriæ

¹ Quod à Domino meo Ælfredo Anglo-Saxonum rege veridico etiam sæpe mihi referente audivi. *Affer. Annal. p. 10. Pseudo-Affer. p. 157.* Erat quoque in eodem loco unica spinosa arbor, brevis admodum, quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus. *Affer. Annal. p. 23. Pseudo-Affer. p. 163.* ² *Præf. ad XV Scriptores.* ³ *Leland. de Script. p. 152.* ⁴ *MS. Vol. 4. p. 115.* ⁵ *De Script. p. 153.* ⁶ *Oxon. 1709.*

*relinquendus est. Age ergo fusius & significantius dicam quo ordine historiam deduxit. Inchoavit autem historiam à D. Julio Cæsare, Romanorum in Britannia res gestas usque ad mortem Severi brevissime perstringens; deinde ad reges Visisaxonum orationem convertit. Sed neque in illis quidem longus est donec ad Æthelulphum perveniat, ejusque filios numero quatuor, quorum unusquisque per vices paternum regnum gubernavit, sed felicissime Alfredus natus minimus in cuius factis undecunque nobilibus satis prolixus est. In summa adjecit Alfredo quatuordecim annos Edouardi primi, in quibus tenuiter calamum exercuit, utpote ad metam operis festinans: id quod & ego nunc agam, ubi ostendero auctorem hujus historiae Alfredo familiarem fuisse, ut ex verbis quæ subjiciemus liquide constat. Quod à domino meo Alfredo Anglo-faxonum rege veridico etiam sæpe mihi referente audivi. Hæc ille. Scribæ vero nomen auctori placuit non inepte imponere, quia proprium in Exemplari quod unicum habui, nusquam comparuit.*¹

Lelandum vero tandem hujus erroris pœnituit, quum Afferium verum deprehenderat; atque adeo Chronicon hocce anonymum tantum epitomen ejus fuisse prædicavit; ex quo Scribæ historiam expunxit & Afferii vitam scripsit.

VI. Attamen istius Breviarii tam particularis descriptio nobis indicium quoddam facere videtur, Pseudo-Afferium ne quidem habendum esse S. Neoti Chronicon quod eolverat Lelandus: Hic enim *post mortem Severi non deinde ad Reges Visisaxonum orationem convertit*; nam deducit Historiam Imperatorum Romanorum usque ad Theodosium Arcadii filium, necnon Imperii

¹ Leland. MSS. Vol. 4. p. 116.

Franciæ à Pharamundo fundati, reCOLens integram regum seriem; unde transgreditur ad Saxonum in Britanniam adventum & generalem rerum Anglicarum narrationem explicandam. Porro notatu dignum est ¹ Lelandum recitasse S. Neoti Chronicon in rebus Æthelfledæ illustrandis; verum de celeberrima illa fæmina ne què quidem apud Pseudo-Afferium.

¹ *Leland. de Scriptoribus p. 157.*

ANNALS
RERUM GESTARUM
ÆLFREDI
MAGNI.

AMNILES

REINM GESTARUM

ALFRIDI

MAGNI

Ex antiquo lapide supra portam Refectorii Coll. Æn. Navi Oxon.

DOMINO
MEO VENERABILI
PIISSIMOQVE OMNIUM
BRITANNIÆ INSVLÆ
CHRISTIANORVM
RECTORI
Æ L F R E D
ANGLORVM SAXONVM
REGI
A S S E R
OMNIUM SERVORVM DEI
VLTIMVS
MILLEMODAM
AD VOTA DESIDERIORVM
VTRIVSQUE VITÆ
PROSPERITATEM.

A

DOMINO
MEO VENERABILI
PSSIMO OVE OMNIVM
BRITANNIE INSALE
CHRISTIANORVM
RECTORI
FREDERICO
ANGLORVM SAKONVM
REGI
ASSER
OMNIVM SERVORVM DEI
VLTIMVS
MILLERMODAM
AD VOTA DESIDERORVM
VTRIVSQUE VITAE
PROPERITAM
A

A S S E R I U S
D E
R E B U S G E S T I S
Æ L F R E D I.

ANNO dominicæ incarnationis DCCC.
XLIX. natus est Ælfred Angulfaxo-
num rex in villa regia, quæ dicitur
¹ Wanading, in illa paga, quæ nomi-
natur *Berrocscire*; quæ paga taliter vocatur à
Berroc silva, ubi buxus abundantissime nascitur:
cujus genealogia talis tali serie contexitur. Æl-
fred rex filius Æthelwulfi regis; qui fuit ² Ecg-
berthi; qui fuit Ealhmundi; qui fuit Eafa; qui
fuit ³ Eowwa; qui fuit Ingild; Ingild & Ine, ille
famosus occidentalium rex Saxonum, Germani
duo fuerunt: (qui Ine Romam perrexit, & ibi
vitam præsentem finiens honorifice cœlestem
patriam cum Christo regnaturus adiit:) qui
fuerunt filii Coenred; qui fuit Ceolwalde; qui
fuit Cudam; qui fuit Cuthwine; qui fuit Ceau-
lin; qui fuit Cynric; qui fuit Creoda; qui fuit

¹ Wanating *Ed. Park.* ² Ecgberhti *Ed. Park.* ³ Eoppa *Chron. Sax. Guil. Malmf.*

Cerdic; qui fuit Elefa; [¹ qui fuit Esla;] qui fuit Gewis, (à quo Britones totam illam gentem Gegwis nominant;) [² qui fuit Wig; qui fuit Fraewine; qui fuit Freothegar;] qui fuit Brond; qui fuit Belde; qui fuit Woden; qui fuit Frithowalde; qui fuit Frealaf; qui fuit Frithuwulf; qui fuit Fingodwulf; qui fuit Geata; quem Geatam jamdudum pagani pro Deo venerabantur: (cujus Sedulius poeta mentionem facit in Paschali metrico carmine ita dicens,

*Cum sua gentiles studeant figmenta poetæ
Grandisonis pompare modis, tragicoque boatu;
Ridiculove Getæ seu qualibet arte canendi,
Sæva nefandarum renovent contagia rerum,
Et scelerum monumenta canant, rituque ³ sinistro
Plurima Niliacis tradant mendacia biblis:*

*Cur ego Davidicis assuetus cantibus odas
Chordarum resonare decem, sanctoque ⁴ verenter
Stare choro, & placidis cœlestia psallere verbis,
Clara salutiferi taceam miracula Christi?)*

Qui Geata fuit Cætwa; qui fuit Beaw; qui fuit Sceldwea; qui fuit Heremod; qui fuit Itermod; qui fuit Hathra; qui fuit Huala; qui fuit Bedwig; qui fuit Sem; qui fuit Noe; qui fuit Lamech; qui fuit Mathusalem; qui fuit Enoch; [qui fuit Jared;] qui fuit Malaleel; qui fuit Cainan; qui fuit Enos; qui fuit Seth; qui fuit Adam.

De genealogia matris ejus.

Mater quoque ejusdem Osburgh nominabatur, religiosa nimium fœmina, nobilis ingenio, nobilis & genere; quæ erat filia Oslac famosi

¹ Flor. Wigorn. ² Flor. ³ Sic Ed. Vienn. An. 1519. Al. Edd. magistro, ⁴ vererer Ed. Par. 1589.

pincernæ Æthelwulfi regis; qui Oslac Gothus erat natione, ortus enim erat de Gothis & ¹ Justis: de femine scilicet Stuf & Wihtzur, duorum fratrum & etiam comitum: qui, accepta potestate Wectæ insulæ ab avunculo suo Cerdic rege, & Cynric filio suo consobrino eorum, paucos Britones ejusdem insulæ accolas, quos in ea invenire potuerunt, in loco qui dicitur Gwihtgaraburhg occiderunt; cæteri enim acolæ ejusdem insulæ ante aut occisi erant, aut exules aufugerant.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLI. nativitatis autem Ælfredi regis tertio, Ceorl Domnaniæ comes, cum ² Domnaniis contra Paganos ³ pugnavit in loco, qui dicitur Wicgambeorg: & Christiani victoriam habuerunt: & ipso eodem anno primum hyemaverunt Pagani in insula, quæ vocatur Scheapieg, quod interpretatur insula ovium: quæ sita est in Tamesi flumine inter Eastseaxum & ⁴ Cantuarios, sed ad Cantium propior est, quam ad Eastseaxum: in qua monasterium optimum constructum est.

Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus cum trecentis & quinquaginta navibus in ostium Tamesis fluminis venit; [⁵ Doruberniam, id est, Cantwariorum civitatem,] ⁶ & Londoniam civitatem" (quæ est sita in aquilonari ripa Tamesis fluminis, in confinio Eastseaxum & Middleseaxum, sed tamen ad Eastseaxum illa civitas cum veritate pertinet) depopulati sunt; & Beorhtulfum Merciorum regem cum

¹ Indis MS. Cott. & Ed. Cam. ² Domnanus Edd. P. & C. ³ Sic MS. Cott. Paganos Normannos five Danos Edd. P. & C. ⁴ Centaurios Ed. Cam. ⁵ Flor. & MS. Cott. ⁶ Desunt MS. Cott.

omni exercitu suo, qui ad præliandum contra illos venerat, in fugam verterunt.

His ibi ita gestis, prædictus Paganorum exercitus perrexit in Suthriæ: quæ paga sita est in meridiana Tamesis fluminis ripa ab occidentali parte Cantii. Et Æthelwulfus ¹ occidentalium Saxonum rex, & filius suus Æthelbaldus cum omni exercitu in loco qui dicitur Aclea, (id est, in campulo quercus) diutissime pugnaverunt: ibique, cum diu acerrime & animose ex utraque parte pugnatum esset, maxima pars Paganæ multitudinis funditus deleta & occisa est, ita, qualiter nunquam in aliqua regione, in una die ante, nec post ex eis occisam esse audivimus: & Christiani victoriam honorifice tenuerunt, & loco funeris dominati sunt.

Eodem quoque anno Æthelstan rex, ² filius Æthelwulfi regis, & Ealhere comes, magnum Paganorum exercitum in Cantio, in loco, qui dicitur Sandwic, occiderunt, & ex navibus eorum novem naves ³ ceperunt: cæteri per fugam elapsi sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLIII. nativitatis autem Ælfredi regis ⁴ quinto, Burgred Merciorum rex per nuncios deprecatus est Æthelwulfum occidentalium Saxonum regem, ut ei auxilium conferret; quo mediterraneos Britones, qui inter Marciam & mare occidentale habitant, dominio suo subdere potuisset, qui contra eum immodice reluctabantur; nec segnius Æthelwulfus rex legatione ejus accepta

¹ Deest MS. Cott. ² Desunt MS. Cott. ³ Acceperunt MS. Cott.
⁴ Undecimo MS. Cott. Edd. P. & C.

exercitum movens Britanniam cum Burghredo rege adiit; statimque ut ingreditur gentem illam devastans, dominio Burghredi subdit; quo facto domum revertitur.

Eodem anno Æthelwulfus rex præfatum filium suum Ælfredum magno nobilium & etiam ignobilium numero constipatum honorifice Romam transmisit, quo tempore dominus Leo Papa ¹ quartus apostolicæ sedis præerat, ² qui præfatum infantem Ælfredum oppido ordinans unxit in regem, & in filium adoptionis sibimet accipiens confirmavit. Eodem quoque anno Ealhere comes cum Cantuariis, & Huda cum Suthriis contra Paganorum exercitum in insula, quæ dicitur in Saxonica lingua Tenet, Britanico autem sermone Ruim, animose & acriter belligeraverunt; & primitus Christiani victoriam habuerunt: prolongatoque diu prælio ibidem ex utraque parte plurimi ceciderunt, & in aqua merfi suffocati sunt; & comites illi ambo ibidem occubuerunt. Nec non & eodem anno Æthelwulfus post Pascha occidentalium Saxonum rex filiam suam Burgredo Merciorum regi in villa regia, quæ dicitur Cippanhamme, nuptiis regaliter factis ad reginam dedit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLV. nativitatis autem præfati regis septimo, ³ Eadmundus orientalium Anglorum gloriosissimus coepit regnare VIII. Kalend. Januarii, id est die natalis Domini, anno ætatis suæ decimo quarto. Hoc etiam anno Lotharius Imperator Romanus

¹ *Deest MS Cott.* ² *Quem Leo Papa sui Patris rogatu oppido &c. Flor.* ³ *Abhinc ad magnus Paganorum &c. omnia desunt MS. Cott.*

obiit, filius Ludovici Augusti piissimi. Anno eodem sub initio Karoli tertii Imperatoris filii Ludovici secundi" magnus Paganorum exercitus tota hyeme in præfata Scepige insula hyemaverunt.

Eodem anno Æthelwulfus præfatus venerabilis rex decimam totius regni sui partem ab omni regali servitio, & tributo liberavit, in sempiternoque graphio in cruce Christi pro redemptione animæ suæ, & antecessorum suorum, uni & trino Deo immolavit. Eodemque anno cum magno honore Romam perrexit, præfatumque filium suum Ælfredum iterum in eandem viam secum ducens (eo quod illum plus cæteris filiis suis diligebat) ibique anno integro¹ remoratus est; quo peracto, ad patriam suam remeavit, adferens secum Juthittam Karoli Francorum regis filiam.

Interea tamen Æthelwulfo rege ultra mare tantillo tempore immorante, quædam infamia contra morem omnium Christianorum in occidentali parte Selwuda orta est. Nam Æthelbald rex² Æthelwulfi regis filius, & Ealhstan Scireburnensis ecclesiæ episcopus, Eanwulf quoque Summurtunensis pagæ comes conjurasse referuntur, ne unquam Æthelwulf rex à Roma revertens iterum in regno reciperetur. Quod inauditum omnibus sæculis ante infortunium episcopo & comiti solummodo per plurimi reputant; ex quorum consilio hoc factum esse perhibetur. Multi quoque regali solummodo insolentiæ deputant: quia & ille rex in hac re, &

¹ Sic MS. Cott. Demoratus Edd. P. & C. ² Desunt MS. Cott.

in multis aliis perversitatibus pertinax fuit; sicut quorundam hominum relatu audivimus; quod & rei sequentis approbavit effectus.

Nam redeunte eo à Roma, prædictus filius regis Æthelwulfi cum omnibus suis consiliariis, immo, infidariis tantum facinus perpetrare tentati sunt, ut regem à regno proprio repellerent: quod nec Deus ita fieri permisit, nec nobiles totius Saxoniae consenserunt. Nam, ne irremedicabile Saxoniae periculum belligerante patre & filio; quin immo tota cum gente ambobus rebellante, atrocius & crudelius per dies singulos quasi clades intestina augetur: ineffabili patris clementia, & omnium astipulatione nobilium, adunatum antea regnum inter patrem & filium dividitur, & orientales plagæ patri, occidentales filio è contrario deputantur; ubi enim pater justo iudicio regnare debuerat, illic iniquus & pertinax filius regnabat; nam occidentalis pars Saxoniae semper orientali principalior est.

Adveniente igitur Æthelwulfo rege à Roma, tota illa gens, ut dignum erat, in adventu senioris ita gavisæ est, ut, si ille permetteret, pertinacem filium suum Æthelbaldum cum omnibus suis consiliariis à totius regni forte expellere vellent. Sed ille, ut diximus, nimia clementia, & prudenti consilio usus, ne ad regni periculum perveniret, ita fieri noluit, & Juthitam¹ Karoli regis filiam, quam à patre suo acceperat, juxta se in regali folio² suo sine aliqua suorum nobilium controversia & odio, usque ad obitum vitæ suæ contra perversam illius gen-

¹ Faroli *MS. Cott. Edd. Par. & Cam.* ² *Deest MS. Cott.*

tis consuetudinem federe imperavit. Gens namque occidentalium Saxonum reginam juxta regem federe non patitur, nec etiam reginam appellare, sed regis conjugem permittit; quam controversiam, immo infamiam, de quadam pertinaci & malevola ejusdem gentis regina ortam fuisse, majores illius terræ perhibent; quæ omnia contraria seniori suo & omni populo ita peregit, ut non solum suum proprium odium mereretur, ut à reginali solio projiceretur: sed etiam omnibus suis¹ subsequutricibus eandem pestiferam tabem post se submitteret; pro nimia namque illius reginæ malitia omnes accolæ illius terræ conjuraverunt, ut nullum unquam regem super se in vita sua regnare permitterent, qui reginam in reginali solio juxta se federe imperare vellet.

Et quia, ut opinor, multis habetur incognitum, unde hæc perversa & detestabilis consuetudo in Saxonia, ultra morem omnium, id est, gentium² Theotiscarum primitus orta sit, paulo latius mihi videtur intimandum: quod à domino meo Ælfredo Angulsaxonum rege veridico, etiam sæpe mihi referente audivi: quod & ille etiam à veridicis multis referentibus, immo ex parte non modica illud factum commemorantibus, audierat.

Fuit in Mercia moderno tempore quidam strenuus, atque universis circa se regibus & regionibus finitimis formidolosus rex, nomine Offa: qui vallum magnum inter Britanniam atque Merciam de mari usque ad mare facere imperavit:

¹ Subsequutricibus *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² Theotiscirum *MS. Cott. Edd. P. & C.*

cujus filiam nomine Eadburgh Beorhtric occidentalium Saxonum rex sibi in conjugium accepit: quæ confestim accepta regis amicitia, & totius pene regni potestate, more paterno tyrannice vivere incepit, & omnem hominem execrari, quem Beorhtric diligeret, & omnia odibilia Deo & hominibus facere: & omnes, quos posset, ad regem accusare, & ita aut vita, aut potestate per insidias privare: & si à rege illud impetrare non posset, veneno eos necabat: sicut de adolescente quodam regi dilectissimo hoc factum compertum habetur, quem cum ad regem accusare non posset, veneno eum necavit; de quo veneno etiam præfatus ille Beorhtric rex inscipienter gustasse aliquid refertur; neque enim illa venenum dare regi proposuerat, sed puero; sed rex præoccupavit, inde ambo periere.

Defuncto igitur Beorhtrico rege, cum illa inter¹ occidentales Saxones diutius fieri non posset; ultra mare navigans cum innumerabilibus thesauris Karolum illum² magnum & famosissimum³ Francorum regem adiit. Ad quem cum ante solarium multa regi afferens dona staret, Karolus ait: "Elige Eadburgh, quem velis inter me & filium meum, qui mecum in solario isto stat:" At illa sine deliberatione stulte respondens dicens ait: "Si mihi electio conceditur, filium tuum, in quantum te junior est, eligo;" Cui Karolus respondens & arridens ait: "Si me eligeres, haberes filium meum: sed quia filium meum elegisti, nec me nec illum habebis."

Dedit tamen illi unum magnum sanctimonia-

¹ *Deest MS. Cott.* ² *Desunt MS. Cott.*

lium monasterium, in quo deposito feculari habitu, & sanctimonialium indumento assumpto, perpaucis annis Abbatissæ fungebatur officio; sicut enim irrationabiliter in propria vixisse refertur, ita multo irrationabilius in aliena gente vivere deprehenditur: nam à quodam suæ propriæ gentis homine constuprata, demum palam deprehensa de monasterio imperio Karoli regis dejecta, in paupertate & miseria letho tenus vituperabiliter vitam duxit; ita, ut ad ultimum uno servulo comitata (sicut à multis videntibus eam audivimus,) quotidie mendicans in Pavia miserabiliter moreretur.

Vixit ergo Æthelwulfus [¹ rex] duobus annis, postquam à Roma pervenit: in quibus inter alia multa præsentis vitæ bona studia cogitans de suo ad universitatis viam transitu, ne sui filii post patris obitum indebite inter se ² disceptarent, hereditariam, immo commendatoriam scribere imperavit epistolam: in qua & regni inter filios suos, duos scilicet seniores, & propriæ hereditatis inter filios & filiam, & etiam propinquos; pecuniarum, quæ post se superessent inter animam & filios, & etiam nobiles suos divisionem ordinabiliter literis mandari procuravit. De qua prudenti consideratione pauca de pluribus posteris imitanda scribere decrevimus: scilicet, quæ ad necessitatem animæ maxime pertinere intelliguntur; nam cætera, quæ ad humanam dispensationem pertinent, in hoc opusculo inferere necesse non est: ne fastidium ³ prolixitate legentibus, vel etiam audire desiderantibus, procreaverit.

¹ Sic MS. Cott. Deest Edd. P. & C. ² Discerptarent Ed. P. & MS. Cott. ³ Pro prolixitate Ed. P.

Pro utilitate namque animæ suæ, (quam à primævo juventutis suæ flore in omnibus procurare studuit) per omnem hereditariam terram suam semper in decem Manentibus unum pauperem, aut indigenam aut peregrinum, cibo, potu & vestimento, successoribus suis usque ad ultimum diem judicii post se pascere præcepit: ita tamen, si illa terra hominibus & pecoribus habitaretur, & deserta non esset. Romæ quoque omni anno magnam pro anima sua pecuniam, id est, trecentas Mancussas portare præcepit, quæ taliter ibi dividerentur: scilicet centum Mancussas in honorem Sancti Petri, specialiter ad emendum oleum, quo impleantur omnia luminaria illius apostolicæ ecclesiæ in vespera Paschæ, & æqualiter in galli cantu; & centum Mancussas in honorem Sancti Pauli, eadem conditione ad comparandum oleum in ecclesia Sancti Pauli apostoli, ad implenda luminaria in vespera Paschæ & in galli cantu: centum quoque Mancussas universali Papæ Apostolico.

Defuncto autem Æthelwulfo rege, ¹ sepulto- que apud ² Stenrugam, Æthelbald filius ejus contra Dei interdictum, & Christianorum dignitatem, necnon & contra omnium Paganorum consuetudinem, thorum patris sui ascendens, Juthittam Karoli Francorum regis filiam, cum magna ab omnibus audientibus infamia in matrimonium duxit: effrenisque duobus & dimidio annis occidentalium Saxonum post patrem regni gubernacula rexit.

³ Anno ⁴ dominicæ incarnationis DCCCLVI.

¹ Desunt MS. Cott. ² Wintoniam Fl. ³ Tota hæc Clausula deest MS. Cott. ⁴ Anno Domini Ed. Park.

& nativitatis Ælfredi ¹ octavo, hoc est, anno secundo Karoli Imperatoris tertii, anno vero regni Æthelwulfi occidentalium Saxonum regis decimo octavo, ² Humbertus orientalium Anglorum antistes unxit oleo, consecravitque in regem Eadmundum gloriosissimum cum gaudio magno & honore maximo in villa regia, quæ dicitur Burua, in qua tunc temporis regalis sedes erat: anno ætatis suæ decimo quinto, sexta feria, luna vicesima quarta, die natalis domini."

Anno dominicæ incarnationis DCCCLX. nativitatis autem Ælfredi regis duodecimo, Æthelbald ³ occidentalium Saxonum rex defunctus est, & in Scireburnan sepultus: & Æthelberht frater suus Cantium, & Suthrigam, Suthseaxam quoque suo dominio, ut justum erat, subjunxit.

In cujus diebus magnus Paganorum exercitus de mari adveniens Wintoniam civitatem hostiliter invadens depopulatus est. Cui cum ad naves cum ingenti præda reverterentur, Osric Hamtunensium comes cum suis, & Æthelwulf comes cum Bearrocensibus viriliter obviaverunt: confertoque prælio oppido Pagani passim trucidantur; & cum diutius resistere non possent, muliebriter fugam arripiunt, & Christiani loco funeris dominati sunt.

Æthelberht itaque quinque annis regno pacifice & amabiliter, atque honorabiliter gubernato, cum magno suorum dolore universitatis viam adiit, & in Scireburnan juxta fratrem suum honorabiliter sepultus requiescit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXIV.

¹ Decimo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² Sic *Mat. West. &c.* Numberchus *MS. Cott. Edd. P. & C.* ³ *Desunt MS. Cott.*

Pagani hyemaverunt in infula Tanet, & firmum foedus cum Cantuariis pepigerunt; quibus Cantuarii pecuniam pro foedere servato reddere promiserunt: interea tamen vulpino more Pagani noctu clam castris erumpentes, foedere disrupto, & promissionem pecuniæ spernentes (sciebant enim majorem pecuniam se furtiva præda, quam pace adepturos) totam orientalem¹ Cantii plagam depopulati sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVI. nativitatis autem Ælfredi regis decimo octavo, Æthelred Æthelberti regis frater occidentalium Saxonum² quinque annis³ regni gubernacula suscepit, & eodem anno magna Paganorum classis de Danubio Britanniam advenit, & in regno orientalium Saxonum, quod Saxonice Eastengle dicitur, hyemavit; ibique ille exercitus maxima ex parte equester factus est. Sed, ut more navigantium loquar, ne diutius navim undis & velamentis concedentes, & à terra longius enavigantes longum circumferamur inter tantas bellorum clades, & annorum enumerationes; ad id, quod nos maxime ad hoc opus incitavit, nobis redeundum esse censeo: scilicet aliquantulum, quantum meæ cognitioni innotuit, de infantilibus & puerilibus domini mei venerabilis Ælfredi Angulfaxonum regis moribus hoc in loco breviter inferendum esse existimo.

Nam, cum communi & ingenti patris sui & matris amore supra omnes fratres suos, immo ab omnibus nimium diligeretur, & in regio semper³ curto inseparabiliter nutriretur; accrescente

¹ Cantia MS. Cott. ² Desunt MS. Cott. ³ Sic MS. Cott. Edd. P. & C. Flor. & c.

infantili & puerili ætate, forma cæteris suis fratribus decentior videbatur, vultuque & verbis, atque moribus gratiosior. Cui ab incunabulis ante omnia, & cum omnibus præsentis vitæ studiis, sapientiæ desiderium cum nobilitate generis, nobilis mentis ingenium supplevit; sed, proh dolor! indigna suorum parentum & nutritorum incuria usque ad duodecimum ætatis annum, aut eo amplius, illiteratus permansit; sed Saxonica poemata die noctuque solers auditor relatu aliorum sæpissime audiens, docibilis memoriter retinebat. In omni venatoria arte industrius venator incessabiliter laborat non in vanum: nam incomparabilis omnibus peritia & felicitate in illa arte, sicut & in cæteris omnibus Dei donis fuit; (sicut & nos sæpissime vidimus.)

Cum ergo quodam die mater sua sibi & fratribus suis quendam Saxonicum poematiæ artis librum, quem in manu habebat, ostenderet, ait: “Quisquis vestrum discere citius istum codicem possit, dabo illi illum:” qua voce, immo divina inspiratione instinctus, & pulchritudine principalis litteræ illius libri illectus, ita matri respondens, & fratres suos ætate, quamvis non gratia seniores anticipans, inquit; “Verene dabis istum librum uni ex nobis; scilicet illi, qui citissime intelligere & recitare eum ante te possit?” Ad hæc illa arridens & gaudens, atque affirmans, “Dabo, inquit, illi:” tunc ille statim tollens librum de manu sua, magistrum adiit & legit; quo lecto matri retulit & recitavit.

Post hæc cursum diurnum, id est, celebrationes horarum, ac deinde psalmos quosdam, & orationes multas, quos in uno libro congregatos

in finu suo die noctuque, (sicut ipsi vidimus) secum inseparabiliter orationis gratia inter omnia præsentis vitæ curricula ubique circumducebat. Sed, proh dolor! quod maxime desiderabat, liberalem scilicet artem, desiderio suo non suppetebat, eo quod, ut loquebatur, illo tempore ¹ lectores boni ² in toto regno occidentalium Saxonum non erant.

Quod maximum inter omnia præsentis vitæ suæ impedimenta & dispendia crebris querelis, & intimis cordis sui suspiriis fieri affirmabat: id est, eo, quod illo tempore, quando ætatem & licentiam, atque suppetentiam discendi habebat, magistros non habuerat; quando vero & ætate erat provectior, ³ & incessabilius die noctuque, immo, omnibus istius insulæ medicis incognitis ⁴ infirmantibus, internisque atque externis regiæ potestatis sollicitudinibus, nec non & paganorum terra marique infestationibus occupatus, immo, etiam perturbatos magistros & scriptores aliquantula ex parte habebat, legere ut non poterat. Sed tamen inter præsentis vitæ impedimenta ab infantia usque ad præsentem diem, &, ut credo, usque ad obitum vitæ suæ in eodem insaturabili desiderio, sicut nec ante destituit, ita nec etiam adhuc inhiare desinit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVII. nativitatis ⁵ Ælfredi præfati regis decimo nono, prædictus Paganorum exercitus de orientalibus Anglis ad Eboracum civitatem migravit, quæ in aquilonari ripa ⁶ Humbrensis fluminis sita est.

¹ Grammatici *Flor.* ² Ergo nec Oxonii. *Nova manus addidit in MS. Cott.* ³ Incessabilibus *Ed. P.* ⁴ Forte Infirmatibus. ⁵ *MS. Cott. habuit Karoli, sed deletur.* ⁶ Sic *MS. Cott.* Humbrensis *Edd. P.*
 & C. C E O

Eo tempore maxima inter Northanhymbros discordia diabolico instinctu orta fuerat; sicut semper populo, qui odium incurrerit Dei, evenire solet. Nam Northanhymbri tempore (ut diximus) legitimum regem suum, Osbyrht nomine, regno expulerant; & tyrannum quendam Ælla nomine, non de regali profapia progenitum super regni apicem constituerant: sed advenientibus Paganis consilio divino, & optimatum adminiculo pro communi utilitate, discordia illa aliquantulum sedata, Osbyrht & Ælla adunatis viribus, congregatoque exercitu Eboracum oppidum adeunt; quibus advenientibus pagani confestim fugam arripiunt, & intra urbis mœnia se defendere procurant; quorum fugam & pavorem Christiani cernentes, etiam intra urbis mœnia eos persequi, & murum frangere instituunt: quod & fecerunt; (non enim tunc adhuc illa civitas firmos & stabilitos muros illis temporibus habebat) cumque Christiani murum, ut proposuerant, fregissent, & eorum magna pars in civitatem simul cum Paganis intrasset; Pagani dolore & necessitate compulsi, super eos atrociter irrumpunt, cædunt, fugant, prosternunt intus & extra. Illic maxima ex parte omnes Northanhymbrensi¹ coetus, occisis duobus regibus² cum multis nobilibus, "deleti occubuerunt; reliqui vero, qui evaserunt, pacem cum Paganis pepigerunt.

Eodem anno Ealhstan episcopus Scireburnensis ecclesiæ viam universitatis adiens, postquam episcopatum per quinquaginta annos honora-

¹ Sic Flor. Capti MS. Cott. Edd. P. & C. ² Desunt MS. Cott.

biliter rexerat, in pace in Scireburnan sepultus est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVIII. nativitatis Ælfredi regis vigesimo, ¹ fames valida erat." ² Tunc præfatus ac venerabilis Ælfred rex, secundarii tamen tunc ordine fretus, uxorem de Mercia, nobilem scilicet genere, filiam Æthelredi Gainorum comitis, qui cognominabatur ³ Mucil, ⁴ expetivit & duxit. Cujus foeminae mater Eadburh nominabatur, de regali genere Merciorum regis, (quam nos ipsi propriis oculorum nostrorum obtutibus non paucis ante obitum suum annis frequenter vidimus) venerabilis scilicet foemina, & per multos annos post obitum ⁵ viri sui castissima vidua letho tenus permanfit.

Eodem anno prædictus Paganorum exercitus Northanhymbros relinquens, in Merciam venit, & Scnotengaham adiit, (quod Britannice Tigguocobauc interpretatur, Latine autem speluncarum domus) & in eodem loco eodem anno hyemaverunt; quibus illic advenientibus, confestim Burhred Merciorum rex, & omnes ejusdem gentis optimates nuncios ad Æthered occidentalium Saxonum regem, & Ælfred fratrem dirigunt: suppliciter obsecrantes, ut illi illis auxiliarentur, quo possunt contra præfatum pugnare exercitum; quod & facile impetraverunt. Nam illi fratres non segnius promissione, congregato ex omni parte [regni] sui immenso exercitu Merciam adeunt, & usque ad Scno-

¹ Desunt MS. Cott. ² Idem ipse præfatus MS. Cott. ³ Mucil eo quod erat corpore magnus. Not. in Edd. P. & C. ⁴ Subarravit Flor. & MS. Cott. ⁵ Patris Flor.

tengaham bellum unanimiter quærentes perveniunt; cumque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat; pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres Æthered [& Ælfred] cum suis cohortibus domum reversi sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXIX. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo primo, ¹ fames magna, & mortalitas hominum, & pestis animalium. Et ² præfatus Paganorum exercitus iterum ad Northanhymbros equitans Eboracum civitatem adiit, & ibi anno integro mansit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXX. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ² secundo supra memoratus Paganorum exercitus per Merciam in orientales Anglos transivit, & ibi in loco, qui dicitur Theodford, hyemavit.

Eodem anno Eadmund orientalium Anglorum rex contra ipsum exercitum atrociter pugnavit; sed, proh dolor! Paganis nimium glorientibus, ³ ipso cum magna suorum parte ibidem occiso inimici loco funeris dominati sunt, & totam illam regionem suo dominio subderunt.

Eodem anno Ceolnoth Archiepiscopus Doroberniæ antistes, viam universitatis adiens, in eadem civitate in pace sepultus est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXI. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ⁴ tertio exosæ memoriæ Paganorum exercitus orientales Anglos deferens, & regnum occidentalium

¹ Defunt MS. Cott. ² Primo MS. Cott. Edd. P. & C. ³ Ipse & mox occisa MS. Cott. Edd. P. & C. ⁴ Secundo MS. Cott. Edd. P. & C.

Saxonum adiens, venit ad villam regiam, quæ dicitur Rædigam in meridiana ¹ Tamefis fluminis ripa sitam, in illa paga, quæ dicitur Bearrofcire: tertioque adventus sui ibidem die comites eorum cum magna illius parte in prædam equitaverunt; aliis vallum inter duo flumina Tamefin & Cynetam à dextrali parte ejusdem regie villæ facientibus; quibus Æthelwulf Bearroccensis Pagæ comes cum suis sodalibus, in loco, qui dicitur ² Englafeld obviavit; & animose ex utraque parte ibidem pugnatum est; cumque ibi diu utrique resisterent, altero Paganorum comite occiso, & maxima exercitus parte deleta, cæterisque fuga elapsis, Christiani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt.

His ibi ita gestis post quatuor dies Æthered rex ³ occidentalium Saxonum, & Ælfred frater ejus adunatis viribus, congregatoque exercitu Rædigam adierunt; cumque usque ad portam arcis pervenissent, cædendo & prosternendo quoscunque de Paganis extra arcem invenissent; Pagani non segnius certabant, lupino more totis portis erumpentes, totis viribus bellum perquirunt; ibique diu & atrociter ex utraque parte dimicatum est: sed, ⁴ heu proh dolor! Christianis demum terga vertentibus, Pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt; ibique Æthelwulfus præfatus comes inter cæteros occubuit.

Quo dolore & verecundia Christiani commoti, iterum post quatuor dies contra præfatum exercitum in loco, qui dicitur Æscesdun, quod La-

¹ Sic. Flor. Tamefis Flumensis fluminis MS. Cott. Edd. P. & C.
² Englofeld Ed. Cam. ³ Desunt MS. Cott. ⁴ Deest MS. Cott.

tine Mons fraxini interpretatur, totis viribus & plena voluntate ad proelium prodeunt; sed Paganani in duas se turmas dividentes, æquali lance testudines parant, (habebant enim tunc duos reges, & multos comites) concedentes mediam partem exercitus duobus regibus, & alteram omnibus comitibus; quod Christiani cernentes, & etiam ipsi exercitum in duas turmas ¹ similiter dividentes, testudines non segnius construunt. Sed Ælfred citius & promptius cum suis, (sicut ab his, qui viderunt, veridicis referentibus audivimus) ad locum proelii advenit: nimirum erat enim adhuc suus frater Æthered rex in tentorio in oratione positus, audiens Missam; & nimium affirmans se inde ² vivum non discessurum, antequam Sacerdos missam finiret: & divinum pro humano nolle deserere servitium; & ita fecit. Quæ regis Christiani fides multum apud dominum valuit; sicut in sequentibus apertius declarabitur.

Decreverant ergo Christiani, ut Æthered ³ rex cum suis copiis contra duos paganos reges sumeret proelium: Ælfred vero suus frater ⁴ cum suis cohortibus contra omnes Paganorum duces belli sortem sumere debere sciret. Quibus ita firmiter ab utraque parte dispositis, cum rex in oratione diutius moraretur, & Paganani parati ad locum certaminis citius advenissent; Ælfred tunc secundarius, cum diutius hostiles acies ferre non posset, nisi aut bello retrorsum recederet, aut contra hostiles copias ante fratris adventum in bellum prorumperet, demum viriliter aprino

¹ Oppido *MS. Cott.* ² *Deest Fl. De vita MS. Cott.* ³ *Sic MS. Cott. Sex Edd. P. & C.* ⁴ *Tres cum suis MS. Cott.*

more Christianas copias contra hostiles exercitus (ut ante proposuerant, tamen quamvis rex adhuc non venerat) dirigens, divino fretus consilio, & adiutorio fultus, testudine ordinabiliter condensata, confestim contra hostes vexilla movet.

Sed hoc in loco nescientibus intimandum est, quod ille locus certaminis belligerantibus inæqualis erat; nam Pagani editiorem locum præoccupaverant, Christiani ab inferiori loco aciem dirigebant. Erat quoque in eodem loco unica spinosa arbor, brevis admodum; (quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus) circa quam ergo hostiles inter se acies cum ingenti omnium clamore, illi perperam agentes, isti pro vita & dilectis atque patria pugnaturi, hostiliter conveniunt. Cumque aliquandiu animose & nimium atrociter hinc inde utrique pugnarent, Pagani divino iudicio Christianorum impetum diutius non ferentes, maxima suarum copiarum parte occisa, opprobriosam fugam cepere: quo in loco alter de duobus Paganorum regibus, & quinque comites occisi occubuerunt; & multa milia Paganæ partis in eodem loco, & insuper per totam campestem Æscendun latitudinem ubique dispersa, longe lateque occisa corruerunt.

Cecidit ergo illic Bægsceg rex, & Sidroc ille senex comes, & Sidroc junior comes, & Obfbern comes, & Fræna comes, & Hareld comes; & totus Paganorum exercitus in fugam usque ad noctem, & etiam usque ad diem sequentem (quousque ad arcem qui evaserant per-

venerunt) versus est; quos Christiani usque ad noctem persecuti sunt, & ubique prosternentes.

¹ His ibi ita gestis, iterum post quatuordecim dies Æthered rex una cum fratre suo Ælfred, adunatis viribus contra Paganos pugnaturi, Bafengas adierunt; Quibus hinc inde hostiliter convenientibus, & diu resistentibus, Pagani victoriam accipientes, loco funeris dominati sunt; quo proelio peracto, de ultramarinis partibus alius Paganorum exercitus societati se adjunxit.

Et eodem anno post Pascha Æthered rex præfatus, regno quinque annis per multas tribulationes strenue atque honorabiliter cum bona fama gubernato, viam universitatis adiens, in Winburnam monasterio sepultus, adventum domini, & primam cum justis resurrectionem expectat.

Eodem anno Ælfred supra memoratus, qui usque ad id temporis viventibus fratribus suis secundarius fuerat; totius regni gubernacula, divino concedente nutu, cum summa omnium illius regni accolarum voluntate confestim fratre defuncto suscepit. (Quod etiam vivente prædicto fratre suo, si dignaretur accipere, facillime cum consensu omnium potuerat invenire; nempe quia & sapientia, & cunctis moribus bonis cunctos fratres suos præcellebat: & insuper eo, quod nimium bellicosus & victor prope in omnibus bellis erat.) Cumque regnare prope quasi invitus uno mense impleto cœperat: nimirum enim non putabat in se divino fultus auxilio, tantam Paganorum unquam posse solus sufferre

¹ Quibus cum talia præsentis vitæ dispendia alienigenis perperam querentibus non sufficerent. His &c. *MS. Cott.*

austeritatem: quinetiam viventibus suis fratribus, cum magna¹ multorum detrimenta sustinisset, contra univrsam Paganorum exercitum, in monte, qui dicitur Wiltun, qui est in meridiana ripa fluminis Guilou, (de quo flumine tota illa paga nominatur) cum paucis, & nimium inæquali numero acerrime belligeravit; & cum hinc inde utrique hostiliter & animose non parva diei parte pugnarent, Pagani ad integrum suum periculum propriis suis conspectibus cernentes, & hostium infestationem diutius non ferentes, terga in fugam verterunt. Sed, proh dolor! peraudacitatem persequentium decipientes, iterum in proelium prodeunt; & victoriam capientes, loco funeris dominati sunt. Nec hoc cuiquam mirabile videatur, quod Christiani parvum in proelio numerum habebant; erant enim Saxones maxima ex parte in eodem uno anno octo contra Paganos proeliis populariter attriti; in quibus octo proeliis unus rex Paganorum, & novem duces cum innumeris cohortibus occisi periere: exceptis quotidianis & nocturnis irruptionibus innumerabilibus, quas Ælfred sæpe memoratus, & singuli duces illius gentis cum suis, & etiam per plures ministri regis contra Paganos infatigabiliter studiose exercebant: in quibus frequentissimis irruptionibus quot millia Paganæ expeditionis occisa perierunt, nisi soli Deo, incognitum est; exceptis his, qui in octo supra memoratis proeliis trucidati sunt. Eodem quoque anno Saxones cum iisdem Paganis,

¹ Sic Ed. P. & MS. Cott. Deest Ed. Cam.

ea conditione, ut ab eis discederent, pacem pepigerunt, quod & impleverunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXII. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ¹ quarto, præfatus Paganorum exercitus Londoniam adiit, & ibi hyemavit; cum quo Mercii pacem pepigerunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ² quinto, sæpe memoratus exercitus Londoniam deferens in Northanhymbrorum regionem perrexit, & ibi hyemavit in paga, quæ dicitur Lindesig; cum quo iterum Mercii pacem pepigerunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIV. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ³ sexto, supra memoratus sæpe exercitus Lindesig deferens, Merciam adiit, & hyemavit in loco, qui dicitur Hreopedune: Burghredum quoque Merciorum regem regnum suum deserere, & ultra mare exire, & Romam adire contra voluntatem suam coegit vigesimo secundo regni sui anno; qui postquam Romam adierat, non diu vivens ⁴ ibi defunctus est; & in schola Saxonum, in ecclesia sanctæ Mariæ honorifice sepultus, adventum domini, & primam cum justis resurrectionem expectat. Pagani quoque post ejus expulsiōnem totum Merciorum regnum suo dominio subdiderunt; quod tamen miserabili conditione cuidam insipienti ministro ⁵ regis (⁶ ejus nomen erat Ceolwulf) eodem pacto custodien-

¹ Tertio *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² Quarto *MS. Cott. Edd. P. & C.*
³ Quinto *MS. Cott. Edd. P. & C.* ⁴ *Sic Flor.* Ibidem functus est in cæteris. ⁵ *Deest MS. Cott.* ⁶ *Cujus Fl.*

dum commendaverunt, ut qualicumque die illud vellent habere iterum, pacifice illis assignaret; quibus in eadem conditione obsides dedit & juravit, nullo modo se voluntati eorum contradicere velle, sed obediens in omnibus esse.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXV. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ¹ septimo, supra memoratus sæpe exercitus Hreopedune deferens, in duas se divisit turmas; cujus altera pars cum ² Healfstene in regionem Northanhymbrorum perrexit, & ibi hyemavit juxta flumen, quod dicitur Tine; & totam Northanhymbrorum regionem suo subdidit dominio; nec non & Pictos, & Stratduttenses depopulati sunt: altera quoque pars cum ³ Gothrum & Offcutil & Amund tribus Paganorum regibus ad locum, qui dicitur Grantebrycge, pervenit & ibi hyemavit.

Eodem anno Ælfred rex navali proelio in mare contra sex naves Paganorum belligeravit, & unam ex eis cepit, cæteris per fugam elapsis.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXVI. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ⁴ octavo sæpe memoratus Paganorum exercitus noctu de Grantebrycge exiens, castellum, quod dicitur Werham, intravit; (quod monasterium sanctimonialium inter duo flumina Fraw ⁵ [& Tereunte,] & in paga, quæ dicitur Britannice Durngueis, Saxonice autem Thornfæta, tutissimo terrarum situ situm est, nisi ab occidentali parte tantummodo, ubi contigua terra est) cum quo exercitu Ælfred rex foedus firmiter ea condi-

¹ Sexto MS. Cott. Edd. P. & C. ² Healfdene Fl. & c. ³ Gothrum Fl. & c. ⁴ Sexto MS. Cott. Edd. P. & C. ⁵ Flor.

tionem, ut ab eo discederent, pepigit; cui ille exercitus electos obsides, quantos solus nominavit, sine ulla controversia dedit: nec non & sacramentum in omnibus reliquiis, quibus ille rex maxime post dominum confidebat, juravit (in quibus ¹ & super armillam, super quam² nec alicui genti prius jurare voluit) citissime de regno suo se exiturum esse; sed more suo solita fallacia utens, & obsides & juramentum, atque fidem promissam non custodiens, nocte quadam foedere disrupto omnes equites, quos ³ [rex] habebat, occidit; versusque inde Domniam ad ⁴ [alium] locum, qui dicitur Saxonice Eaxanceastre, Britannice autem Cairwisc; Latine quoque civitas ⁵ [Exæ, quæ] in orientali ripa fluminis Wisc sita est, prope mare meridianum, ⁶ quod interluit Galliam Britanniamque inopinate direxit, & ibi hyemavit.

Eodem quoque anno Halfdene rex illius partis Northanhymbrorum totam regionem sibi met & suis divisit, & illam cum suo exercitu coluit.

⁶ Eodem anno Rollo cum suis Normanniam penetravit. Idem Normannorum dux Rollo cum in antiqua Britannia sive Anglia hyemaret, militaribus fretus copiis, quadam nocte fruitur visione mox futuræ certitudinis. De hoc Rollone vide plura in annalibus.

Anno DCCCLXXVII. Pagani instante tempore autumnali partim in Exeanceastre reside-

¹ Desunt MS. Cott. & Fl. ² Sic Fl. Deest MS. Cott. Edd. P. & C.
³ Sic MS. Cott. Deest Edd. P. & C. ⁴ Flor. ⁵ Sic Fl. Quia MS. Cott. Edd. P. & C. ⁶ Sectionem hanc & duas proxime sequentes omittit vetus MS. Cott. inseruit tamen (locis licet non suis) recentior manus.

bant, & pars Merciam prædatura recessit. Crecebat insuper diebus singulis perverforum numerus, adeo quidem, ut si triginta ex eis millia una die necarentur, alii succedebant numero duplicato. Tunc rex Ælfredus jussit cymbas & galeas, id est, longas naves fabricari per regnum, ut navali proelio hostibus adventantibus obviam; impositisque piratis in illis vias maris custodiendas commisit: ipse vero Eaxancestre, ubi Pagani hyemabant, properans, illis inclusis civitatem obsedit; nautis quoque suis mandavit, ut in parte freti vitale hostibus subsidium dene-garent: occurrerunt autem nautis suis centum & viginti naves armatis militibus oneratae, qui in auxilium suorum concivium advenerunt; quas cum Paganis militibus ministri regis cognovissent repletas, ad arma profiliunt, & viriliter barbaras nationes invadunt: Pagani vero, qui jam fere per mensem inter fluctus pelagi naufragium pertulissent, inutiliter proelium reddiderunt: unde in momento agminibus eorum laceratis, in loco qui Gnavewic dicitur, undis submersi omnes pariter perierunt.¹

Eodem anno exercitus Paganorum Werham deserens, partim equitando, partim navigando, cum pervenerunt ad locum, qui Suanavine dicitur, perierunt centum & viginti è navibus: equestrem vero exercitum rex Ælfredus insequabatur tunc, quousque venit ad Exanceastriam: ibi accepit obsides, & juramentum ab eo, ut cito² discederent."³

¹ Hæc forsan ex alio exemplari. *Notula in MS. Cott.* ² Discederet *Ed. P.* ³ Ex Annalibus Asserii. *Not. in MS. Cott.*

Ipso anno, mense Augusto, ille exercitus perrexit in Merciam; & illam regionem Merciorum partim dedit Cleolwulfo cuidam insipienti regis ministro, partim inter se divisit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXVIII. nativitatis autem Ælfredi regis ¹ trigesimo, supra memoratus sæpe exercitus Eaxeancestre deferens, Cippanham villam regiam, quæ est sita in sinistrali parte Wiltunscire; in orientali ripa fluminis, quod Britannice dicitur Abon, adiit, & ibi hyemavit; & multos ejusdem gentis ultra mare compulit hostiliter, & penuria atque pavore navigare, & maxima ex parte omnes illius regionis habitatores suo subdiderunt dominio.

Eodem tempore Ælfred sæpe supra memoratus rex ² occidentalium Saxonum ³ cum paucis suis nobilibus, & etiam cum quibusdam militibus, & ⁴ vasallis per sylvestria & gronnosa Summurtunenensis pagæ loca in magna tribulatione, ⁴ inquietam vitam ducebat, (nihil enim habebat, quo uteretur, nisi quod à Paganis, & etiam à Christianis, qui se Paganorum subdiderant dominio, frequentibus irruptionibus aut clam, aut etiam palam subtraheret) & ut in vita sancti patris Neoti legitur, apud quendam suum vaccarium.

⁵ Contigit autem die quodam, ut rustica, uxor videlicet illius vaccarii, pararet ad coquendum panes; & ille rex sedens sic circa focum præparavit sibi arcum & sagittas, & alia bellorum instrumenta: cum vero panes ad ignem positos

¹ Vigesimo septimo MS. Cott. Edd. P. & C. ² Desunt MS. Cott.
³ Vasellis Ed. P. ⁴ Inquietus Fl. ⁵ Hic loci mutilus est Codex Cott.
usque ad Eodem anno frater & c. pag. 32.

ardentes aspexit illa infelix mulier, festinanter currit, & amovit eos, increpans regem invictissimum, & dicens: Heus homo:

Urere quos cernis panes, gyrare moraris,

Cum nimium gaudes hos manducare calentes?

mulier illa infausta minime putabat illum esse regem Ælfredum, qui tot bella gessit contra Paganos, tantasque victorias accepit de eis.

Non solum autem eidem glorioso regi victorias de inimicis, & prosperitatem in adversis conferre dominus dignatus est; verumetiam ab hostibus fatigari, adversitatibus affligi, despectu suorum deprimi, multotiens eum idem benignus dominus permisit, ut sciret, *quoniam unus est omnium dominus, cui curvatur omne genu, cujus in manu corda sunt regum, qui ponit de sede potentes, & exaltat humiles*, qui suos fideles in summa prosperitate positos flagellis adversitatum vult aliquando tangi; ut depressi, de Dei misericordia non desperent, & exaltati de honore non superbiant; sed etiam sciant, cui debent omnia, quæ habent. Quam siquidem adversitatem præfato regi illatam non immerito ei evenisse credimus, quia in primo tempore regni sui, cum adhuc juvenis erat, animoque juvenili detentus fuerat, homines sui regni sibi-que subjecti, qui ad eum venerant, & pro necessitatibus suis eum requisierant, & qui depressi potestatibus erant, suum auxilium ac patrocinium implorabant; ille vero noluit eos audire, nec aliquod auxilium impendebat, sed omnino eos nihili pendebat: quod beatissimus vir Neo-

tus adhuc vivens in carne, qui erat cognatus suus, intimo corde doluit; maximamque adverfitatem ob hoc ei venturam spiritu prophetico plenus prædixerat; sed ille & piissimam viri Dei correptionem parvi pendebat, & verissimam ejus prophetiam non recipiebat. Quia igitur quicquid ab homine peccatur, aut hic, aut in futuro necesse est ut quolibet modo puniatur; noluit verus ac pius judex illam regis insipientiam esse impunitam in hoc seculo; quatenus illi parceret in districto judicio. Quare ergo idem sæpedictus Ælfredus in tantam miseriam sæpius incidit, ut nemo subjectorum suorum sciret, ubi esset, vel quo devenisset."

Eodem anno frater Hynguari & Healfdenæ cum viginti & tribus navibus de Demetica regione, in qua hyemaverat, post multas ibi Christianorum strages factas ad Domniam enavigavit, & ibi à ministris regis cum mille & ducentis infelici exitu perperam agens occisus est ante arcem Cynuit; quia in eadem arce multi ministri regis cum suis se concluderant confugii causa. Sed cum Pagani arcem imparatam atque omnino immunitam, nisi quod mœnia nostro more erecta solummodo haberet, cernerent, (non enim effringere moliebantur, quia & ille locus situ terrarum tutissimus est ab omni parte, nisi ab orientali, sicut nos ipsi vidimus) obsidere eam cœperunt; putantes homines illos manum cito daturus fame, & siti, & ¹ obsidione coactos; quia nulla aqua illi arci contigua est: quod non ita, ut putabant, evenit:

1 Obsessione *MS. Cott.*

nam, Christiani antequam talem penuriam omnino subire paterentur, divinitus instigati, multo melius judicantes, aut mortem, aut victoriam mereri, diluculo super Paganos ex improviso irrumpunt, & ¹ à primo tempore hostes hostiliter cum rege suo maxima ex parte, paucis ad naves per fugam elapsis, prosternunt, ² ibique acceperunt spolia non minima: in quo etiam acceperunt illud vexillum, quod ³ Reafan nominant: dicunt enim quod tres sorores ⁴ Hungari & Habbæ, filiæ videlicet Lodebrochi illud vexillum texuerunt, & totum paraverunt illud uno meridiano tempore: dicunt etiam, quod in omni bello, ubi præcederet idem signum, si victoriam adepturi essent, appareret in medio signi quasi corvus vivens volitans: sin vero vincendi in futuro fuissent, penderet directe nihil movens: & hoc sæpe probatum est.

Eodem anno post Pascha Ælfred rex cum paucis ⁵ adjutoribus fecit arcem in loco, qui dicitur Æthelungaeg, & de ipsa arce semper cum nobilibus ⁶ vasallis Summurtunensis [pagæ] ⁷ contra Paganos infatigabiliter ⁸ rebellavit; iterumque in septima hebdomada post Pascha ad petram ⁹ Ægbryhta, quæ est in orientali parte saltus, qui dicitur Selwdu, Latine autem sylva magna, Britannice Coitmaur, equitavit; ibique obviverunt illi omnes accolæ Summurtunensis pagæ, & Wiltunensis; omnes accolæ Hamtunensis pagæ, qui non ultra mare, pro metu Paganorum

¹ Sic Flor. Aprino Edd. P. & C. ² Abhinc ad Eodem anno post Pascha filei MS. Cott. ³ Reafau MS. Cott. Edd. P. & C. ⁴ Hinguari Ed. P. ⁵ Deest MS. Cott. ⁶ Fassellis Summurtunensis Paganos infatigabiliter rebellavit MS. Cott. ⁷ Deest Fl. ⁸ Debella vit Fl. ⁹ Ecgbrihti Fl.

navigaverant; visoque rege, sicut dignum erat, quasi redivivum post tantas tribulationes recipientes, immenso repleti sunt gaudio, & ibi castrametati sunt una nocte. Diluculo sequenti illucescente rex ¹ inde castra commovens, venit ad locum, qui dicitur Æcglea, & ibi una nocte castrametatus est. Inde sequenti mane illucescente vexilla commovens ad locum, qui dicitur Ethandum, venit; & contra universum Paganorum exercitum cum densa testudine atrociter belligerans, animoseque diu persistens, divino nutu tandem victoria potitus, Paganos maxima cæde prostravit, & fugientes usque ad arcem percutiens persecutus est; & omnia, quæ extra arcem invenit, homines scilicet, & equos, & pecora, confestim cædens homines, furripuit, & ante portas Paganicæ arcis cum omni exercitu suo viriliter castrametatus est: cumque ibi per quatuordecim dies remoraretur, Pagani fame, frigore, timore, & ad extremum, desperatione perterriti, pacem ea conditione petierunt, ut rex nominatos obsides, quantos vellet, ab eis acciperet, & ille nullum eis daret: ita tamen, qualiter nunquam cum aliquo pacem ante pepigerant: quorum legatione audita rex ² sua ipsius misericordia motus, nominatos, quantos voluit, obsides ab eis accepit; quibus acceptis, Pagani insuper juraverunt, se citissime de suo regno exituros: nec non & Godrum rex eorum Christianitatem subire, & baptismum sub manu Ælfredi regis accipere promisit: quæ omnia ille & sui, ut promiserant, impleverunt. Nam post

¹ Sic MS. Cott. In castra Edd. P. & C. ² Suatum Fl.

hebdomadas [¹ septem] Godrum Paganorum rex cum triginta ² electissimis de exercitu suo viris ad Ælfred regem prope Æthelingæg, in loco, qui dicitur ³ Alre pervenit, quem Ælfred rex in filium adoptionis sibi suscipiens, de fonte & sacro baptismatis elevavit; cujus chrismatis solutio octavo die in villa regia, quæ dicitur Wædmor, fuit: qui postquam baptizatus fuit, duodecim noctibus cum rege mansit; cui rex cum suis omnibus multa & optima ædificia largiter dedit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIX. nativitatis autem Ælfredi regis ⁴ trigesimo primo, præfatus Paganorum exercitus de Cippanhamme, ut promiserat, consurgens Cirrenceastre adiit, qui Britannice Cairceri nominatur, quæ est in meridiana parte Huicciorum; ibique per unum annum mansit.

Eodem anno magnus Paganorum exercitus de ultramarinis partibus navigans in ⁵ Thamesin fluvium venit, & adunatus est superiori exercitui; sed tamen hyemavit in loco, qui dicitur Fullonham, juxta flumen ⁶ Thamesin.

Eodem anno eclipsis solis inter nonam & ⁷ vesperam, sed propius ad nonam, facta est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXX. nativitatis autem Ælfredi regis ⁸ trigesimo secundo, sæpe memoratus Paganorum exercitus Cirrenceastre deferens, ad orientales Anglos perrexit, ipsamque regionem dividens, cœpit inhabitare.

¹ Sic Flor. Tres Chron. Sax. ² Electissimus Ed. P. ³ Aalr Fl.
⁴ Sacri Fl. ⁵ Vigesimo octavo MS. Cott. Edd. P. & C. ⁶ Thamen-
sem MS. Cott. ⁷ Thamensis Ed. P. ⁸ Vespernam Ed. Cam. ⁹ Vi-
gesimo nono MS. Cott. Edd. P. & C.

Eodem anno exercitus Paganorum, qui in Fullonham hyemaverat, Britannicam insulam deferens, iterum ultra mare navigans, ad orientalem Franciam perrexit, & per unum annum, in loco, qui dicitur ¹ Gaent, mansit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXI. nativitatis autem Ælfredi regis ² trigesimo tertio, præfatus exercitus superius in Franciam perrexit; contra quem Franci pugnaverunt; & finito proelio Pagani equis inventis equites facti sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXII. nativitatis autem Ælfredi regis ³ trigesimo quarto, præfatus exercitus suas naves per flumen, quod dicitur ⁴ Mese sursum tanto longe in Franciam pertraxit, & ibi uno anno hyemavit.

Et eodem anno Ælfred Angulsaxonum rex navali proelio contra Paganicas naves in mare congressus est; ex quibus duas cepit naves, occisis omnibus, qui in eis erant; duarumque aliarum navium duo principes cum omnibus suis fociis valde proelio & vulneribus fatigati, depositis armis, curvo poplite, & supplicibus precibus dederunt se regi.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXIII. nativitatis autem Ælfredi regis ⁵ trigesimo quinto, præfatus exercitus naves suas per flumen, quod dicitur ⁶ Scald, contra flumen navigans, ad monasterium sanctimonialium, quod

¹ Gendi *MS. Cott.* Gendi *i. e.* Gent *Fl.* ² Trigesimo *MS. Cott.* *Edd. P. & C.* ³ Trigesimo primo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ⁴ Sic *Fl. Mæse Chron. Sax.* sed *MS. Cott. Edd. P. & C.* legunt Ine, se sursum &c. *i. e. me se &c.* ⁵ Trigesimo secundo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ⁶ Scaldad *Fl.*

dicitur Cundoht, traxit, & ibi anno uno manfit.

Anno dominicæ incarnationis ¹ DCCCLXXX IV. nativitatis autem Ælfredi regis ² trigefimo sexto præfatus exercitus in duas turmas divifit: una etenim turma in orientalem Franciam perrexit; & altera ad Britanniam veniens, Cantium adiit, civitatemque, quæ Hrofescaftre Saxonice dicitur, in orientali ripa fluminis Medwæg fitam obfedit: ante hujus portam Pagani caftellum ibimet firmum fubito fabricaverunt, nec tamen illam civitatem expugnare potuerunt, quia cives illi fe viriliter defenderunt, quoufque Ælfred rex cum magno exercitu adiutorium illis conferens fupervenit; & tunc Pagani relicta arce fua, & omnibus equis, quos de Francia fecum adduxerant, derelictis; maxima parte nec non captivorum fuorum in arce dimiffa, adveniente fubito rege, ad naves fuas confestim confugiunt, & Saxones ftatim derelictos à Paganis captivos & equos diripiunt: Pagani itaque magna neceffitate compulfi, eadem æftate iterum Franciam adierunt.

Eodem anno Ælfred Angulfaxonum rex clafsem fuam de Cantio, plenam bellatoribus in orientales Anglos dirigens, prædandi caufa tranfmifit; cumque ad oftium Sturæ fluminis adveniffent, confestim tredecim naves Paganorum paratæ ad bellum, obviaverunt eis, initoque navali proelio, hinc inde acriter pugnantes Pagani omnes occifi; & omnes naves cum omni pecunia eorum captæ funt. Cumque inde victrix re-

¹ DCCCLXXXV. *Fl.* ² Trigefimo quarto *Edd. P. & C.* Trigefimo tertio *MS. Cott.*

gia classis ¹ dormiret, Pagani, ² qui ad orientalem Anglorum regionem habitabant, congregatis undecunque navibus, eidem regiæ classi in ostio ejusdem fluminis in mari obviaverunt, confertoque navali proelio, Pagani victoriam habuerunt.

Eodem quoque anno ³ Carolomannum Francorum occidentalium regem, aprorum venationem agentem singulari congressione horrendo dente ⁴ aper dilacerans, miserabili funere percussit; cujus frater Hlothwicus ⁵ superiori anno defunctus est, qui & ipse erat etiam Francorum rex: ipsi etenim ambo filii Hlothwici regis Francorum erant: qui etiam Hlothwicus supra memorato anno, quo eclipsis solis facta est, defunctus est: ipse quoque Hlothwicus filius Caroli Francorum regis erat, cujus filiam Juthitam Æthelwulfus occidentalium Saxonum rex ad reginam sibi paterna voluntate suscepit.

Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus de Germania in regionem antiquorum Saxonum, quod Saxonice dicitur Ealdseaxum, supervenit; contra quos adunatis viribus iidem Saxones & Frifones ⁶ ibidem in uno illo anno viriliter pugnare; in quibus duobus bellis Christiani divina opitulante misericordia victoriam habuere.

Eodem quoque anno Farlus Almannorum rex occidentalium Francorum regnum, & omnia regna, quæ sunt inter mare ⁷ terrenum, & illum

¹ Sic MS. Cott. Edd. P. & C. Rediret Fl. ² Deest MS. Cott. ³ Carolomannum MS. Cott. ⁴ Deest MS. Cott. ⁵ Tertio ante anno Fl. ⁶ Bis Fl. ⁷ Tyrrenum per novam manum in MS. Cott. Thirrenum Fl. impr. Mediterraneum Chron. Sax.

marinum finum, qui inter antiquos Saxones & Gallos adjacet, voluntario omnium consensu accepit; absque Armoricano (¹ id est, minori Britannia") regno. Qui Farlus Hlothwici regis filius fuit; ipse vero Hlothwicus germanus Caroli regis Francorum, patris videlicet ² Juthittæ reginæ prædictæ, erat; qui etiam duo germani fuerunt filii Hlothwici; Hlothwic vero ille filius ³ Karoli magni & antiqui atque sapientissimi; qui etiam fuit filius Pipini.

Eodem anno beatæ memoriæ Marinus Papa universitatis viam migravit, qui scholam Saxonum in Roma morantium, pro amore & deprecatione Ælfredi Angulsaxonum regis ab omni tributo, & talento telonio benigne liberavit; qui etiam multa dona prædicto regi illa vice transmisit; inter quæ dedit ⁴ etiam non parvam illius sanctissimæ ac venerabilissimæ crucis partem, in qua dominus noster Jesus Christus pro universali hominum salute pependit.

Eodem quoque anno ille Paganorum exercitus, qui in orientalibus Anglis habitavit, pacem, quam cum Ælfredo rege pepigerat, opprobriose fregit.

Igitur ut ad id, unde digressus sum, redeam, ne diuturna enavigatione portum optatæ quietis omittere cogar; aliquantulum, quantum notitiæ meæ innotuerit, de vita & moribus, & æqua conversatione, atque ex parte non modica, res gestas domini mei Ælfredi Angulsaxonum regis, postquam præfatam ac venerabilem de Merciorum nobilium genere conjugem du-

¹ Desunt MS. Cott. ² Judittæ MS. Cott. ³ Pipini sive Caroli MS. Cott. ⁴ Ei Fl.

xerit, Deo annuente, succinctim ac breviter, ne qua prolixitate narrandi nova quæque fastidientium animos offendam, ut promisi, expedire procurabo.

Cum ergo nuptias honorabiliter in Mercia factas inter innumerabiles utriusque sexus populos solemniter celebraret; post diuturna die noctuque convivium subito & immenso, atque omnibus medicis incognito confestim coram omni populo correptus est dolore: incognitum enim erat omnibus, qui tunc aderant, & etiam huc usque quotidie cernentibus, (quod pro dolor! pessimum est, tantam diuturnitatem à vigesimo ætatis suæ anno usque quadragesimum, & eo amplius annum per tanta annorum curricula incessanter protelasse) unde talis dolor oriebatur: multi namque favore & fascinatione circumstantis populi hoc factum esse autumabant; alii ¹ Diaboli quadam invidia, qui semper bonis invidus existat; alii inusitato quodam genere febris; alii ficum existimant: quod genus infestissimi doloris etiam ab infantia habuit; sed quodam tempore divino nutu antea cum Cornubiam venandi causa adiret, & ad quandam ecclesiam orandi causa divertisset, in qua sanctus ² Gueryr requiescit, & nunc etiam sanctus ³ Neotus ibidem pausat, sublevatus est, (erat enim sedulus sanctorum locorum visitator etiam ab infantia, orandi & eleemosynam dandi gratia) diu in oratione tacita prostratus, ita domini misericordiam deprecabatur, quatenus omnipotens Deus pro sua immensa clementia stimu-

¹ Diabolica MS, Cott. Edd. P. & C. ² Gueryr Ed. P. ³ Niot Fl. & MS. Cott.

los præsentis & infestantis infirmitatis aliqua qualicumque leviori infirmitate mutaret; ea tamen conditione, ut corporaliter exterius illa infirmitas non appareret, ne inutilis & despectus esset (timebat lepram aut cœcitatem, vel aliquem talem dolorem, qui homines tam cito & inutiles & despectos suo adventu efficiunt) oratione autem finita cœptum iter arripuit, & non multo post tempore, ut in oratione deprecatus fuerat, se ab illo dolore medicatum esse divinitus sensit, ita, ut funditus eradicaretur: quamvis & hunc dolorem in primævo juventutis suæ flore devota oratione & frequenti Deo supplicatione pius, supplex, nactus fuerat. Nam, ut de benevola mentis suæ devotione Deo succinctim ac breviter, quamvis præposterato ordine, loquar; cum in primævo juventutis suæ flore, ante quam propriam conjugem duceret, mentem suam propriam in Dei mandatis stabilire vellet; & se à carnali desiderio abstinere non posse cerneret; offensam Dei incurrere, si aliquid contrarium voluntati illius perageret, metuens; sæpissime galli cantu & matutinis horis clam confurgens, ecclesias & reliquias sanctorum orandi causa visitabat; ibique diu prostratus orabat, quo Deus omnipotens propter suam misericordiam mentem illius amore suæ servitutis multo robustius per aliquam infirmitatem, quam posset sustinere; non tamen, quo eum indignum & inutilem in mundanis rebus faceret, ad se penitus convertens corroboraret: cumque hoc sæpius magna mentis devotione

ageret, post aliquantulum intervallum præfatum
fici dolorem Dei munere incurrit, in quo diu
& ægre per multos annos ¹ roborans se, etiam
de vita desperabat, quousque oratione facta à
se penitus eum amovit: sed, proh dolor! eo
amoto alius infestior in nuptiis, ut diximus,
eum arripuit, qui a vigesimo ætatis suæ anno
usque ad quadragesimum quintum eum die no-
ctuque incessabiliter fatigavit: sed, si aliquando
Dei misericordia unius diei aut noctis, vel etiam
unius horæ intervallo illa infirmitas seposita fue-
rat; timor tamen ac tremor illius execrabilis
doloris unquam eum non deserit, sed quasi in-
utilem eum, ut ei videtur, in divinis & huma-
nis rebus propemodum effecit.

Nati sunt ergo ei filii & filia de supradicta
conjuges sua; scilicet Æthelfloed primogenita,
postquam Eadwerd, deinde Æthelgeofu, postea
Ælfthryth, deinde Æthelweard natus est; ex-
ceptis his, qui in infantia morte præveniente
præoccupati sunt; de quorum numero est ² [Ed-
mundus.] Æthelfloed, adveniente matrimonii
tempore, Eadredo Merciorum comiti matrimo-
nio copulata est: Æthelgeofu quoque monasti-
cæ vitæ regulis, devota Deo virginitate, subjun-
cta & consecrata, divinum subiit servitium: Æ-
thelweard omnibus junior ³ ludis literariæ disci-
plinæ, divino consilio & admirabili regis pro-
videntia, cum omnibus pene totius regionis no-

¹ Sic Fl. Laborans MS. Cott. Edd. P. & C. ² Lacunam hanc sup-
plevimus ex Tho. Rudborne Historia Majori p. 207. (id quod prius notave-
rat Cl. Tyrrell. Hist. Angl. p. 211.) ubi dicitur, Edmundum hunc fuisse pri-
mogenitum filium Ælfredi, & paulo postquam regali diademate, vivo adhuc
Patre, insignitus fuerit, mortem obiisse, atque in Ecclesia Wintoniensi sepultum
fuisse. ³ Sic MS. Cott. Ludæ Edd. P. & C.

bilibus infantibus, & etiam multis ignobilibus, sub diligenti magistrorum cura traditus est; in qua schola utriusque linguæ libri, Latinæ scilicet & Saxonice assidue legebantur: scriptioni quoque vacabant, ita, ut antequam aptas humanis artibus vires haberent, venatoriæ scilicet, & cæteris artibus, quæ nobilibus conveniunt, in liberalibus artibus studiosi & ingeniosi viderentur: Eadwerd & Ælfthryth semper in curto regio nutriti cum magna nutritorum & nutricum diligentia; immo, cum magno omnium amore, & ad omnes indigenas & alienigenas humiliata affabilitate, & etiam lenitate, & cum magna patris subjectione huc usque perseverant: nec etiam illi sine liberali disciplina inter cætera præsentis vitæ studia, quæ nobilibus conveniunt, otiose & incuriose permittuntur; nam & psalmos, & Saxonicos libros, & maxime Saxonica carmina studiose didicere, & frequentissime libris utuntur.

Interea tamen rex inter bella & præsentis vitæ frequentia impedimenta, nec non Paganorum infestationes, & quotidianas corporis infirmitates, & regni gubernacula regere & omnem venandi artem agere; aurifices & artifices suos omnes, & falconarios, & accipitrarios, canicularios quoque docere; & ædificia supra omnem antecessorum suorum consuetudinem, venerabiliora & pretiosiora nova sua machinatione facere; & Saxonicos libros recitare; & maxime carmina Saxonica memoriter discere, aliis imperare; & solus assidue pro viribus studiosissime

non desinebat; divina quoque ministeria, & missam scilicet, quotidie audire, psalmos quosdam & orationes, & horas¹ diurnas, & nocturnas celebrare, & ecclesias nocturno tempore, ut diximus, orandi causa, clam à suis adire solebat & frequentabat; eleemosynarum quoque studio & largitati indigenis & advenis omnium gentium; ac maxima & incomparabili contra omnes homines affabilitate atque jocunditate; & ignotarum rerum investigationi solerter se jungebat. Franci autem multi, Frisones, Galli, Pagani, Britones & Scoti, Armorici sponte se suo dominio subdiderant, nobiles scilicet & ignobiles; quos omnes, sicut suam propriam gentem, secundum suam dignitatem regebat, diligebat, honorabat, pecunia & potestate ditabat: divinam quoque scripturam à recitantibus indigenis, aut etiam, (si casu quodam aliunde adveniret) cum alienigenis pariter preces audire sedulus & sollicitus solebat. Episcopos quoque suos, & omnem ecclesiasticum ordinem, comites, ac nobiles suos, ministeriales etiam, & omnes familiares, admirabili amore diligebat: filios quoque eorum, qui in regali familia nutriebantur, non minus propriis diligens, omnibus bonis moribus instituere, & literis imbuere solus die noctuque inter cætera non desinebat, sed quasi nullam in his omnibus consolationem haberet, & nullam aliam intrinsecus & extrinsecus perturbationem pateretur: ita tamen quotidiana & nocturna anxius tristitia ad dominum & ad omnes, qui sibi familiari dilectione ad-

¹ Sic Ed. P. Divinas Ed. C.

sciti forent, ¹ querelabatur & assiduo gemebat suspirio; eo quod Deus omnipotens eum expertem divinæ sapientiæ, & liberalium artium fecisset; in hoc pium & opinatissimum atque opulentissimum Salomonem Hebræorum regem æquiparans, qui primitus despecta omni præfenti gloria & divitiis, sapientiam à Deo deposcit, & etiam utramque invenit, sapientiam scilicet, & præsentem gloriam; sicut scriptum est, *Quærite ergo primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia præstabuntur vobis.* Sed Deus, qui est semper inspector internarum mentium, meditationum & omnium bonarum voluntatum instigator; nec non etiam, ut habeantur bona desiderata, largissimus administrator, (neque enim unquam aliquem bene velle instigaret, nisi & hoc, quod bene & juste quisque habere desiderat, largiter administraret) instigavit mentem ejus interius, non extrinsecus; sicut scriptum est, *Audiam, quid loquatur in me dominus Deus.* Coadjutores bonæ meditationis suæ, qui eum in desiderata sapientia adjuvare possent, quo ad concupita perveniret, quodocunque posset, acquireret: qui subinde (velut avis prudentissima, quæ primo mane charis è cellulis consurgens æstivo tempore, per incerta aeris itinera cursum veloci volatu dirigens, super multiplices ac diversos herbarum, olerum, fruticum flosculos descendit, probatque quid maxime placuerit, atque domum reportat) mentis oculos longum dirigit, quærens extrinsecus, quod intrinsecus non habebat, id est, in proprio regno suo.

¹ Querelaretur Ed. P.

At tunc Deus quædam solatia regiæ benevolentia, tam benevolam & justissimam querelam illius diutius non ferens, veluti quædam luminaria, transmisit Werfrithum, scilicet Wigernensis ecclesiæ episcopum, in divina scilicet scriptura bene eruditum; qui imperio regis libros dialogorum Gregorii Papæ & Petri sui discipuli, de Latinitate primus in Saxoniam linguam, aliquando sensum ex sensu ponens, elucubravit & elegantissime interpretatus est: Deinde Plegmundum Mercium genere, Dorobornensis ecclesiæ archiepiscopum, venerabilem scilicet virum, sapientia præditum: Æthelstan quoque & Werwulfum sacerdotes & capellanos, Mercios genere, eruditos; quos quatuor Ælfred rex de Mercia ad se advocaverat, & multis honoribus & potestatibus extulit in regno occidentalium Saxonum; exceptis his, quæ Plegmundus archiepiscopus, & Werfrithus episcopus in Mercia habebant: quorum omnium doctrina & sapientia regis indefinenter desiderium crescebat & implebatur; nam die noctuque, quodocunque aliquam licentiam haberet, libros ante se recitare talibus imperabat; (non enim unquam sine aliquo eorum se esse pateretur) quapropter pene omnium librorum notitiam habebat, quamvis per seipsum aliquid adhuc de libris intelligere non posset; non enim adhuc aliquid legere inceperat.

Sed, cum adhuc nec in hoc quoque regalis avaritia, sed tamen laudabilis, grata esset; legatos ultra mare ad Galliam magistros acquirere direxit, indeque advocavit Grimaldum

1 Sic MS. Cott. Dixit Edd. P. & C.

facerdotem & monachum, venerabilem videlicet virum, cantatorem optimum, & omni modo ecclesiasticis disciplinis, & in divina scriptura eruditissimum, & omnibus bonis moribus ornatum: Johannem quoque æque presbyterum, & monachum acerrimi ingenii virum, & in omnibus disciplinis literatoriæ artis eruditissimum, & in multis aliis artibus artificiosum; quorum doctrina regis ingenium multum dilatatum est, & eos magna potestate ditavit & honoravit.

His temporibus ego quoque à rege advocatus de occiduis & ultimis Britanniaë finibus ad Saxoniam adveni: cumque per multa terrarum spatia illum adire proposueram, usque ad regionem dexteralium Saxonum, quæ Saxonice Suthseaxum appellatur, ductoribus ejusdem gentis comitantibus perveni; ibique illum in villa regia, quæ dicitur Dene, primitus vidi: cumque ab eo benigne susceptus fuisset, inter cætera sententiarum nostrarum famina, me obnixe rogabat, ut devoverem me suo servitio, & familiaris ei essem; & omnia, quæ in sinistrali & occidentali Sabrinæ parte habebam, pro eo relinquere; quod etiam majori mihi remuneratione reddere pollicebatur, quod & faceret. Respondi ego, "Me talia incaute & temerarie promittere non posse; injustum enim mihi videbatur, illa tam sancta loca, in quibus nutritus, & doctus ac coronatus fueram, atque ad ultimum ordinatus, pro aliquo terreno honore & potestate derelinquere, nisi coactus & compulsus." Ad quod ille ait: "Si nec tibi hoc suppetat subire, saltem dimidiam partem servitii tui mihi accommoda; ita ut
"per

“per sex menses mecum fueris, & tantundem
 “in Britannia.” Ad quod ego taliter respon-
 di; “Nec hoc suaviter, & temerarie sine con-
 “filio meorum posse promittere.” At vero,
 cum illum meum servitium (sed nesciebam qua-
 re) desiderare cognoscerem, promisi, me ite-
 rum ad eum post sex menses, sospite vita rever-
 surum, cum tali responso, quod mihi & meis
 utile, ac sibi placabile esset: cumque sibi hoc
 responsum videretur probabile, dato revertendi
 pignore statuto tempore, quarto die ab eo e-
 quitantes ad patriam remeavimus. Sed, cum
 ab eo discefferamus, in Wintonia civitate febris
 infesta me arripuit; in qua sedule per duodecim
 menses & una hebdomada die noctuque sine ali-
 qua vitæ spe laboravi. Cumque statuto tempore
 ad eum, sicut promiseram, non pervenissem,
 transmisit ad me ¹ indiculos, qui me ad eum e-
 quitare festinarent, & causam remorationis per-
 quirerent. Sed, cum equitare ad eum non pos-
 sem, alium transmisit ad eum ² indiculum, qui
 remorationis meæ causam illi patefaceret; & si
 de illa infirmitate resipiscere possem, me velle
 implere quæ promiseram, renunciaret. Disce-
 dente igitur infirmitate, ex consilio & licentia
 nostrorum omnium pro utilitate illius sancti lo-
 ci, & omnium in eo habitantium, regi ut pro-
 miseram, ejus servitio me devovi ea conditione,
 ut per sex menses omni anno cum eo comma-
 nerem; aut, si simul possem sex menses prote-
 lare, aut etiam per vices, ut tribus mensibus

¹ ² Indiculos *i. e.* Epistolas. *Sed* Indiluculos & Indiluculum
MS. Cott. Edd. P. & C. Vid. Du Fresne Gloss.

in Britannia, ¹ ut tribus in Saxonia commanerem; & illa adjuvaretur per rudimenta sancti Degui in omni causa, tamen pro viribus. Sperabant enim nostri, minores tribulationes & injurias ex parte Hemeid regis sustinere, (qui sæpe deprædabatur illud monasterium & parochiam sancti Degui, aliquando expulsionem illorum antistitum, qui in eo præessent, sicut ² & Novis archiepiscopum propinquum meum & me expulit aliquando sub ipsis) si ego ad notitiam & amicitiam illius regis qualicumque pacto pervenirem.

Illo enim tempore, & multo ante omnes regiones dexteralis Britanniae partis, ad Ælfred regem pertinebant, & adhuc pertinent: Hemeid scilicet, cum omnibus habitatoribus Demeticæ regionis ³ sex filiorum Rotri vi compulsus, regali se subdiderat imperio. Houil quoque filius Ris, rex Gleguising, & Brochmail atque ⁴ Fernail filii Mouric, reges Guent, vi & tyrannide Eadred comitis & Merciorum compulsi, suapte eundem expetivere regem, ut dominium & defensionem ab eo pro inimicis suis haberent. Helifed quoque filius ⁵ Teudyr, rex ⁶ Brechoniae, eorundem filiorum Rotri vi coactus, dominium regis præfati suapte requisivit. Anaraut quoque filius Rotri, cum suis fratribus ad postremum amicitiam Northanhymbrorum deserens, de qua nullum bonum nisi damnum habuerat, amicitiam regis studiose requirens ad præsentiam illius advenit; cumque à rege honorifice receptus

¹ Sic MS. Cott. Edd. P. & C. Forte Et. ² Ita legendum esse censuit (& in ejus sententiam lubentissime concedam) Cl. Galeus, Præf. ad XV. Scriptores. Ex nobis MS. Cott. Edd. P. & C. ³ Et sex filiorum &c. MS. Cott. Edd. P. & C. ⁴ Fernmail Ed. P. ⁵ Teudubr MS. Cott. ⁶ Bracheniane MS. Cott.

esset, & ad manum episcopi in filium confirmationis acceptus, maximisque donis ditatus, regis dominio cum omnibus suis eadem conditione subdidit, ut in omnibus regiae voluntati sic obediens esset, sicut Æthered cum Merciiis.

Nec in vanum illi omnes regis amicitiam acquisiverunt. Nam, qui desideraverunt potestatem terrenam augere, invenerunt: qui pecuniam, pecuniam; qui familiaritatem, familiaritatem; qui utramque, utramque. Omnes autem habuerunt amorem & tutelam ac defensionem ab omni parte, qua rex seipsum cum suis omnibus defendere potuit. Cum igitur ad eum advenissem in villa regia, quæ dicitur Leonaford, honorabiliter ab eo susceptus sum, & cum eo illa vice octo mensibus in curto mansi; in quibus recitavi illi libros quoscunque ille vellet, & quos ad manum haberemus: (nam hæc est propria, & usitatissima illius consuetudo die noctuque inter omnia alia mentis & corporis impedimenta, aut per se ipsum libros recitare, aut aliis recitantibus audire) cumque ab eo frequenter licentiam revertendi quærerem, & nullo modo impetrare possem; tandem cum & licentiam omnino exoptare statuisssem, diluculo vigiliæ natalis domini advocatus ad eum; tradidit mihi duas epistolas, in quibus erat multiplex supputatio omnium rerum, quæ erant in duobus monasteriis, quæ Saxonice cognominantur Am-gresbyri, & Banuwille; & mihi eodem die tradidit illa duo monasteria cum omnibus, quæ in eis erant, & sericum pallium valde pretiosum, & onus viri fortis de incenso; adjiciens his verbis, “ non ideo dedisse parva illa, quod sequenti
“ tempore

“tempore nollet dare majora :” nam sequentis temporis successu, ex improvise dedit mihi Exan-ceastre, cum omni parochia, quæ ad se pertinebat in Saxonia & in Cornubia; exceptis quotidianis donis innumerabilibus in omni genere terrestri¹ copiæ, quæ hoc in loco percensere longum est, ne fastidium legentibus procreent. Sed nullus existimet pro vana aliqua gloria, aut adulatione, aut majoris honoris quærendi gratia me talia hoc in loco dona commemorasse; quod coram Deo nec ideo fecisse testor, sed ut nescientibus propalarem, quam profusus in largitate ille sit. Tunc confestim dedit mihi licentiam equitandi ad illa duo monasteria omnibus bonis referta, & inde ad propria revertendi.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXVI. nativitatis autem Ælfredi² trigesimo octavo, sæpe memoratus exercitus regionem fugiens iterum, & in occidentalium Francorum regionem venit, naves suas³ dirigens in flumen, quod⁴ Signe dicitur, sursum contra longe navigans Parisiam civitatem adiit, & ibi hyemavit, & castrametatus est: intra quam partem fluminis prope ad pontem, ut transitum pontis civibus prohiberet, (quia illa civitas in medio fluminis sita est in insula parva) obsedit illam civitatem anno illo integro; sed Deo misericorditer favente, & civibus viriliter se defendentibus, munitionem irrumpere non potuit.

Eodem anno Ælfred Angulsaxonum rex, post incendia urbium stragesque populorum, Lon-

¹ Divitiæ *MS. Cott.* ² Trigesimo quinto *MS. Cott. Edd. P. & C.*
³ Intus *MS. Cott.* ⁴ Sequana *Fl.*

doniam civitatem honorifice restauravit, & habitabilem fecit; quam genero suo Ætheredo Merciorum comiti commendavit servandam, ad quem regem omnes Angli & Saxones, qui prius ubique dispersi fuerant, aut cum Paganis¹ sub captivitate erant, voluntarie converterunt, & suo dominio se subdiderunt.

² Eodem anno exorta est pessima ac teterrima Oxoniæ discordia, inter Grymboldum, doctissimosque illos viros, quos secum illuc adduxit, & veteres illos scholasticos quos ibidem invenisset; qui ejus adventu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo institutas, omni ex parte amplecti recusabant: per tres annos haud magna fuerat inter eos dissensio, occultum tamen fuit odium, quod summa cum atrocitate postea erupit, ipsa erat luce clarius: quod ut sedaret, rex ille invictissimus Ælfredus de diffidio eo nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit, ut finem modumque huic controversiæ imponeret; qui & ipse summos labores haurit, causas & querelas utrinque illatas audiendo. Caput autem hujus contentions in hoc erat positum: veteres illi scholastici contendebant, antequam Grymboldus Oxoniam devenisset, literas illic passim floruisse, etiamsi scholares tunc temporis numero erant pauciores, quam priscis temporibus, plerisque nimirum sævitia ac tyrannide Paganorum expulsis; quin etiam probabant & ostendebant, idque indubitato veterum anna-

¹ Sine Fl & MS. Cott. ² Clausulam hanc de discordia Oxoniæ omittunt MS. Cott. & Ed. P. è Codice autem MS. Saviliano edidit Camdenus; Sed de his alibi.

lium testimonio, illius loci ordines ac instituta à nonnullis piis & eruditis hominibus fuisse sancita, ut à D. Gilda, Melkino, ¹ Nennio, Kentigerno, & aliis qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem felici pace & concordia administrantes: ac Divum quoque Germanum Oxoniam advenisse, annique dimidium illic esse moratum; quo tempore per Britanniam iter fecit adversus Pelagianorum hæreses concionaturus, ordines & instituta ² supra mirum in modum comprobavit. Rex ille inaudita humilitate utramque partem accuratissime exaudivit; eos piis ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, ut mutuam inter se conjunctionem & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Ælfredo recens fundatum proficiscebatur, deinde tumbam Wintoniam transferri curavit, in qua proposuerat post hujus vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine, quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Divi Petri in Oxonia; quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento de saxo summa cura perpolit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXVII. nativitatis autem Ælfredi regis ³ trigesimo nono, supra memoratus Paganorum exercitus Parisiam civitatem derelinquens incolumem, eo quod aliter proficere sibimet non poterat, clas-

¹ Nennio *Ed. C.* ² *Forse* Supradicta. ³ Trigesimo sexto *MS. Cott. Edd. P. & C.*

sem suam sub illo ponte sursum contra Signe longe remigando, tam diu direxit, donec ad ostium fluminis, quod ¹ Materre nominatur, pervenisset; tunc Sigonam deferentes in ostium ² Materræ divertunt, contra quod diu ac longe navigantes, demum non sine labore usque ad locum, qui dicitur Caziei, id est, villa regia, pervenerunt; in quo loco hyemaverunt integro anno. Sequenti anno in ostium fluminis, quod dicitur Jona, intraverunt, non sine magno regionis damno, & illic remorati sunt anno uno.

Eodem anno Farlus, Francorum rex, viam universitatis adiit; sed Earnulf filius fratris sui, sexta, antequam defunctus esset, hebdomada, illum regno expulerat, quo statim defuncto quinque reges ordinati sunt, & regnum in quinque ³ partibus conscissum est; sed tamen principalis sedes regni ad Earnulf juste & merito provenit, nisi solummodo quod in patrum suum indigne peccavit. Cæteri quoque quatuor reges fidelitatem & obedientiam Earnulfo, sicut dignum erat, promiserunt; (nullus enim illorum quatuor regum hæreditarius illius regni erat in paterna parte, nisi Earnulf solus:) quinque itaque reges confestim Farlo moriente ordinati sunt, sed imperium penes Earnulf remansit.

Talis ergo illius regni ⁴ divisio fuit: nam Earnulf orientales regiones Hreni fluminis, Hroththwlf quoque internam partem regni accepit; Oda etiam occidentale regnum; Beorngar, & Witha Languobardiam, nec non & illas regiones, quæ in illa parte montis sunt: nec tamen

1 2 Materre Fl. 3 Partes divisum est Fl. 4 Desunt MS. Const.

tanta & talia regna inter se pacifice fervaverunt; nam bis pleno proelio inter se belligeraverunt, & illa regna perfæpe devastaverunt invicem, & unusquisque alterum expulit de regno.

Eodem quoque anno, quo ille exercitus Parisiam civitatem deserens Caziei adiit, Æthelhelm comes Wiltunensium Ælfredi¹ regis & Saxonum eleemosynam Romam duxit.

Eodem quoque anno sæpe memoratus Ælfred Angulfoxonum rex divino instincto legere & interpretari simul uno eodemque die primitus inchoavit: sed, ut apertius ignorantibus pateat, causam hujus tardæ inchoationis expedire curabo.

Nam cum quodam die ambo in regia cambra resideremus, undecunque, sicut solito, colloquia habentes, ex quodam quoddam testimonium libro illi evenit ut recitarem; quod cum intentus utrisque auribus audisset, & intima mente follicite perscrutaretur, subito ostendens libellum, quem in sinum suum sedulo portabat (in quo diurnus cursus, & psalmi quidam atque orationes quædam, quas ille in juventute sua legerat, scripti habebantur) imperavit, quo illud testimonium in eodem libello literis mandarem. Quod ego audiens, &² ingeniosam benevolentiam illius ex parte, atque etiam tam devotam erga studium divinæ sapientiæ voluntatem ejus cognoscens; immensas omnipotenti Deo grates, extensis ad æthera volis, tacitus quamvis, persolvi, qui tantam erga studium sapientiæ devotionem in regio corde inseruerat: sed, cum

¹ Forte Regis Saxonum. ² Ab hoc loco usque ad locupletatim distavit p. 64. manum recentiore exhibet Cod. Cott.

nullum locum vacuum in eodem libello reperi-
rem, in quo tale testimonium scribere possem,
(erat enim omnino multis ex causis refertus)
aliquantisper distuli, & maxime, quia tam ele-
gans regis ingenium ad majorem divinatorum te-
stimoniorum scientiam provocare studebam. Cui,
cum me, ut quanto citius illud scriberem, urge-
ret, inquam, "placetne tibi, quod illud testimo-
"nium in aliqua foliuncula segregatim scribam?
" Incognitum est enim, si aliquando aliquod ta-
" liter aut plura reperiamus, quæ tibi placuerint
" testimonia; quod si inopinate evenerit, segre-
" gasse gaudebimus:" quod ille audiens, "ratum
" esse consilium inquit:" quod ego audiens &
gaudens festinus quaternionem promptam para-
vi, in cujus principio illud non injussus scripsi;
ac nulla eadem die non minus quam tria alia sibi
placabilia testimonia illo imperante in eadem
quaternione, ut prædixeram, scripsi: ac deinde
quotidie inter nos fermocinando, ad hæc in-
vestigando aliis inventis æque placabilibus testi-
moniis, quaternio illa referta succrevit, nec im-
merito; sicut scriptum est, *Super modicum fun-
damentum ædificat justus, & paulatim ad majora de-
fluit;* velut apis fertilissima longe lateque gron-
nios interrogando discurrens, multimodos divi-
næ scripturæ flosculos inhianter & incessabiliter
congregavit, queis præcordii sui cellulas densa-
tim replevit.

Nam primo illo testimonio scripto confestim
legere & in Saxonica lingua interpretari, atque
inde per plures instituere studuit; ac veluti de
illo felici latrone cautum est, dominum Jesum
Christum dominum suum, immoque omnium,
juxta

juxta se in venerabili sanctæ Crucis patibulo pendentem cognoscente; (quo subnixis precibus inclinatis solummodo corporalibus oculis, quia aliter non poterat, erat enim totus confixus clavis, submissa voce clamaret; *Memento mei, cum veneris in regnum tuum Christe*) qui Christianæ fidei rudimenta in gabulo primitus inchoavit discere. Hic aut aliter, quamvis dissimili modo, in regia potestate Sacræ rudimenta scripturæ divinitus instinctus præsumpsit incipere in venerabili Martini solemnitate; quos flosculos undecunque collectos à quibuslibet magistris discere, & in corpore unius libelli, mixtim quamvis, sicut tunc suppetebat redigere, usque adeo protelavit, quousque propemodum ad magnitudinem unius psalterii perveniret; quem Enchiridion suum, id est, manuales librum nominari voluit, eo quod ad manum illum die noctuque solertissime habebat: in quo non mediocre, sicut tunc aiebat, habebat solatium.

Sed sic, ut à quodam sapiente jamdudum scriptum est,

Invigilant animi, quibus est pia cura regendi,
 magnopere invigilandum mihi censeo in eo, quod ante aliquam, quamvis dissimili modo, similitudinem inter illum felicem latronem, & regem composuerim: namque patibulum exosum est unicuique, ubicunque male habet. Sed, quid faciat, si non possit se inde eripere aut etiam effugere; vel qualicunque arte causam suam meliorare ibidem commorando? Debet ergo, velit, nolit, cum mœrore & tristitia sufferre, quod patitur.

Erat itaque rex ille multis tribulationum clavis confossus, quamvis in regia potestate constitutus: nam à vigesimo ætatis anno usque ad quadragesimum quintum quem nunc agit, gravissima incogniti doloris infestatione incessanter fatigatur; ita, ut ne unius quidem horæ securitatem habeat, qua aut illam infirmitatem non sustineat, aut sub illius formidine lugubriter prope constitutus non desperet. Præterea assiduis exterarum gentium infestationibus, quas sedulo terra marique, sine ullius quieti temporis intervallo sustinebat, non sine materia inquietabatur. Quid loquar de frequentibus contra Paganos expeditionibus, ¹ & bellis, & incessabilibus regni gubernaculis? De quotidiana [] nationum, quæ in Tyrreno mari usque ultimum Hyberniæ finem habitant? (Nam etiam de Hierosolyma Abel patriarchæ epistolas & dona illi directas vidimus & legimus) De civitatibus & urbibus renovandis, & aliis, ubi nunquam ante fuerant, construendis? ² [De] ædificiis aureis & argenteis incomparabiliter illo edocente fabricatis? De aulis & cambris regalibus, lapideis & ligneis suo jussu mirabiliter constructis? De villis regalibus lapideis antiqua positione ³ mutatis, & in decentioribus locis regali imperio decentissime constructis? Qui maxima (excepto illo dolore) perturbatione & controversia suorum, (qui nullum aut parvum voluntarie, pro communi regni necessitate vellent subire laborem) sed tamen ille solus divino fultus admini-

¹ De bellis, de *Æc. Fl.* ² Sic *Fl.* Construendis ædificiis aureis *Æc. MS. Cott. Edd. P. & C.* ³ Sic *Fl.* Motatis *MS. Cott. Edd. P. & C.* Vid. *Spelman. vit. Ælfred. p. 129.*

culo susceptum semel regni gubernaculum, (veluti gubernator præcipuus, navem suam multis opibus refertam ad desideratum ac tutum patriæ suæ portum, quamvis cunctis propemodum lassis suis nautis, producere contendit) haud aliter titubare ac vacillare, quamvis inter fluctivagos ac multimodos præsentis vitæ turbines non sinebat. Nam assidue suos episcopos, & comites, ac nobilissimos, sibi que dilectissimos suos ministros, nec non & præpositos (¹ quibus post dominum & regem omnis totius regni potestas, sicut dignum, subdita videtur) leniter docendo, adulando, hortando, imperando, ad ultimum inobedientes post longam patientiam acrius castigando, vulgarem stultitiam & pertinaciam omni modo abominando ad suam voluntatem, & ad communem totius regni utilitatem ² sapientissime usurpabat & annectebat. Etsi inter hæc regalia exhortamenta propter pigritiam populi imperata non implentur, aut tarde incepta tempore necessitatis ad utilitatem exercentium minus finita non provenirent (ut de castellis ab eo imperatis adhuc non inceptis loquar, aut nimium tarde inceptis ad perfectum finem non perductis) quod hostiles copiæ terra marique irrumperent, aut, ut sæpe evenit, utraque parte tunc contradictores imperialium definitionum inani pœnitentia pene exinaniti verecundabantur. Inanem enim pœnitentiam scriptura teste nomino, qua homines innumerabiles nimio detrimento pluribus insidiis perpetratis sæpe perculsi dolent. Sed quamvis per hanc

1 Quorundam MS. Cott. 2 Sapientissime attrahebat Fl.

rem (heu, proh dolor!) Eulogii miserabiliter contristentur, & perditis eorum patribus, conjugibus, liberis, ministris, servis, ancillis, operibus, & omni supellectili flebiliter commoveantur, quid detestabilis juvat poenitentia, quando nec occisis suis propinquis succurrere valent, nec captivos suos à captivitate exosa redimere; nec etiam interdum sibimet, qui evaserint, adjuvare valent, quoniam propriam unde sustentent vitam non habent. Sera igitur poenitentia nimium attriti poenitent, & regalia præcepta incuriose despexisse dolent, & regalem sapientiam totis vocibus collaudant, & quod ante refutaverunt, totis viribus implere promittunt: id est, de arcibus construendis, & cæteris communibus communis regni utilitatibus.

De voto quoque & proposito excellentissimæ meditationis suæ, quam [¹semper] inter prospera & adversa sua, nullo modo prætermittere poterat, prætereundum esse hoc in loco utiliter non existimo. Nam, cum de necessitate animæ suæ solito cogitaret, inter cætera diuturna & nocturna bona, quibus assidue & maxime studebat, duo monasteria construere imperavit; unum monachorum in loco, qui dicitur Æthelingæg, quod per maxima gronnia paludosissima & ²intransmeabilia, ³& aquis undique circumcingitur; ad quod nullo modo aliquis accedere potest, nisi ⁴nauticis, aut etiam per unum pontem, qui inter duas alias arces operosa protelatione constructus est: in cujus pontis occidentali limite arx munitissima præfati regis imperio pulcherrima

¹ Sic MS Cott. ² Intransmeabili in cæteris. ³ Forte deesset. ⁴ Sic ex conjectura legimus. Cauticis in aliis. Forte Navaticis.

operatione confita est; in quo monasterio diversi generis monachos undique congregavit, & in eodem collocavit.

Nam primitus, quia nullum de sua propria gente nobilem ac liberum hominem, nisi infantes, qui nihil boni eligere, nec mali respuere pro teneritudine invalidæ ætatis adhuc possunt; qui monasticam voluntarie vellet subire vitam, habebat: nimirum, quia per multa retroacta annorum curricula monasticæ vitæ desiderium ab illa tota gente, nec non & à multis aliis gentibus funditus desierat; quamvis perplurima adhuc monasteria in illa regione constructa permaneant: nullo tamen regulam illius vitæ ordinabiliter tenente (nescio quare) aut pro alienigenarum infestationibus, quæ sæpissime terra marique hostiliter irrumpunt; aut etiam pro nimia illius gentis in omni genere divitiarum abundantia (propter quam multo magis id genus despectæ monasticæ vitæ fieri existimo) ideo diversi generis monachos in eodem monasterio congregare studuit.

Primitus Johannem presbyterum monachum, scilicet Ealdfaxonum genere Abbatem constituit; deinde Ultramarinos presbyteros quosdam & diaconos; ex quibus cum nec adhuc tantum numerum, quantum vellet, haberet; comparavit etiam quamplurimos ejusdem gentis Gallicæ, ex quibus quosdam infantes in eodem monasterio edoceri imperavit, & subsequenti tempore ad monachicum habitum sublevari: in quo etiam monasterio unum Paganicæ gentis edoctum in monachico habitu degentem, juvenem admodum, vidimus, non ultimum scilicet eorum.

Facinus

Facinus quoque in eodem monasterio quodam tempore perpetratum muti taciturnitate silentii oblivioni traderem, quamvis indignum facinus est; quia per totam scripturam impiorum turpia facta, inter ¹ venerabiliora justorum, sicut zizania & lolium in tritici segetibus interfeminantur: bona scilicet, ut laudentur, sequantur, æquiparentur, sectatores quoque eorum omni honore venerabili digni habeantur; mala vero vituperentur, execrentur, & ut omnino effugiantur, imitatores quoque eorum omni odio & despectione ac vindicta corripiantur.

Nam quodam tempore, cum instinctu diabolico quidam sacerdos & diaconus Gallici genere ex præfatis monachis, invidia quadam latenti excitati, contra suum Abbatem præfatum Johannem nimium latenter in tantum amaricati sunt, ut Judaico more dominum suum dolo circumvenirent & proderent. Nam duos ejusdem gentis Gallicæ servulos præmio conductos ita fraudulenter docuerunt, ut nocturno tempore, cum omnes delectabili corporis quiete graviter dormirent, patefactam armati intrarent ecclesiam; quam post se iterum solito more claudebant, & unicum Abbatis adventum in ea absconditi præstolarentur. Cumque solus solito orandi causa ecclesiam latenter intraret, & ante Sanctum altare flexis ad terram genibus se inclinaret, hostiliter irruentes in eum, tunc eum ibidem occidere ² conarentur: cujus corpus exanime inde trahentes ante ostium cujusdam meretricis, quasi illic occisus esset in meretricando, jactarent:

¹ Venerabilia Ed. P. ² Conabantur in cæteris.

quod etiam machinaverunt, crimen crimini addentes, sicut dictum est: *Et erit novissimus error peior priore.*

Sed divina misericordia, quæ semper innocentibus solet subvenire, impiam impiorum meditationem maxima ex parte frustrata est, quo non per omnia eveniret, sicut proposuerant.

Omni itaque mala doctrina à malis doctoribus malis auditoribus elucubratim exposita, & condicta nocte adveniente atque suppetenti, & impunitate promissa, latrunculos duos armatos in ecclesia concluderunt, adventum Abbatis præstolantes. Cumque media nocte Joannes solito furtim nemine sciente orandi gratia ecclesiam intrasset, & flexis genibus ante altare incurvaret, tunc duo illi latrunculi ex improvise evaginati gladiis in eum irrumpunt, & crudelibus afficiunt vulneribus. Sed ille ut solito, ac semper acris ingenio, & (ut audivimus de eo à quibusdam referentibus) bellicosæ artis non expertus, (si in meliori disciplina non studeret) statim ut sonitus latronum audivit, priusquam videret, insurgens acriter in eos, antequam vulneratur, & vociferans quantum poterat, reluctabatur, inclamitans dæmones esse, & non homines (non enim aliter sciebat; quia nec hoc homines aulos esse existimabat;) vulneratus est tamen, antequam sui advenirent. Sui ergo hoc rumore expergefacti, & etiam audito dæmonum nomine, perterriti utrique, & inexpertes, & etiam illi, Judaico more domini sui proditores, hinc inde ad ecclesiæ ostia concurrunt; sed antequam advenirent latrunculi præcipiti cursu ad proximantia sibi gronnæ latibula, semivivum Abbatem

batem relinquentes, confugiunt. Monachi vero seniore[m] suum semivivum colligentes cum gemitu & mœrore domum reportaverunt: sed nec etiam illi dolosi minus lachrymabantur innocentibus. Sed Dei misericordia tantum facinus impunitum fieri non permittente; latrunculi, qui hoc perpetraverunt; omnes tanti sceleris persuasores capti ligatique, per varia tormenta morte turpissima periere. His ita relatis ad incepta redeamus.

Aliud quoque monasterium juxta orientalem portam Sceftesburg habitationem sanctimonialium habitabile idem præfatus rex ædificare imperavit; in quo propriam filiam suam Æthelgeofu devotam Deo virginem abbatissam constituit; cum qua etiam aliæ multæ nobiles moniales in monastica vita Deo fervientes in eodem monasterio habitant. Quæ duo monasteria terrarum¹ possessionibus, & omnibus divitiis locupletatim ditavit.²

His ita diffinitis solito suo more intra semetipsum cogitabat, quid adhuc addere potuisset, quod plus placeret ad piam meditationem; non inaniter incepta, utiliter inventa, utilius servata est: nam jamdudum in lege scriptum audierat, dominum decimam sibi multipliciter redditurum promississe; atque fideliter servasse, decimamque sibi multipliciter redditurum fuisse. Hoc exemplo instigatus, & antecessorum morem volens transcendere, dimidiam servitii sui partem, diurni scilicet, & nocturni temporis; nec non etiam dimidiam partem omnium divitiarum,

¹ Positionibus *Edd. P. & C.* ² *Hic desinit manus recentior Cod. Cott.*

quæ annualiter ad eum cum justitia moderanter acquisitæ pervenire consueverant, Deo devote & fideliter toto cordis affectu pius meditator se daturum sponndit; quod & quantum potest humana discretio discernere & servare, subtiliter ac sapienter adimplere studuit. Sed ut solito suo more cautus evitaret, quod in alio divinæ scripturæ loco cautum est; *Si recte offeras, recte autem non divides, peccas*: quod Deo libenter devoverat, quomodo recte dividere posset, cogitavit: &, ut dixit Salomon, *Cor regis in manu domini*, id est, consilium; consilio divinitus invento omnium uniuscujusque anni censuum successum bifarie primitus² ministros suos dividere æquali lance imperavit.

His ita divisis partem primam sæcularibus negotiis pertinere addixit, quam etiam in tribus partibus sequestrari præcepit; cujus primam divisionis partem suis bellatoribus annualiter largiebatur: item suis ministris nobilibus, qui in curto regio vicissim commorabantur, in pluribus ministrantes ministeriis: ita enim ordinabiliter agebatur regalis familiaritas tribus omni tempore vicissitudinibus. In tribus namque cohortibus præfati regis satellites prudentissime dividebantur; ita ut prima cohors uno mense in curto regio die noctuque administrans commoraretur, menseque finito, & adveniente alia cohorte, prima domum redibat; & ibi duobus, propriis quavis necessitatibus studens, commorabatur mensibus. Secunda itaque cohors mense peracto, adveniente tertia, domum redibat,

¹ Magistros *Ed. C.*

ut ibi duobus commoraretur mensibus. Sed & illa, finito unius mensis ministerio, & adveniente prima cohorte, domum redibat, ibidem commoratura duobus mensibus: & hoc ordine omnibus vitæ præsentis temporibus talium vicissitudinum in regali¹ curto rotatur administratio.

Talibus itaque primam de tribus prædictis partibus partem, unicuique tamen secundum propriam dignitatem, & etiam secundum proprium ministerium largiebatur; secundam autem operatoribus, quos ex multis gentibus collectos & comparatos propemodum innumerabiles habebat in omni terreno ædificio edoctos; tertiam autem ejusdem partem advenis ex omni gente ad eum advenientibus, longe propeque positis, & pecuniam ab illo exigentibus, etiam & non exigentibus, unicuique secundum propriam dignitatem mirabili dispensatione laudabiliter, & (sicut scriptum est, *Hilarem datorem diligit Deus*) hilariter impendebat.

Secundam vero partem omnium divitiarum suarum, quæ annualiter ad eum ex omni censu perveniebant, & in fisco reputabantur (sicut jam paulo ante commemoravimus) plena voluntate Deo devovit, & in quatuor partibus etiam curiose suos ministros illam dividere imperavit; ea conditione, ut prima pars illius divisionis pauperibus uniuscujusque gentis, qui ad eum veniebant, discretissime erogaretur: memorabat etiam in hoc, quantum humana discretio custodire poterat, illius sancti Papæ Gregorii observandam esse sententiam, qua discretam mentio-

nem dividendæ eleemosynæ ita dicens agebat ;
¹ *Nec parvum cui multum, nec multum cui parvum :
 nec nihil cui aliquid, nec aliquid cui nihil.* Secun-
 dam autem duobus monasteriis, quæ ipse fieri
 imperaverat, & fervientibus in his Deo (de qui-
 bus paulo ante latius differuimus) tertiam scho-
 læ, quam ex multis suæ propriæ gentis nobili-
 bus ² studiosissime congregaverat, quartam cir-
 cum finitimis in omni Saxonia & Mercia mona-
 steriis, & etiam quibusdam annis per vices in
 Britannia & Cornubia, Gallia, Armorica, North-
 hymbris, & aliquando etiam in Hybernia, eccle-
 siis & servis Dei inhabitantibus, secundum pos-
 sibilitatem suam aut ante distribuit, aut sequenti
 tempore erogare proposuit, vita sibi & ³ prospe-
 ritate salva.

His ita ordinaliter ab eodem rege dispositis,
 memor illius divinæ scripturæ sententiæ, qua di-
 citur ; *Qui vult eleemosynam dare, à semetipso de-
 bet incipere* : etiam quid à proprio corporis sui
 & mentis servitio Deo offerret, prudenter ex-
 cogitavit : nam non minus de hac re, quam de
 externis divinis Deo offerre proposuit ; quin-
 etiam dimidiam partem servitii mentis & cor-
 poris, in quantum infirmitas & possibilitas, at-
 que suppetentia permetteret, diurno scilicet, ac
 nocturno tempore suapte totisque viribus se red-
 diturum Deo sponndit : sed quia distantiam
 nocturnarum horarum omnino propter tene-
 bras, & diurnarum propter densitatem sæpissi-
 me pluviarum & nubium æqualiter dignoscere

¹ Ne *Ed. P.* ² Et etiam ignobilibus *addit Fl.* ³ Sic *Ed. P.* Po-
 steritate *Ed. C.*

non poterat, excogitare cœpit, qua ratione fixa, & sine ulla hæsitatione hunc promissum voti sui tenorem ¹ letho tenus incommutabiliter Dei fretus misericordia servare posset.

His aliquandiu excogitatis, tandem invento utili & discreto consilio suos capellanos ² ceram offerre sufficienter imperavit; quam adductam ad denarios pensare in bilibri præcepit: cumque tanta cera mensurata fuisset, quæ septuaginta duos denarios pensaret, sex candelas unamquamque æqua lance inde capellanos facere iussit; ut unaquæque candela duodecim uncias pollicis in se signatas in longitudine haberet. Itaque hac reperta ratione, sex illæ candelæ per viginti quatuor horas die nocteque sine defectu coram sanctis multorum electorum Dei reliquiis, quæ semper eum ubique comitabantur, ardentes lucebant; sed cum aliquando per diem integrum & noctem, ad eandem illam horam, qua anteriori vespera accensæ fuerant candelæ, ardendo lucefcere non poterant, (nimirum ventorum violentia inflante, quæ aliquando per ecclesiarum ostia & fenestrarum, maceriarum quoque, atque tabularum, vel frequentes parietum rimulas, nec non & tenteriorum tenuitates, die noctuque sine intermissione flabat) exardescere citius plus debito ante eandem horam finiendo cursum suum cogebantur: excogitavit, unde talem ventorum sufflationem prohibere potuisset, consilioque artificiose atque sapienter invento, lanternam ex lignis & bovinis cornibus pulcherrime construere imperavit: (bovina namque cornua alba, ac in una tenuiter dolabris erasa

¹ Læto *Ed. P.* ² Coram *MS. Cott. Edd. P. & C.*

non minus vitreo vasculo elucent) quæ itaque laterna mirabiliter ex lignis & cornibus, ut ante diximus, facta; noctuque candela in eam missa exterius ut interius tam lucida ardebat, nullis ventorum flaminibus impedita; quia valvam ad ostium illius laternæ ex cornibus idem fieri imperaverat. Hoc itaque machinamento ita facto sex candelæ, unaquæque post alteram per viginti quatuor horas sine intermissione nihil citius, nihil tardius lucebant; quibus extinctis, aliæ incendebantur.

His ita ordinabiliter per omnia digestis, dimidiam, sicut Deo devoverat, servitii sui partem custodire cupiens; & eo amplius augere, in quantum possibilitas aut suppetentia, immo etiam infirmitas permetteret; tædiosus examinandæ in judiciis veritatis arbiter existebat; & in hoc maxime propter pauperum curam, ¹ quibus die noctuque, inter cætera præsentis vitæ debita, mirabiliter incumbebat. Nam in toto illo regno præter illum solum, pauperes aut nullos, aut etiam paucissimos habebant adjuutores: nimirum, quia etiam pene omnes illius regionis potentes & nobiles ad sæcularia magis quam ad divina mentem declinaverant negotia: magis enim unusquisque speciali ² lucro in sæcularibus negotiis, quam communi ³ inhiabat.

Studebat ⁴ is quoque in judiciis etiam propter nobilium & ignobilium suorum utilitatem, qui sæpissime in concionibus comitum & præpositorum pertinacissime inter se dissentiebant; ita, ut pene nullus eorum, quicquid à comitibus &

¹ Solverunt *MS. Cott.* ² Etiam *MS. Cott.* ³ *Deest MS. Cott.*
⁴ *Deest MS. Cott.*

præpositis judicatum fuisset, verum esse concederet; qua pertinaci dissensione obstinatissime compulsi, regis subire iudicium singuli subarabant, quod & confestim ab utraque parte implere festinabant. Sed tamen ille, qui in sua parte aliquam de illa causa injustitiam fieri cognosceret, ad talis iudicis iudicium, contra voluntatem tamen; (quamvis per vim lege & stipulatione venire coactus esset) voluntarie volebat accedere. Sciebat enim ibidem nihil ex sua malitia confestim posse delitescere: ¹ nec mirum; erat namque rex ille in exequendis iudiciis, sicut in cæteris aliis omnibus rebus discretissimus indagator. Nam omnia pene totius suæ regionis iudicia, quæ in absentia sua fiebant, sagaciter investigabat, qualia fierent, iusta aut etiam injusta: aut vero si aliquam in illis iudiciis iniquitatem intelligere posset, leniter advocatos illos ipsos iudices, aut per se ipsum, aut per alios suos fideles quoslibet interrogabat; quare ² ita tam nequiter iudicassent, utrum per ignorantiam, aut propter aliam quamlibet malevolentiam, id est, utrum pro aliquorum amore vel timore, aut aliorum odio, aut etiam pro alicujus pecuniæ cupiditate. Denique si illi iudices profiterentur propterea se talia ita iudicasse, eo, quod nihil rectius de his rebus scire poterant; tunc ille discrete & moderanter illorum imperitiam & insipientiam redarguens aiebat, ita inquam: “Nimium admiror vestram
 “hanc insolentiam, eo, quod Dei dono & meo,
 “sapientium ministerium & gradus usurpatis,

¹ Nimirum *MS. Cott.* ² Tam *MS. Cott.*

“ sapientiæ autem studium & operam neglexistis.
 “ Quapropter aut terrenarum potestatum mini-
 “ steria, quæ habetis, illico dimittatis; aut sa-
 “ pientiæ studiis multo devotius ¹ docere ut stu-
 “ deatis, impero.” Quibus auditis verbis per-
 territi, veluti pro maxima vindicta correcti co-
 mites & præpositi ad æquitatis discendæ stu-
 dium totis viribus se vertere nitebantur; ita ut
 mirum in modum illiterati ab infantia comites
 pene omnes, præpositi ac ministri, literatoriæ
 arti studerent; malentes insuetam disciplinam
 quam laboriosè discere, quam potestatum mini-
 steria dimittere: (sed si aliquis ² liberalibus stu-
 diis aut pro senio, ³ aut nimia inusitati ingenii
 tarditate proficere non valeret, suum, si habe-
 ret, filium, aut etiam aliquem propinquum suum,
 vel etiam, si aliter non habeat, suum proprium
 hominem liberum vel servum, quem ad lectio-
 nem longe ante promoverat, libros ante se die
 nocteque, quandocunque unquam ullam habe-
 ret licentiam, Saxonicos imperabat recitare:)
⁴ & ⁵ suspirantes nimium intima mente ⁶ dolebant,
 eo, quod in juventute sua talibus studiis non ⁷ stu-
 duerant; felices arbitantes hujus temporis ju-
 venes, qui liberalibus artibus feliciter erudiri po-
 terant; se vero infelices existimantes, qui nec
 hoc in juventute didicerant, nec etiam in se-
 nectute, quamvis inhianter desiderarent, pote-
 rant discere. Sed hanc senum juvenumque in

¹ De cæteris ut studeatis *Pseudo-Asserius*. ² Literalibus *Ed. P.*
³ Vel etiam pro nimia &c. *Ed. P. & MS Cott.* ⁴ Ipsi vero senes
 nimium suspirantes *Flor.* ⁵ Suspirans *Alia exemplaria.* ⁶ Dolebat
Al. Ex. ⁷ Studuerat *Al. Ex.*

discendis literis solertiam ad præfati regis notitiam explicavimus. ¹

F I N I S.

[² Anno Domini 900. Ælfredus veridicus, vir in bello per omnia strenuissimus, rex occidentalium Saxonum nobilissimus, prudens vero & religiosus atque sapientissimus, hoc anno, postquam regnasset viginti & novem annis & dimidio super totam Angliam, præter illas partes, quæ subditæ erant Dacis, cum magno suorum dolore viam universitatis adiit, die septimo Kalend. Novemb. anno regni sui vigesimo nono & dimidio, anno vero ætatis suæ quinquagesimo primo, indictione quarta. Qui apud Wintoniam civitatem regalem decenter & regali honore est sepultus in ecclesia sancti Petri, Apostolorum principis; Mausoleum quoque ipsius constat factum de marmore porphyrio pretiosissimo.] [³ De cujus regimine laborioso hos versus proloqui dignum duxi:

Nobilitas innata tibi, probitatis honorem,
 Armipotens Ælfrede, dedit, probitasque laborem,
 Perpetuumque labor nomen: cui mixta dolori
 Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
 Si modo victor eras, ad crastina bella pavebas:
 Si modo victus eras, ad crastina bella parabas.
 Cui vestes sudore jugi, cui sica cruore
 Tincta jugi, quantum sit onus regnare, probarunt.
 Non fuit immensi quisquam per climata mundi,
 Cui tot in adversis vel respirare liceret:
 Nec tamen aut ferro contritus ponere ferrum,
 Aut gladio potuit vitæ finisse labores.

¹ Hic desinit Codex Cott. * ² Clausula hæc verbatim propemodum ex Pseudo-Asserii Annalibus transfertur, pag. 172, 173. ³ Ipsissima sunt verba Henrici Humindon. Hist. p. 352.

*Fam post transactos vitæ regnique dolores,
Christus ei sit vera quies, sceptrumque perenne.]*

¹ *Hic Joannes Asser Episcopus quondam Scirebur-
nensis scripsit Ælfredi res gestas, & Annales Britan-
niæ. Hujus Asseri Annalibus vetustus quidam au-
thor paralipomenon addidit, & eum obiisse scribit
Anno Domini 909.*

TESTAMENTUM ÆLFREDI REGIS.

EGO Ælfredus divino munere, labore ac studio
Athelredi Archiepiscopi, nec non totius West-
saxonie nobilitatis consensu pariter & assensu, occi-
dentalium Saxonum rex, quos in testimonium meæ
ultimæ voluntatis complementi, ut sint advocati in di-
sponendis pro salute animæ meæ, regali electione con-
firmo, tam de hæreditate, quam Deus ac principes
cum senioribus populi misericorditer ac benigne dede-
runt, quam de hæreditate, quam pater meus Æthel-
wulfus rex nobis tribus fatribus delegavit, videlicet
Æthelbaldo, Ætheredo, & mihi; ita, quod qui no-
strum diutius foret superstes, ille totius regni domi-
nio congauderet: & si contigerit, quod Æthelbald
primogenitus patris nostri primus in fata decesserit,
tunc recognoscat Ætheredus cum totius Westsaxonie
nobilitate, quod sint nobis in testes de nostræ portio-
nis in regno participatione, in die coronationis Æthe-
redi regis, quem in regem super nos post mortem Æ-
thelbaldi fratris nostri primogeniti erigere toto nostro
conamine insistemus, secundum asssecurationem, quam
nobiscum fideliter fecit; videlicet, quod idem rex Æ-
theredus nostras distributiones nobis esse permetteret,
sicut eas habuimus ante ipsius Ætheredi fratris nostri

¹ Notulam hanc addidit Reverendiss. Archiep. Parkerus.

postgeniti coronationem. Fidelitas vero nobiscum ab ipso promissa de hæreditaria distributione, erat modo consimili confecta; videlicet, quod de terris & dominiis, quæ rex ipse Ætheredus omni nostro iuvamine, & potestate, hominumque nostrorum sibi adquisierit; & etiam de dominiis, quæ sibi jure hæreditario contingunt, nobis fraternali affectione competenter impartiretur: veruntamen, si contigerit, quod Ætheredus succedat in regnum, idem & ipse compromitteret. Quando vero ita Deus disposuit, ut Ætheredus regali diademate coronaretur, tunc ipsum Ætheredum rogavi coram omnibus testibus nostris, videlicet quod de sua hæreditate nobis impartiri recognoscat, & quod mihi meam distribuat partem. Ipse vero his auditis statim mihi restitit contestans, se hoc non posse, nec agere vellet, ut impartiat; ex quo illud tam diutino tempore in propria retinuit possessione. Hoc tamen mihi sponderat; quod terras & dominia, quæ ipse nobis auxiliantibus, & populo nostro in suam ditionem perquisiverit; & hæreditatem, ad quam nascitur, post dies suos nemini in possessionem daret, ut suæ congauderet hæreditati, solummodo me excepto: sicque querimoniam contra fratrem remisi per verba prædicta complacatus. Si vero contigerit (quod absit) quod nos omnes impiissimorum Paganorum in manus inimicorum nostrorum Danensium inciderimus; tunc nobis est specialiter recognoscendum, disponere salubriter pro filiis nostris, quod unusquisque eorum successive, unus post alium, nostram hæreditatem possideat, & terris ac possessionibus nostris congaudeat; quemadmodum ipsa hæreditas, terræ, possessiones & dominia nobis condonata fuerunt. Propterea¹ nos in unum congregati sumus apud Suinburnam, ubi pro-

¹ Deest Ed. C.

nunciavimus in cognitione totius Westsaxonie principum, dominorum ac seniorum, quod ipsi fideliter testimonium perhibeant; videlicet, quod quis nostrum diutius superviveret, quod ipse legat alterius filiis ipsas terras, quas nosmet ipsi nostra virtute ac potestate conquesti sumus, & terras ipsas, quas rex Æthelwulfus nobis donavit, dummodo Æthelbald fuerat superstes; præter illud quod nobis tribus fratribus pater noster rex Æthelwulfus delegavit. Et super hoc unusquisque nostrum alteri fidem firmavit, quod quis nostrum diutius vitam viveret, quod ipse alterius terras possideret, & dominia, & omnia, quæ sui erant, præter illam partem, quam uterque nostrum filiis alterius legavit. Et si contingat, quod Ætheredus rex viam universæ carnis fuerit ingressus, ex tunc præter me non est quis, qui super hæreditatem scripturam habeat vel testimonium; nec quod sit aliquis alius hæres præter me; quod si aliquis hæreditatem prædictam acclamaverit, jus suum perdet, nisi citius de hoc testes adducat. Et tunc audiivi, quod omnes cognati mei in soporem mortis resoluti erant; & ita hereditas Æthelwulfi regis patris mei ad me devoluta est per chartam inde confectam, in consilio nostro generali apud Langdene; quam quidem chartam libere legere jussi coram testibus totius Westsaxonie; quando vero relecta fuerat, tunc mandavi illos omnes, qui aderant, & securitatem mihi facere præcepi pro meo amore, si unquam audient de aliquo vel cognoscerent, qui de hæreditate mea aliquod jus acclamare juste possset, quod nunquam ad meum auditum antea pervenit. Et iterum locutus sum ad eos in hæc verba: “Rogo vos dilectissimi, quod nemo pro amore aut odio mei parcat veritatem annunciare, sed summopere consentiat veritati; quia mea voluntas non est, aliquem

“meorum consanguineorum in aliquo dishæritare.”
 Et tunc omnes principes & seniores populi mei sub firma attestazione dixerunt, quod nunquam ad eos devenit notitia de aliquo, qui justiore haberet titulum, quam ego; nec cogitare noverunt de aliquo, neque in scripturis invenire potuerunt: & in seisinam meæ hæreditatis me iterum imponentes dixerunt,
 “Ecce, jam habes tuam hæreditatem iterum in manibus. Nunc de bonis & possessionibus conde testamentum tuum; lega & dona tuo proximo sanguini vel amicis tuis & cognatis sicut tibi placuerit.” Et omnes illi firmitatem irrevocabilem mihi fecerunt, & subscripserunt, ipsos nunquam hæreditatem meam alicui homini aliter pervertendo daturus, præter quam egomet legabo die proximo jam instante: unde ego Alfredus divino munere occidentalium Saxonum rex, præsentibus testibus intentionem meæ ultimæ voluntatis in præsentiarum profero, ut implementum sortiatur post proprium in fata decessum.

In primis concedo meo seniori filio Edovardo illas terras apud Stratnet in Triconschire & Hortingtune cum tota libera terra, quam Leofus à nobis per antea tenuit apud Carentune, & apud Hilsantune, & apud Burnham, & apud Wedmore.

Insuper ego confirmo Custodi de Leodre, quod ipse illud habeat secundum assignationem à vobis prælocutam, cum terra illa apud Kantune, nec non cum omnibus ad illud pertinentibus: ulterius prædicto concedo Custodi terras illas apud Kantune, & apud Bedewind, & apud Benesey, & apud Hulleburne, & apud Suttune, & apud Leodriam, & apud Altune, cum omnibus liberis terris, quas in Cantio possidemus, & apud inferiorem Hulleburn, & apud Hyseldene.

Do illas terras meo principaliori servienti apud Wintoniam, secundum assignationem; secundum quam illud pater meus prædicto servienti per prius quam affectuose delegavit. Alterum vero feodum, quem ego Egulpho dedi usque ad certum tempus apud inferiorem Hulleburne, prænominato servienti concedo.

Insuper do meo juniore filio terras illas apud Ederington, & apud Dene, & apud Hene, & apud Ambresbury, & apud Done, & apud Sturminster, & apud Zeule, & apud Cruerne, & apud Withchurch, & apud Axanmuth, & apud Branne-scumbe, & apud Columtune, & apud Tirysford, & apud Hilleburne, & apud Examynster, & apud Suthwirth, & apud Lintune, cum omnibus terris ad illud pertinentibus, quæ sunt omnes, quas sub cælo ibidem possideo; solummodo Triconschire excepto.

Insuper meæ filie concedo primogenitæ villam de Wleero; & meæ filie postgenitæ concedo villam de Clere, & de Condeberz; & meæ minori filie villam de Welige, & de Asketune, & de Chippenam. Athelmo vero fratris mei filio do villam de Edingburn, & de Cumpstune, & de Grundele, & de Bedning, & de Dingham, & de Burnham, & de Thumeskeld, & de Alchongum. Et fratris mei filio Æthelwaldo concedo villam de Godelming, & de Guldeford, & de Stemingham. Et Osfertho cognato meo do villam de Beccaule, & de Kitheranfeld, & de Diccanlingum, & de Suttune, & de Bullingminster, & de Angemeringum, & de Feltham; nec non & omnes terras ad illud pertinentes.

Insuper concedo Alswoytho villam de Lamborne, & de Wantingh, & de Ethandune. Præterea duobus

filiis meis libras lego mille; cuilibet eorum quingentas libras: & primogenitæ meæ, postgenitæ, & minori, nec non Alswitho, ipsis quatuor lego libras quadringentas, cuilibet eorum centum libras.

Ulterius cuilibet armigerorum meorum centum marcas; singulis eorum pro se centum marcas. Veruntamen concedo Athelmo, Æthelwaldo & Osfertho, etiam cuilibet eorum centum marcas.

Insuper do Æthelredo principi militiæ meæ unum gladium, & bis mille marcas. Et meo sequestri, cum quo jam Pascha imminente pactum firmavi, do ducentas libras, ut ipse det & distribuatur inter omnes illos, ubi placitum est sibi subire sepulchrum, secundum dispositionem, quam egomet sibi ad præsens conficio.

Insuper Archiepiscopo do centum marcas; & Esno episcopo, & Werfertho episcopo, & Assero episcopo de Schireburn, cuilibet eorum centum concedo marcas, ad dandum & distribuendum pro me & patre meo. Et præter hoc, quod ipse perantea assignabat, etiam ego assigno ducentas libras, quinquaginta presbyteris per totum regnum meum; & quinquaginta solidos cuilibet Deo servienti per totum regnum meum; & quinquaginta solidos ad distribuendum inter pauperes; & quinquaginta solidos ecclesiæ, in qua corpus meum traditur sepulturæ. Et ultra ista nescio utrum plus fuerit ad legandum: spero re vera, quod plus non fuerit inventum; si vero plus repertum sit, disponatur prout superius disponendum censuimus.

Et volo, quod armigeri mei cum valedictis, & omnes, qui cum ipsis in servitio meo existunt, ista distribuatur modo suprascripto; nec alio modo distribuatur, quam superius præscripsimus, coram herede meo: cui præ cæ-

teris majorem quantitatem de bonis & possessionibus meis prælargitus sum, secundum quod donare potui.

Et tali concessioni multi nobiles conscripserunt; & coram præsentibus omnibus his testibus istæ donationes & concessiones in scriptis erant redactæ. Et modo principibus regni mei dedi in mandatis, omnibus videlicet, qui inveniri poterant, quod illi impedimentum non inferant; quoniam voluntas mea de prædictis implendi capiat effectum divina fretus virtute.

Et volo, quod illi homines, qui prædictas possident terras, observent verba, quæ de patris mei hereditate rediguntur in scriptis, in quantum possunt, & in quantum de futuro firmiter poterunt.

Etiam volo, quod, si ego alicui dedi, vel feodum aliquem ad tempus accommodavi; quod illi meis cognatis, vel suis illud ostendant.

Insuper volo, quod illi homines, quibus ego meas liberas terras delegavi, non alienent illas à mea cognatione, ultra dies suos; & volo, quod transeant, diebus suis meæ propinquiori cognationi, nisi ex seipsis procreati fuerint filii legitimi; & tunc ex meo beneplacito permaneant virili sexui ab ipsis¹ progenito, quamdiu unus ex eis vixerit super terram: nam & pater meus eodem modo suam legavit hereditatem. Quod si aliquo modo accidet, ut perveniant terræ prædictæ in manus mulierum; tunc volo, quod post obitum earum reddantur consanguinitati meæ virili ex earum visceribus descendenti; si ita fuerit, quod ipsas has terras vita comite in propriis manibus retinere voluerit; si vero aliter acciderit, tunc ultra dies suos fiet ita, sicut per prius delegavimus. Ulterius dico, quod reddatur ab ipsis pro sustentatione victus consan-

¹ Sic Ed. C. Primogenito Ed. P.

guineorum meorum, quibus oportet me prædictas terras legare, utrum sint masculi vel fœminæ, secundum quod mihi melius videtur.

Et ego in nomine Domini exhortor, & in nomine omnium sanctorum, quod nemo consanguineorum meorum in posterum contra aliquem meæ consanguinitatis laboret quovis modo, quoad ea, quæ ego ipsis dedi præantea, pariter & legavi. Et mecum tota nobilitas Westsaxonicae gentis pro recto jure consentiunt; quod me oportet dimittere eos ita liberos, sicut in homine cogitatio ipsius consistit: & ego pro amore Dei, & pro salute animæ meæ, volo, quod ipsi sint in possessione libertatum suarum, & omnis cognatio eorum: & ego in nomine Dei sacri in mandatis committo; quod ipsis nemo contradicat, neque cum armis, potestate, nec virtute, neque¹ aliquo resistendi modo, quod illi non poterunt seisinare, vel introducere quemcunque illis placuerit in eorum terras, possessiones & dominia.

Et volo, quod homines mei dent Domino de Domrahham suas terras liberas, & suas libertates, sic, quod ipsi² seisment quemcunque illi placuerit pro me & pro Elflæda, & pro amicis suis, quibus ipsa gratitudines tenetur impendere, & pro vivorum ac defunctorum omnium necessitates habentium salute; & quod habeant illas, ut possint stare pro animæ meæ salute; & quod talis pia donatio sit in remissionem omnium peccatorum meorum; & ita desiderans altissimum humiliter deprecor, ut mea delicta & eorum pœnas mihi misericorditer relaxet. AMEN.

¹ Sic Ed. P. Alio Ed. C. ² Seisirent Ed. P.

ÆLFREDI REGIS PRÆFATIO

ad Pastorale Sancti Gregorii è Cod. MS. Jun. LIII.

Ðis is seo forserpæc hu ð. Gregorius ðas boc ge-
drihte þe man ¹Parτοpalem nemnað.

ÆLFRED kýning hateð ²gretan Bif-
ceop his forðum luflice 7 freondlice. 7 ðe
³kýðan hate ⁴þæt me com ⁵suiðe of on gemýnd
⁶hpelce ⁷putan ⁸gto pæron geond ⁹Angelkynn. æg-
ðer ge godcundra hada. ge populdcundra. 7 ¹⁰hu
gerælig lica tida þa pæron ¹¹geond Angel cynn. 7 hu
þa kýningas. þe ðone ¹²anpald ¹³hæfdon ðæs folces.
Gode 7 his ¹⁴ærendpæcum ¹⁵hýpmedon. 7 hu hi æg-
ðer ge ¹⁶hiora ribbe ge hiora rido ge hiora ¹⁷anpald
innan ¹⁸borðer ¹⁹gehealdon. 7 eac ut ²⁰hiora ²¹oedel
nýmðon. 7 hu him ða scep ægðer ge mid riðe ge
mid riðome. 7 eac ða godcundan hadas hu georne
²²hie pæron ægðer ²³ge ýmb ²⁴lare ge ýmb ²⁵leorn-
nunga. 7 ýmb ealle þa ²⁶ðeopuðomas þe ²⁷hie Gode

1 Parτοlem *Edd. P. & C.* 2 gretung *Edd. P. & C.*
3 kýðan *Edd. P. & C.* 4 þæt *Edd. P. & C.* 5 sriðe
Hatt. 6 hpýlce *Edd. P. & C.* 7 putan *Hatt.* putan *Alt.*
& Ed. P. 8 ju *Hatt.* giu *Alt.* geo *Edd. P. & C.* 9 An-
gelcýn *Edd. P. & C.* 10 hu ge ræliglica *Edd. P. & C.*
11 gionð *Hatt.* 12 onpald *Hatt.* anpeald *Edd. P. & C.*
13 hæfdon *Ed. C.* 14 ærendpæcan *Alt.* ærýndpætum
Edd. P. & C. 15 hýpmedon *Edd. P. & C.* 16 heora
Edd. P. & C. 17 onpald *Hatt.* 18 borðe *Edd. P. & C.*
19 gehealdon *Edd. P. & C.* 20 hiora *Edd. P. & C.*
21 oedel *Hatt. & Alt. Edd. P. & C.* 22 hi *Edd. P. & C.*
23 geýmbe *Edd. P. & C.* 24 lara *Edd. P. & C.* 25 leorn-
nunga *Hatt.* 26 ðeopuðomas *Hatt.* ðeopaðomas *Alt.*
ðeopðomas *Edd. P. & C.* 27 hi *Ed. P.* hý *Ed. C.*

¹ don ² ſceoldon. ³ hu ⁴ mon ⁵ utan bordes riðdom ⁷ lare ⁶ hider on lond ſohte. ⁷ hu þe hi nu ſceoldon ute ⁷ begietan ⁷ þe hie habban ſceoldon. ⁸ ſpa clæne ⁸ hio þær ⁹ oðſeallenu on Angelkynne. ¹⁰ Ðæt ^{te} ¹¹ ſpide ¹¹ feape þæron behionan Humbre þe ¹² hioþa ¹³ Ðe- nunga ¹⁴ cuðen ¹⁵ underſtandan on ¹⁶ Engliſc. oððe ¹⁷ ſurðum an æpendgeppit of Lædene on ¹⁸ Engliſc ¹⁹ aþeccan. ⁷ ic þene ²⁰ Ðæt ^{te} ²¹ nauht monige ²² be- geondan Humbre ²³ næpen. ^{ſpa} ²⁴ feape hioþa þæron. Ðæt ^{te} ic ſurðum anne anlepne ne mæg geðencean be ²⁵ ſuðan ²⁶ Temeſe. Ða ²⁷ Ða ic to riçe ſenġ. ²⁸ Gode ²⁹ ælmichetegum ³⁰ riðone Ðæt ^{te} þe nu æniġne on ³¹ ſtal habbað lareoþa. ³² Forðam ic ðe bebeode Ðæt Ðu ³³ doo. ^{ſpa} ic ³⁴ geliſe Ðæt Ðu wille. Ðæt ³⁵ Ðu ðe ³⁶ þiſſa woruld ðinga to þæm ge ³⁷ æmettige. ^{ſpa} Ðu oftoſt mæge. Ðæt Ðu ðone riðdom. þe ðe God ſealde. Ðær Ðær Ðu ³⁸ hine beſærta mæge. ³⁹ be-

1 *Deest Edd. P. & C.* 2 *ſceoldon Hatt.* 3 *human Ed. C.* 4 *man Ed. P.* 5 *ut on borde Edd. P. & C.* 6 *hie- der Hatt.* 7 *begitan Edd. P. & C.* 8 *heo Edd. P. & C.* 9 *oðſeallen nu Alt. oðſeallen Edd. P. & C.* 10 *Ðæt Edd. P. & C. þæt Hatt.* 11 *feapa Hatt. Edd. P. & C.* 12 *hiþa Edd. P. & C.* 13 *Ðeninga Hatt. Ðenuu- ge Edd. P. & C.* 14 *cuðon Edd. P. & C.* 15 *under- ſtandan Hatt.* 16 *Ængliſc Alt.* 17 *ſurðon Edd. P. & C.* 18 *Ængliſc Alt.* 19 *aþeccan Hatt.* 20 *þæt Edd. P. & C.* 21 *noht Hatt. nauht Edd. P. & C.* 22 *be- geondan Hatt. & Alt.* 23 *neapen Edd. P. & C.* 24 *feap- pa Hatt. & Alt. Edd. P. & C.* 25 *beſuðan Edd. P. & C.* 26 *Thamiſe Edd. P. & C.* 27 *Ða ic Ed. C.* 28 *Gode æl- mihtegum riðone Ðæt Hatt.* 29 *ælmightigum Edd. P. & C.* 30 *ſy þanc Edd. P. & C.* 31 *ſtal Edd. P. & C.* 32 *7 forðon ic ðe bebiode Hatt.* 33 *do Hatt. Edd. P. & C.* 34 *geliſe Hatt. & Alt.* 35 *Ðou Ed. C.* 36 *þiſſe Ed. C.* 37 *geæmettige Hatt. & Alt. geæmtige Edd. P. & C.* 38 *hiene Hatt.* 39 *beſærta Edd. P. & C.*

ƿearƿe. ¹ Ġeðenc ² hƿelc ³ ƿiƿu uƿ þa ⁴ becomon ƿorð
 ðiſſe ƿoruldre. þa þa ƿe hiƿ ⁵ no hƿæðer ne ſelƿe ne
⁶ luƿedon. ne ⁷ eac oðrum ⁸ monnum ne ⁹ liƿdon. ðo-
 ne naman ¹⁰ anne ƿe ¹¹ hæƿdon ðæt ƿe ƿe Ġriſtene
¹² ƿæron. 7 ſƿiðe ¹³ ƿearpe þa ðeapaf. Ða ic ¹⁴ þa ðiſ
 eall gemunde. Ða gemunde ic eac hu ic geſeah. ær
 þam þe hiƿ eall ¹⁵ ƿorhergeod ƿære 7 ƿorbærned. hu
 þa ¹⁶ cirican geond eall Anġell kynn ſtodon maðma 7
 boca ¹⁷ gefýlða. ¹⁸ 7 eac micel ¹⁹ menigū Ġodeſ ²⁰ ðeo-
 ƿa 7 ða ſƿiðe lýtle ²¹ ƿeorpe ðara boca ƿiſton. ƿorþ
 þam þe hie ²² heora nan ²³ ƿuht ²⁴ onġietan ne ²⁵ meah-
 ton. ƿorðam þe hie næron on hiora ²⁶ ægen ²⁷ ge-
 ðeode aƿritene. ²⁸ ſƿelce hie ²⁹ cƿæden uƿe ³⁰ ieldran.
 Ða þe ðar ſtopa ær hiołdon. hie ³¹ luƿedon ƿiſdom.
 7 ðurh ðone ³² hi begeaton pelan 7 uƿ læƿdon. Ðer
 mon mæg ³³ ġiet geſion hiora ſƿæð. ac ƿe him ne
³⁴ cunnon æfter ³⁵ ſƿýriġean. ³⁶ ƿorðam ƿe habbað
³⁷ nu ægðer ƿorlæten ge þone pelan ge þone ƿiſdom.
³⁸ ƿorðam þe ƿe noldon to ðam ſƿore mid uƿe mode

1 Ġeðænc *Ed. C.* 2 hƿelce *Hatt. Edd. P. & C.* 3 ƿi-
 ðu *Ed. C.* 4 becoman *Alt.* 5 na *Edd. P. & C.* 6 luƿo-
 don *Hatt.* 7 ac *Ed. P.* 8 mannum *Edd. P. & C.* 9 leƿ-
 don *Hatt.* lærdan *Alt.* lýfdon *Edd. P. & C.* 10 ænne
Hatt. & Alt. 11 luƿodon *Hatt.* luƿedon *Alt.* luƿdon
Edd. P. & C. 12 ƿæren *Hatt.* 13 ƿearpa *Hatt.* 14 *Deest*
Edd. P. & C. 15 ƿorhergeod *Hatt.* 16 ciricean *Hatt.*
 cirican *Edd. P. & C.* 17 gefýlðe *Hatt.* afýlleda *Alt.*
 gefýlled *Edd. P. & C.* 18 ond *Hatt.* 19 menigeo *Hatt.*
 maniu *Edd. P. & C.* 20 ðiora *Hatt.* 21 ƿiorpe *Hatt.*
 22 hiora *Hatt.* 23 þing *Edd. P. & C.* 24 onġiotan
Hatt. 25 mihton *Edd. P. & C.* 26 aġenge ðeode *Edd.*
P. & C. 27 geðiode *Hatt.* 28 ſƿilce *Edd. P. & C.*
 29 cƿædon *Ed. C.* 30 ýldran *Edd. P. & C.* 31 luƿodon
Hatt. 32 hie *Hatt.* 33 ġýt *Edd. P. & C.* 34 cumon
Ed. C. 35 ſƿýriġean *Hatt.* ſƿýriġean *Edd. P. & C.*
 36 7 ƿorðam *Hatt.* 37 *Deest* *Edd. P. & C.* 38 ƿor-
 ðam *Hatt.*

onlutan. Ða ic þa ðis eall gemunde. þa pundrode ic
 1 rriðe þara 2 godena 3 ritena þe 4 ȝiu wæron 5 ȝeond
 Angel cýnn. 7 þa bec be fullan ealla 6 ȝeleornod hæf-
 don. þæt 7 hi hiora þa 8 nanne dæl noldon on hiora
 9 ægen ȝeðiode pendan. Ac ic þa ȝona eft me 10 ŷel-
 ŷum andwýrde 7 cwæð. hie ne wændon þæt 11 te æfre
 12 men 13 ŷceoldon ȝpa peccelaŷe 14 weorðan 7 ȝio laŷ
 ȝpa oðŷeallan. ȝor ðære wílunȝa hie hit ȝorleton
 7 woldon ðæt heŷ 15 þý maŷa wýrdom on 16 lande wære
 ðý we ma 17 ȝeðioda cuðon. Ða gemunde ic hu ȝio æ
 wæs æweŷt on Ebweŷc ȝeðiode funden. 7 18 eft þa
 19 þa 20 hie Lŷecar 21 ȝeleornodon. þa wendon 22 hi 23 hie
 on hiora 24 ægen ȝeðiode ealle. 7 eac ealle 25 oðre bec.
 And eft Læden wære 26 ȝpa ŷame. wýrðan 27 hi hie 28 ȝe-
 leornodon. 29 hi hie wendon ealle duŷh wýre wealh ȝto-
 dar on hiora ægen 30 ȝeðeode. 31 7 eac 32 ealla oðra Lŷi-
 ŷtena ðioda ŷumne dæl hiora on hiora ægen ȝeðiode
 wendon. ȝorðý me 33 dýncð betre. ȝiŷ 10ŷ 34 ȝpa dýncð.
 þæt we eac 35 ŷum bec. Ða 36 þe 37 nið beðýrŷeŷta
 38 ŷien eallum monnum to 39 wítanne. þæt we þa on

1 rriðe rriðe *Jun.* 2 godena *Alt.* godena *Edd. P. & C.*
 3 wítona *Hatt.* 4 ȝeo *Edd. P. & C.* 5 ȝionð *Hatt.*
 6 ȝeleornod *Hatt.* 7 *Deest Edd. P. & C.* 8 nænne *Hatt.*
 9 ægen *Hatt. & Alt.* 10 ŷýlŷum *Alt. Edd. P. & C.*
 11 *Deest Edd. P. & C.* 12 menn *Hatt.* 13 ŷceolden
Hatt. ŷcoldan *Alt.* 14 wurdan *Edd. P. & C.* 15 þe *Edd.*
P. & C. 16 lande *Edd. P. & C.* 17 ȝeðeoda *Hatt.*
 18 eft *Ed. C.* 19 þa *alterum omittunt Codex Hattonia-*
nus & Edd. P. & C. 20 *Deest Edd. P. & C.* 21 ȝeleornod-
 don *Hatt.* 22 hie *Hatt.* 23 hit *Edd. P. & C.* 24 ægene
Hatt. ægen *Alt.* 25 oðra *Edd. P. & C.* 26 wære *Hatt.*
 27 hie *Hatt.* 28 ȝeleornodon *Hatt.* 29 hie *Hatt.*
 30 ȝeðiode *Hatt.* 31 onð *Hatt.* 32 alle *Edd. P. & C.*
 33 dýncð *Edd. P. & C.* 34 wære *Hatt.* 35 ŷume *Edd.*
P. & C. 36 demed *Edd. P. & C.* 37 nið beðeapŷeŷ-
 ta *Hatt.* be ðýrŷýrta *Edd. P. & C.* 38 ŷýn *Edd.*
P. & C. 39 wítonne *Hatt.*

Ðæt ¹ geðeode þenden þe þe ealle gecnapan mægen. 7
 gedon ² swa þe swiðe eaðe maƷon mid Godes fultume.
 swið þe þa swilnerre habbað. ³ Ðætte eal swið giongud
 þe nu is on Angel ⁴ kynne swiora monna. þara þe þa
 sweda hæbben þæt hie Ðam befeolan mægen. ⁵ swen to
⁶ leornunga oðfærte. þa hwile þe hi to nanre oðerre
 note ⁷ ne mægen. oð ⁸ Ðone swiðt þe hie wel ⁹ cunnen
 Englisc swerit anædan. ¹⁰ lære mon swiððan swiððan
 on ¹¹ Læden ¹² geðeode þa þe ¹³ mon swiððan læran wille
 7 to ¹⁴ hieppan hæde don wille. Ða ic ¹⁵ þa gemunde hu
 swið laƷ Læden ¹⁶ geðeodes ær ¹⁷ Ðýrum ¹⁸ oðfæallen
 swið ¹⁹ geond Angel ²⁰ kynne. 7 Ðeah ²¹ monege cuðon En-
 glisc swerit anædan. þa ongan ic on gemang oðrum
 miflicum 7 ²² moniƷfealdum biƷum swiðer kynreiceƷ
 þa boc þendan on Englisc þe is genemned on Læden
 Pastoralis 7 on Englisc ²³ swiðde boc. hwilum word be
 word. hwilum ²⁴ andƷit of andƷite. ²⁵ swa swa ic hie
²⁶ geleornode æt PleƷmunde minum ²⁷ ærcebiƷcepe. 7
 æt ²⁸ AƷrepe ²⁹ minum ³⁰ BiƷcepe. 7 æt Gwimbolde mi-
 num ³¹ MæƷreƷceƷte. 7 æt Johanne minum MæƷre-
 ƷceƷte. Ðiððan ic hie þa ³² geleornod hæfde. ³³ swa
 swa ic hie swiðtoð. 7 swa ic hie ³⁴ andƷitfullicorƷ

1 geðeode *Hatt.* 2 swa *Hatt.* 3 Ða *Ed. C. þ. Ed. P.*
 4 kynne *Hatt.* 5 swið *Edd. P. & C.* 6 leornunga *Hatt.*
 7 nemægen *Edd. P. & C.* 8 *Deest Edd. P. & C.* 9 cu-
 men *Ed. C.* 10 læremon *Edd. P. & C.* 11 Læden *Edd. P.*
& C. 12 geðeode *Hatt.* 13 man *Edd. P. & C.* 14 hie-
 ppan *Hatt.* heppan *Edd. P. & C.* 15 *Deest Edd. P. & C.*
 16 geðeodes *Hatt.* 17 swiðrum *Hatt.* 18 æfæallen *Hatt.*
Edd. P. & C. 19 geond *Hatt.* 20 kynne *Hatt.* 21 mo-
 niƷge *Hatt.* manega *Edd. P. & C.* 22 maniƷfealdum
Hatt. 23 swiðde boc *Hatt.* 24 andƷit *Hatt. Edd. P.*
& C. 25 swa swa *Edd. P. & C.* 26 geleornode *Hatt.*
 27 ærcebiƷcepe *Edd. P. & C.* 28 AƷrepe *Hatt.* 29 mi-
 non *Edd. P. & C.* 30 BiƷcepe *Edd. P. & C.* 31 mæƷre
 ƷceƷte *Hatt.* 32 geleornod *Hatt.* 33 swa swa *Edd. P.*
& C. 34 andƷitlicorƷ *Edd. P. & C.*

¹ aþeccan ² mæhte. ic hie on Englisc aþende. ³ 7 to ælcum ⁴ Biſceþſtole on minum rice wille ane onſendan. 7 on ælcne bið an Ærtel ſe bið on fiftigum ⁵ Manceſſa. Ond ic ⁶ biode on Godeſ ⁷ noman ⁸ þæt nan mon ðone Ærtel fram þære bec ne ⁹ doe. ne þa boc fram þam mýnſtre. uncuð hu longe þær ſwæ gelæpede Biſcopas ſien. ſwæ ſwæ nu Gode ðonc ¹⁰ pell hwear ¹¹ findon. For þý ic wolde ðætte hie ¹² ealne æt ðære ſtope wæren. buton ſe Biſceþ hie mid him habban wille oððe hio hwear to læne ſie. oððe hwa oðre biwite :

Ðiſ ærend gewrit Agurſtinuſ oſer ¹³ ſaltne ſwæ ſuðan brohte iegbuendum. ſwæ hit ær fore ¹⁴ adih-tode dnyhtner cempa Rome Papa nyht ſpell monig Gregoriuſ gleap mod ¹⁵ geond god durn ſefan. mnyhttro. ſearo. ðonca horð. ¹⁶ forðon he moncýnner ¹⁷ gewtrýnde godra wearde ¹⁸ Rompara ¹⁹ betert monna. mod pelegort. ²⁰ mærdum gewægort. Ðiððan ²¹ min on Englisc Ælfræd kýning aþende goda gehwælc. 7 me hiſ witeſum wende ðuð 7 Norð. ²² heht him ſwælcra ma wengian ²³ be ðære ²⁴ býrene. þæt he hiſ Biſceþum wende mæhte. forðæm ²⁵ hie hiſ ſume ðorfton ða þe Læden ſwæce ²⁶ lærde cuðon:

1 aþeccan *Edd. P. & C.* 2 mæhte *Hatt.* 3 ond *Hatt.* 4 Biſceþ ſtole *Edd. P. & C.* 5 Manceſſan *Hatt.* 6 biode *Hatt.* 7 naman *Hatt.* 8 þæt man *Edd. P. & C.* 9 do *Hatt.* 10 pel *Hatt.* 11 findon *Hatt.* 12 ealne weg *Edd. P. & C.* 13 ſealtne *Hatt. & Alt.* 14 adih-tode *Edd. P. & C.* 15 geond *Edd. P. & C.* 16 forðæm *Hatt.* 17 Romparana *Ed. P.* Rommarana *Ed. C.* 18 gewtrýnde *Hatt.* 19 betert *Edd. P. & C.* 20 mærdan *Edd. P. & C.* 21 me *Edd. P. & C.* 22 forðam he het *& C. Edd. P. & C.* 23 bi *Hatt.* 24 býrene *Hatt.* 25 hi *Hatt.* 26 lærte cuðon *Hatt. & Alt. Edd. P. & C.*

Hæc est Præfatio ostendens quemadmodum sanctus Gregorius hunc librum fecit, quem homines Pastorale nuncupant.

ALFREDUS Rex optat salutem
 Episcopo dignissimo benevole & amanter. Et te scire volo, quod mihi sæpenumero in mentem venit, quales sapientes diu abhinc extiterunt in Anglica gente, tam de spirituali gradu, quam de temporali; quamque felicia tum tempora fuerunt inter omnes Angliæ populos; quemadmodumque reges, qui tunc gubernationem habebant plebis, Deo & ejus voluntati scriptæ obsecundarint; utque in sua pace, & bellicis suis expeditionibus, atque regimine domestico, domi se semper tutati fuerint, atque etiam foris nobilitatem suam dilataverint; quomodoque tunc temporis tam sapientia quam prudentia floruerint. Præterea de gradu spirituali homines, quam diligentes fuerint tam docendo, quam discendo, omnibusque officiis [exequendis] quæ Deo præstare debebant. Insuper quemadmodum extranei sapientiam & doctrinam hic in hac nostra terra quondam quæsierint; nosque jam (versa vice) peregrinari oportet ad eam adipiscendam. Adeo funditus concidit apud gentem Anglicanam, ut paucissimi fuerint cis Humbrum, qui vel preces suas communes in sermone Anglico intelligere potuerunt, vel scriptum aliquod è Latino in Anglicum transferre: tam sane pauci fuerunt, ut ne unum quidem recordari possim ex australi parte Thamesis, tum cum ego regnare occæperam. Gratia Deo omnipotenti
 sint,

fint, quod nunc tandem aliqui in fede fint, qui docere queunt.

Quamobrem te jubeo ut facias (quemadmodum te facturum credo) nimirum ut tu, qui mundana hæc illis profundis quam potes sæpe, eam sapientiam, quam tibi Deus largitus est, illis, ubicunque poteris, vicissim impertias. Cogita, quales poenæ super nos tandem venturæ sunt propter hunc mundum, cum neque nosmetipsi sapientiam adamaverimus, neque eam aliis reliquerimus. Nomina tantum diligimus, quia Christiani nuncupamur, paucissimi vero officiis Christianorum defungimur. Hæc omnia, quoties in memoriam revoco, subit etiam cogitatio, quemadmodum cuncta hic in Anglia viderim, priusquam deleta fuissent omnia & incensa, utpote templa per omnem Anglicanam gentem steterint ornamentis, & libris instructa, magnaque insuper multitudine fervorum Dei repleta: quamvis certe fructum perexiguum ex libris suis perceperint, quandoquidem intelligere illos nequibant, eo, quod patrio sermone neutiquam conscriberentur. Qui quidem hac oratione usi sunt: “ Majores nostri, qui hæc quondam loca
“ obtinuerunt, sapientiam adamaverunt, & per il-
“ lam opes sibi conflare, nobisque reliquerunt:
“ quorum sapientiæ impressam nos veluti orbi-
“ tam vidimus, sed eam adipisci non potuimus;
“ nam & opes & sapientiam plane perdidimus,
“ quoniam ingenii nervos omnes ad ejus contem-
“ plationem contendere nolimus.”

Cum igitur hæc omnia cogitatione complecterer, magnopere admirabar præclaros illos sapientes, qui diu abhinc per universam gentem
Angli-

Anglicanam floruerunt, atque illos libros penitus omnes perdidicerant, quamobrem noluerunt horum partem aliquam in patrium sermonem transferre. Veruntamen protinus mihi metipsum respondebam, videlicet, quod majores illi nostri ne utquam opinati sunt, homines unquam adeo socordes futuros, aut rem literariam in tantum unquam prolapsuram: ideoque consulto id omisisse, existimantes eo uberiores hac in terra sapientiam futuram, quo plures à nostris linguæ pernoscerentur. Tum vero venit mihi in mentem, legem Dei primum in Hebræo sermone fuisse inventam, atque postea Græcos, cum eandem didicissent, eam universam, & alios insuper omnes libros in suam linguam vertisse, necnon Latinos etiam, quamprimum ipsi eam intelligentia comprehendissent, per prudentes interpretes suo sermone eandem expressisse: eodemque modo omnem undique Christianam plebem partem ejus aliquam in linguam domesticam transtulisse. Quapropter optimum censeo (si tu quoque sic existimas) ut nos libros aliquos, quos maxime necessarios arbitrabimur, qui ab omnibus intelligantur, eosdem in linguam, quam omnes intelligunt, convertamus: efficiamusque (quod certe ope divina perfacile poterimus, si pace perfruamur) ut omnis juvenus, quæ nunc est gentis Anglicæ (eorum præsertim hominum, qui liberi nati sunt, opesque habent, quibus eos ad id alere possunt) literis addiscendis addicatur: utque prius artem nullam imbibant, quam Anglica poterint scripta perlegere. Postea autem homines in Latinis literis eos instituunt, quos volunt amplius erudire, atque ad altiorem

gradum provehere. Cum itaque mecum considerabam, quomodo isthæc doctrina sermonis Latini, per omnem gentem Anglicanam antehac obsolevisset (quamvis plurimi potuissent Anglica scripta legere) tum inter alia varia ac multiplicia negotia hujus regni, coepi librum hunc vertere in sermonem Anglicanum, (qui Latine Pastoralis nuncupatur, Anglice vero **The Herdmans booke**) aliquando verbum de verbo exprimens, interdum autem sensum ex sensu, sicuti egomet ea didisceram à Pleimundo Archiepiscopo meo, & Afferro antistite meo, necnon Grimbaldo, & Johanne mihi à Sacris. A quibus posteaquam librum ita didicissem, ut penitus perciperem, quemadmodum facillime ad ejus intelligentiam pervenire possem, in Anglicum sermonem eum converti, & ad unamquamque Episcopi sedem in regno unum misi, superque singulos libros Stilum, qui est, quinquaginta Mancussæ. Et ego præcipio in Dei nomine, ne quis de libris hunc Stilum tollat, neque librum de templo; incertum cum sit, quam diu futuri sunt tales eruditi præfules, quales nunc (honos Deo) ubique sint. Quapropter volo, ut libri suis semper in locis remaneant, nisi illos Pontifex habere voluerit, aut commodatos alicui dederit, donec alii ex illis describantur.

Hoc scriptum Augustinus trans falsum mare ab Austro ad incolas hujus regni pertulit: sicut illud antea præparaverat servus domini Papa Romanus, rectus vicarius gubernans, Gregorius: considerata vir fortitudinis absque furore, summo sensu, sapientia, consilio præditus; immensus

fus thesaurus, quoniam is generis humani partem maximam cœlo lucrificit: Romanorum vir optimus, mentis magnitudine abundantissimus, majestate liberrimus. Postquam me in Anglicum sermonem Ælfredus rex convertisset ad verbum, me per Austrum & Aquilonem suis scriptoribus delegavit, mandans illis, uti secundum exemplar plures tales describerent, eum nimirum in finem, quo Episcopis suis illos mittere posset. Quandoquidem quibusdam ex suis Antistitibus pernecessarii essent futuri, qui linguam Latinam minus intelligerent.

tas thelarius, quoniam in genere humani par-
 tem proximam celo iunctior: Romanorum in
 optima, mentis magnitudine abundanti-
 majestate libertatis. Possunt in Angliam
 rationem Aristoteles per convertere ad verbum
 me per Augustum & Apollonem suis scripturis
 delegavit, mandans illis, ut scriptum exemplar
 per se tales desiderant, cum numerum in facie
 quo scriptoris suis illos intere dicit. Quan-
 de quidem quibusdam ex his Aristoteles per-
 collati esse vident, qui linguam Latinam in-
 ter intelligunt.

CHRONOLOGIA

VITÆ

REGIS ÆLFREDI,

EX APPENDICE

AD VITAM ÆLFREDI

A D. Johanne Spelmanno Anglice primo conscriptam, deinde à Cl. Walkero Latine editam. A° D. 1678.

CHRONOLOGIA

VITAE

REGIS ALFREDI

EX APPRINDICE

AD VITAM ALFREDI

A. D. Johanne Spectatore Anglice pr-

no conscriptam, deinde Cl. W. albero-

Latine edidit. A. D. 1678.

CHRONOLOGIA

V I T Æ

REGIS ÆLFREDI.

A. C. A. ÆLF.

849. 1.

Natus est Ælfredus è patre Ethelulpho, & matre Osburga filia Oslaci, in Wanatinga Comitatu Bearrocenfi.

850. 2.

851. 3.

Ceorl Domnaniæ Comes vicit Danos in Uuiccanbeorg.

Æthelstanus Rex [Ethelulphi filius] & Ealhere Comes Danos Sandwici vicerunt, & novem naves eorum ceperunt.

Alius Danorum exercitus 350 navibus Tamesin ingressus Londinum cepit, & Bertulfum Merciorum Regem fugavit; inde Suthriam profectus Acleæ ingenti prælio ab Ethelulpho & Ethelbaldo ejus filio prostratus est.

852. 4.

Bertulpho Merciorum Regi defuncto successit Burrhedus.

853. 5.

Burrhedus Ethelulphi auxilio Wallos devicit.

A. C. A. ÆLF.

Ethelulphus Ælfredum Demetiæ Regem constituit, [*Hist. Brit.*] & Romam misit. Qui à Leone IV. Pontifice confirmatus, & in Regem unctus est.

Ethelulphus filiam suam Burrhedo uxorem dedit.

Ealchere & Uuada [Athelstano prius defuncto. *Hard.*] acerrime cum Danis in Insula Taneto pugnarunt, & uterque occisus est.

854. 6.

855. 7.

Indict. III. Sanctus Eadmundus East-Anglorum Rex unctus est, 8 Kal. Jan. an. ætatis suæ 14. à Nunbercho Episcopo.

Ethelulphus totum suum regnum decimavit Non. Novemb. Romamque, Ælfredum secum ducens, profectus est.

856. 8.

Ethelulphus Roma rediens Juditham in uxorem duxit Non. Octob. [*Chron. Bertin.*] in patriam reversus non nisi ad regni partem admiffus est.

Testamentum condit.

857. 9.

858. 10.

Ethelulphus obiit Id. Jan. cum regnasset annos 19, & 6 menses, [*Parvum Chron.*] cui apud West-Saxonas succedit Ethelbaldus, qui Juditham novercam uxorem ducit.

859. 11.

860.

A. C. A. ÆLF.

860. 12. Ethelbaldus moritur cum annos 5
regnasset, post obitum vero patris
2 & 6 menses.

Regnum totum occupat Ethelbertus.
Piratæ Wintoniam diripiunt, sed à
Comitibus Hantunensi & Bearroc-
censi vincuntur, & ad naves com-
pelluntur.

➤ *Secuti sumus in hac supputatione Chro-
nicum Sax. & Asserium; probabilius ta-
men est ipsum anno 861 obiisse.*

861. 13. Juditha Franciam petens à Baldwino
Flandriæ Forestario capta est, &
anno 862. ei nupta, & Patri recon-
ciliata.

862. 14. Obiit Sanctus Swithunus.

863. 15.

864. 16. Dani in Taneto hyemantes cum Can-
tuariis paciscuntur; pactis autem
ruptis Cantiam Orientalem gravif-
sime opprimunt.

Baldwinus primus Flandriæ Comes
factus est. *Tilii Chron.*

865. 17.

866. 18. Æthelberto mortuo succedit Æthe-
redus.

Danorum exercitus magnus East-An-
gliam appulit, ibique hyemavit.
Equester vero factus

867. 19. Northumbros invadit; Osbertum &
Ællam Eboraci cum toto eorum
exercitu in die palmarum delet.

Ealstanus Episcopus Shirburnensis
obiit. Egbertus

A. C. A. ÆLF.

- Egbertus à Danis Rex Northumbris præficitur. *Floren.*
868. 20. Ælfredus uxorem ducit.
Pagani Notenghamium capiunt, cum Mercii paciscuntur, & abscedunt.
869. 21. Pagani Eboracum adeunt, ibique per annum integrum commorantur.
870. 22. Pagani ab Eboraco Theotfordiam inter East-Anglos transeunt.
Edmundus Rex adversus eos viriliter pugnans, fugatur, & deinde Martyrio coronatur.
Florilegus asserit novum exercitum sub Hinguar & Hubba in Scotiam appulsum, regiones omnes Septentrionales diripuisse, & inde Theotfordiam [cædem Lothbroci Patris eorum vindicaturum] adisse.
Ceolnothus Archiepiscopus obiit, cui successit Ætheredus.
871. 23. Relicta East-Anglia Pagani Redingam occuparunt; pugnatum est Englefeildæ, Redingæ, Æscedunæ, Basingæ, Meretunæ; ubi vulneratus Ætheredus post Pascha obiit.
Ælfredus Rex factus est.
Pugnavit Wiltunæ, & novies eodem anno; quibus præliis Rex Danorum unus, & novem Comites occisi sunt.
- ✍ *Inguiphus alique Autores rejiciunt mortem Etheredi in annum sequentem.*
872. 24. Pagani Londoniam adeunt, & Mercii cum iis pacem ferunt;

A. C. A. ÆLF.

873. 25. Inde Torkeseyam, Mercique rursus cum iis pactum ineunt.

874. 26. Repandunum [*insigne Monasterium, quo sepulti erant Merciorum Reges*] penitus excindunt, coguntque Burhedum Merciorum Regem patriam suam deserere, Romamque cedere, ubi paulo post moriebatur.

875. 27. Pars Paganorum cum Halfdene Northumbriam petunt; reliqui cum Godrunno, Askitello & Amundo Grantbrygiam adeunt.

Ælfredus in navali pugna cum 7 Piratarum navibus, unam cepit, reliquas fugavit.

Rollo Angliam invadit. *Affer.*

876. 28. Pagani Werhamum pergunt, pactisque & obsidibus posthabitis, Excestriam.

Halfdanus Northumbriam inter suos partitur.

Rollo Normanniam ingreditur; xv Cal. Decemb. *Hoved.*

877. 29. Pagani ad Werhamum relictī partim pedibus partim navibus, quarum 120 perierunt ad Swanawic, Excestriam contendunt; ubi ab Ælfredo obsessi juramenta, novosque obfides dant, se West-Saxoniam relicturos.

Merciamque redeuntes eam inter se dividunt in mense Augusto.

878. 30. Pagani [pactis omnibus & juramentis ruptis]

A. C. A. ÆLF.

ruptis] inopinato immediate post Epiphaniarum festum Chippenhamium [West-Saxoniarum fere medietatem] expugnant, totamque regionem misere diripiunt.

Ælfredus paucis suorum fidelissimorum comitatus per Sylvas & Paludes se abscondit; Hinguaris & Haldeni frater [Hubba sc. nam ille tertius erat frater, *Affer.* Hinguar, Haldene, & Hubba. *Floril.* Hinguar & Haldenus. *Hoved.*] ab Ælfredianis ad Kinwith occisus, & Corvus [vexillum] captus: occisi è Danis 840. [Chr. Sax.] 1200 alii.

Post Paschatis festum Ælfredus arcem Æthelingeiarum construxit: & ad Pentecosten acerrimo prælio Danos ad Eddandune devicit; quorum Rex Godrun cum 30 Ducibus, & exercitus maxima parte baptizatus, Reliqui Anglia excefferunt.

Rex Godrunno & suis Christianis concedit East-Angliam [& Northumbriam. *Floril.*]

879. 31. Pagani Cirencestriam petunt.

Alius exercitus Fullenhamiarum hyemavit.

Deneberto Episcopo Wintoniensi defuncto successit Dunuulphus. *Floren.*

880. 32. Cerencestria relicta East-Angliam petunt, eamque inter se partiuntur.

Exer-

A. C. A. ÆLF.

Exercitus novus Fullenhamia relicta
Franciam adit.

Shaftsburiam urbem Rex condidit.

881. 33.

882. 34. Ælfredus contra 4 piratarum naves
prælium iniit; binas cepit reliquæ
se submiserunt. *Affer.*

Cuthredus è servo factus est Rex
Northumbrorum.

Rex Ælfredus Sancti Cuthberti Ec-
clesiæ contulit totam terram inter
Tinam & Teisam. *Floril.*

883. 35. Marinus Papa factus Ælfredo plu-
rima donaria misit, & Scholam
Anglorum à tributo liberam fe-
cit, [*aliqui in annum sequentem reji-
ciunt.*]

Afferio Shireburnensi Episcopo suc-
cessit Suithelmus, qui Regis eleemo-
synam ad Sancti Thomæ in India
Orientali Ecclesiam detulit.

Johannes Scotus Erigena in Angliam
venit. *Floril.*

Etiam Sanctus Grimbalduus, ut vide-
tur, à Rege in Angliam invitatus,
anno proximo huc accessit.

884. 36. Pagani Roscestriam obsidentes à Re-
ge fugati.

Rex ad ostium Sturæ sedecim [*Chr.
Sax. alii tredecim*] Paganorum na-
ves cepit: sui tamen aliquanto po-
stea negligentius agentes damnum
passi sunt.

A.C. A.ÆLF.

Orientalis Dani pacem cum Ælfredo violarunt.

Obiit Papa Marinus.

Afferius Menevensis aliique viri eruditi ab Ælfredo accersiti videntur.

885. 37.

886. 38. Ælfredus Londinum in potestatem suam redactam & restauratam, Ætheredo commisit; omnesque Saxones dispersi ad ipsum redierunt.

Synodum Londini celebravit, cui interfuit Grimaldus, finita Synodo Oxonium missus videtur.

887. 39. Æthelelmus Wilton. Comes Regis eleemosynam Romam detulit.

Rex in Festo Sancti Martini cœpit librorum lectioni & interpretationi operam dare.

Monasteria in Æthelingeay, & Septonia construxit. *Hoved.*

Abel Patriarcha Hierosolymitanus donaria ea misit.

Suithelmi iter in Indiam huic anno refert *Brompton.*

888. 40. Becca Comes West-Saxonum Regis eleemosynam Romam detulit.

Obiit Ticini Regis soror Ethelwitha.

Obiit Æthelfredus Archiepiscopus Dorobornensis, & Ethelwoldus Comes.

Neustria Normannis ad habitandum data.

889. 41. Duo leprosi [*vox Saxonica etiam pedites*]

A. C. A. ÆLF.

dites significare potest] Romam cum litteris missi.

Rex Ecclesiæ Wigornienfi quædam confert.

890. 42. Beornhelm Abbas cum eleemofynis Romam missus.

Guthrun obiit.

Plegmundus Archiepiscopus Cantuariensis consecratus est.

Uulferus Archiepiscopus Eboracensis obiit.

891. 43. Tres Scoti ad Ælfredum ab Hibernia veniunt.

Formosus Papa electus est.

892. 44. Ad hunc annum referunt aliqui invasionem Paganorum. *Floril.*

893. 45. Pagani è Francia cum 250 navibus Appuldreæ ad Limenem fluvium arcem ædificant; Hæstenus etiam Middletonam accedit cum 80 navibus.

Guthredus Rex Northumbrorum obiit.

Rex rempublicam ordinat, novasque leges, novamque totius regionis partitionem, instituit.

894. 46. Northumbri & East-Angli Regi novo juramento se obstrinxerunt, hi etiam obsidibus: quibus tamen neglectis cum Paganis conspirarunt.

Rex autem inter binos in Cantio exercitus se medium collocans eorum prædationes impediit, tandem-

que exercitum Appledorensem prælio equestri superavit.

Fusi in East-Angliam se receperunt, & Northumbris adjuncti Devoniam navibus petierunt.

Hæstenus Beamfletæ se munivit, quæ, ipso prædatum egresso, à Regiis expugnata est.

Paganorum exercitus omnes Sceoburiæ muniunt castra: unde regionem usque ad Sabrinam prædantur, & Buttingtonæ diu obfessi, tandem (sed non sine notabili damno) erumpunt: Et per diversas partes fugientes tandem in East-Angliam conveniunt, novumque conficiunt exercitum; qui Cestriam magnis itineribus inopinato invadit.

Guthredus Rex obiit. *Sim Dunelm.*

895. 47. Dani Cestriam deserentes partes Walliæ boreales deprædantur: unde per Northumbros East-Angliam ingrediuntur, & Merseïæ confident: & eorum pars West-Saxoniam invadentes pene ad internecionem delentur, pars vero naves in Ligeam flumen trahunt.

896. 48. Ligea in partes à Rege divisa.

Dani naves deserunt; & Quatbriam petunt.

897. 49. Ubi à Regiis devicti, pars in Franciam discedunt, pars in East-Angliam, totus denique exercitus fusus & dispersus est.

Dum

A. C. A. ÆLF.

Dum hæc fiunt, piratæ Northumbri & East-Angli West-Saxoniam rursus invadunt; adversus eos vero Rex nova navigiorum genera suopte ingenio fabricari curat; quibus piratas penitus superat.

Bonifacius Pontifex Romanus.

898. 50. Per tres annos pestis acerbe grassata multos è Regis famulitio, & exercitu delet.

Stephanus Pontifex.

Eastano Episcopo Londinensi succedit Theodredus.

Obiit Guthred Northumbrorum regulus in Festo Sancti Bartholmæi. *Ethel.*

899. 51. Romanus, Theodorus, Johannes Pontifices.

Æthelwaldus Scireburnensis Episcopus obiit.

Hoc anno Regem Ælfredum obiisse dicunt aliqui. *Hoved.*

900. 52.

901. 53. Obiit Rex Ælfredus, 5 Cal. Nov. hoc est Festo S. Simonis & Judæ.

✚ Historici nostri inter se non conveniunt de initio Regni Regis nostri, nec de ejus obitu. Quod maxime verisimile est, & antiquissimos scriptores, sequuti sumus; neque enim ipsos conciliandi ratio ulla succurrit. *Chron. Sax. Asserius, Florentius, H. Huntingdonius, Ethelwerdus, Florilegus, Sim. Dunelm.* regni initio annum 871. *Ingulfus, Malmsb. Hovedenus* an. 872. *Jo. Brompton* an. 873. assignant.

De obitu etiam discrepant. *Chron. Saxon.* mortuum dicit, anno 901, 6 noctes ante Festum Omnium Sanctorum. Postea vero non sibi satis constans, an. 941. hæc habet. *Hic Rex Æthelstanus 6 Kal. Nov. obiit: quadragesima prima circiter hyeme, unica nocte excepta, ex quo Ælfredus Rex defunctus est.* Adeo ut hic asserere videatur Regem Ælfredum, anno 900 mortuum.

Afferii continuator (quisquis ille fuerit) anno 900. 7 Cal. Novemb. cum regnasset 29 annos cum dimidio, anno ætatis 49, Indiçt. 4. & Sepultum dicit Wintoniæ in Ecclesia Sancti Petri, Sepulchro de lapide porphyrio pretiosissimo. *Ingulfus* anno Regni 29 obiisse dicit. *Ethelwerdus* (quantum ipsum intelligo) 901, septimo die ante Festum Omnium Sanctorum. *Florentius* an. 901. annis 29 & 6 mensibus Regni sui peractis, Indiçt. 4. feria 4. 5 Cal. Novemb. & Wintoniæ in Novo Monasterio sepultus est. (Et hæc valde consona. Annus enim 901 erat Indiçt. 4. & D litera Dominicalis, unde sequitur, quod 5 Cal. Nov. sit feria quarta.) *Floril.* anno 900. postquam 29 annos & 6 menses regnasset, 5 Cal. Novemb. feria 4. Indiçt. 5.

Sepultus Wintoniæ in Novo Monasterio. *Malmsb.* anno 901, priusque sepultum in Episcopatu, quod suum Monasterium erat imperfectum, mox in Novum Monasterium traductum. *Huntingd.* Cum regnasset 28 annos & 6 menses. *Hovedenus*, 899, 29 annis & 6 mensibus Regni sui peractis, Indiçt. 4. 5 Cal. Nov. mortem obiit: & Wintoniæ in Novo Monasterio sepultus est. *Sim. Dunelm.* anno 899, cum regnasset annis 28. *Brompton*, cum regnasset an. 28. & dimidium.

Hinc autem sequitur eos in ætate sua inter se non constare. Nam cum omnes conveniant ipsum anno 849 natum, necesse est ut an. 900 esset, ætatis suæ quinquagesimus secundus, cum tamen Afferii continuator, annos 49 vixisse scribit.

TESTIMONIA

DE

ÆLFREDO REGE

EX

FLORIBUS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

NICOLAI SMITH

EPISCOPI CHALCEDONENSIS.

TESTIMONIA

D E

ALFREDO REGE

E X

FLORIBUS HISTORIE ECCLESIASTICE

NICOLAÏ SMITH

EPISCOPI CHALCEDONENSIS

TESTIMONIA

DE

ÆLFREDO REGE

EX

FLORIBUS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

NICOLAI SMITH

EPISCOPI CHALCEDONENSIS.

I. **H**IC solus ex omnibus Angliæ regibus, Diadema & inaugurationem sumpsit à Romano Pontifice, (ut agnoscunt Protestantes, *Balæus Centur. 2. c. 26. Parkerus in vita Celnothi Archiepiscopi; Foxus in Actis p. 127. Stous in Chron.*)

Atque ut intelligamus quantis beneficiis eum ornavit Deus, quem suus Vicarius coronavit; hic

I Vir ille doctissimus NICOLAUS SMITHEUS agro Lincolnienfi ortus in Coll. SS. Trin. Oxon. admissus est A. D. 1584. ubi tribus annis in studio Philosophiæ peractis Romam commigravit, & postea Sacræ Theologiæ Doctoratu Vallisoleti in Hispania insignitus est; deinde in Angliam Pontifice amandatus, & Episcopus [titulo] Chalcedonensis institutus Episcopalem super Catholicos in Anglia jurisdictionem exercuit, usque ad A. D. 1636. quo (ne deprehenderetur metuens) in Galliam se contulit, Abbatia de *Charroux* (favente Armando du Plessis Cardinale & Duce de Richelieu) paulo post donatus; demum Parisiis 18 Martii A. D. 1655. Æt. 88. fato functus, in Ecclesia Monialium Anglicarum Ordinis D. Augustini, in Suburbiiis S. Victoris, sepultus est. *Vid. Ant. A Wood Hist. & Antiq. Univ. Oxon. Lib. 2. p. 297, 298. & Athen. Oxon. vol. 2. p. 114.*

P

solus

solus ex omnibus regibus Anglis, ob res maximas in bello, & pace gestas, MAGNI cognomen, idque jure optimo, adeptus est.

Laudes, quas in omni genere, tum Catholici tum Protestantici scriptores ei attribuunt, mea quidem sententia, excedunt laudes, quæ cuivis regi hæctenus tributæ sunt.

Asserius Episcopus qui cum eo familiariter vixit, vocat eum Nobilissimum, prudentem, religiosum, & sapientissimum.

Edgarus Rex in Orat. apud Spelman. de Conciliis p. 477. ait. Sanctæ memoriæ Atavus meus Aluredus.

Ethelwerdus Lib. 4. c. 3. ita eum describit. Magnanimus Rex Ælfredus, immobilis Occidentalium postis, vir justitia plenus, acer in armis, sermone doctus, divinis super omnia documentis imbutus.

Ordericus Vitalis Lib. 4. Probitate & liberalitate laudabilique providentia omnes Angliæ reges præcedentes & subsequentes, ut reor excellit.

Marianus An. 900. & post eum alii tradunt fuisse Famosum, bellicosum, viduarum, pupillorum, orphanorum, pauperumque provisorem studiosum; Poetarum Saxonorum peritissimum, suæ genti charissimum, affabilem hominibus, liberalissimum, prudentia, fortitudine, justitia, temperantia præditum; in infirmitate, qua assidue laborabat, patientissimum; in exequendis judiciis indagatorem discretissimum, in servitio Dei vigilantissimum & devotissimum.

S. Ealredus de Genealogia regum Angliæ. Anglorum decus, regum gemma, virtutum exemplar Alredus.

Huntington. Lib. 5. De Alfredo nihil breviter dici potest, quia multa fecit & miranda.

Camden. in sua Britan. p. 267, alias 331, refert hæc verba ex veteribus Annalibus Wintoniensibus: Præfente gloriosissimo & invictissimo Rege Alfredo, cujus in omni ore, quasi mel, dulcorabitur memoria.

Polydorus Lib. 5. Erat Aluredus tam rebus externis laudandus, quam domesticis institutis admirandus. *Item* Summo ingenio summaque prudentia — Maximis bellis atque laboribus perfunctus, primum de Christiana Religione; deinde de liberalium omnium artium disciplinis; postremo de Republica, bonisque hominum moribus bene mereri maxime studuit. — Nullo non virtutis genere claruit, clarissimus item omnium Regum bellicis artibus.

Baronius Anno 888. Rex maxime pius.

Et Anno 878. MAGNUS, merito nuncupatus.

Harpfeld. Sic. 9. c. 4. De quo (Alfredo) si pro meritis, & dignitate viri dicerem, justum, res illius opus, prolixumque postularent.

Westmonasteriensis, Anno 868. Alfredus juvenis admirandæ probitatis.

Et Anno 871. Erat cunctis fratribus suis forma decentior, vultu serenior, verbis & moribus gratiosior, omnibus amabilis & affabilis.

Naclerus, Generat. 30. Alfredus pietate, munificentia, & literarum amore celebris.

Trithemius in Chron. Hirsaugiensi, Alfredus Rex Anglorum, vir in omni conversatione sua Christianissimus, prudentia, & eruditione scripturarum quoque celeberrimus.

Lesleus, Lib. 5. Historiæ Scot. c. 74. Aluredus Anglorum Rex, optimus Princeps.

— *Idem Boetius, Lib. 10. Histor. Scot.*

Gordon. Anno 901. ita scribit. Jam Angliæ regnum ab Heptarchia in Monarchiam, præsertim per Aluredum reductum, florebat, atque inter præcipua Europæ regna numerabatur.

Thornus Col. 1777. ait, Quod fuit primus rex Angliæ, qui inunctus est.

II. *Ex Protestantibus; Camdenus in sua Britan. p. 203. alias, 243. vocat Alfredum, Clarissimum Regem.*

Et p. 267. alias, 331. Pientissimum Regem.

Spelman. in Conciliis, p. 619. ait, Rex eximius Aluredus magnus.

P. 167. Rex celeberrimus.

P. 353. Rex fortissimus Aluredus, tanquam Leo rugiens.

P. 319. Insignis princeps.

P. 378. Virtute & rebus gestis MAGNUS ab authoribus appellatus. Puerum adhuc à Patre Romanam delegatum Leo Papa quartus, Prophetico velut ductus spiritu, in Anglorum futurum aliquando regem unxit, dum tres sui fratres omnes, qui paterno prius fruebantur diademate, superstites florere & incolumes.

Et in Glossario V. LEX. Pius, inclitus, fælix, imo inter perpetuas ærumnarum acerbitates victor, triumphator, nunquam satis laudatus Aluredus.

Et plura ibidem cum summa admiratione Aluredi.

Selden. L. 2. Analectorum, c. 5. Rex (Alfredus) felix seculum, vere philosophabatur.

Usserius in Indice Chronologico, Anno 849. Aluredus nobilis ille Anglorum rex, nascitur.

Reusnerus

Reusnerus in Geneal. Vir summo ingenio, summæque prudentiæ, bellicis item artibus longe clarissimus.

Lelandus apud Baleum Centur. 10. c. 30. Incomparabilis Alfredus.

Spedus in descript. Britan. c. 2. Alfredus ille vere Regum exemplar, & specimen.

Baleus Centur. 2. c. 26. Alfredus Magnus e regiæ indolis, & formæ adolescens, ad literas & virtutes natus.

Twinus de Antiq. Oxoniens. L. 2. Sect. 195. Inclitus Rex, de Cœlo lapsus.

Daniel, L. 1. Histor. Alfredus, speculum Regum.

Parkerus, in præfatione ad Asserium; Prudentissimus rex summo splendore, & tanta, quantam illa perraro vidit ætas, dignitate; qui non pacis solum laudibus floruit, sed belli quoque gloria circumfluxit, omnem curam, industriam, cogitationes denique omnes in disciplinarum studium consumpsit. Quis unquam illo aut pacis amantior est habitus, aut belli laude illustrior?

Foxus in Actis, p. 127. Inter omnes Saxonicos Reges hucusque nullus repertus est, qui præferri aut pæne conferri posset cum Alfredo, ob maximas & eximias illius dotes, dignas summa celebritate, siue intueamur ejus fortia facta, ac multiplices labores, pro patria susceptos, siue pias & insignes virtutes, junctas cum pia & tenera cura reipublicæ, siue consideremus præclaram ejus in bonis literis eruditionem, cum ardenti studio eam promovendi in toto regno suo.

Et p. 129. Summas ei laudes tribuit ob continentiam, fortitudinem, doctrinam, ac tandem concludit: Hic fortis, pius, ac doctus rex Christiane regnum suum

suum rexit. *Ac multa plura ibidem habet cum summa admiratione hujus regis.*

Similia habent Stous, & Coperus in Chronicis, Holsinsbed, L. 6. c. 15, & 16. & alii Protestantes.

Spedus, L. 7. c. 36. vocat eum Speculum principum, & incomparabilem Principem.

Et in descript. Britan. c. 7. Inclitissimum regem.

Godvin. in Episcopis Wintoniensibus, n. 21. Inclitum regem.

III. *Sed missis his generalibus Elogiis, singulares ejus virtutes videamus.*

De ejus Eruditione (quæ rara est in regibus) ita Asserius, qui eum novit: Pene omnium librorum notitiam habebat.

Ethelwerdus, L. 3. c. 3. Sermone doctus, divinis super omnia documentis imbutus.

Ab Hovedeno, p. 414. cognominatur, Literatus.

Ingulfus in sua historia, p. 912. Omnibus literis apprime instructus erat.

Et p. 870. Usque ad profundam oranium liberalium artium scientiam penetravit.

Marianus, Anno 844. Librorum omnium notitiam habebat.

Malmesburiensis, L. 2. Regum, c. 4. Liberales artes totis medullis imbibit, in tantum, ut nullus Anglorum fuerit vel intelligendo acutior, vel interpretando elegantior. Plurimam partem Romanæ Bibliothecæ, Anglorum auribus dedit.

Westmonasteriensis, Anno 871. In arte venatoria, aucupatoria, inque omnium peritia, & fælicitate incomparabilis, sicut & in aliis donis fuit.

Idemque asserit Asserius in vita ejus, Anno 866. & Florentius, Anno 871.

Ex Protestantibus, Baleus, Centur. 2. c. 26. Ita doctus

doctus evasit, ut Grammaticus, Philosophus, Rhetor, Historicus, Musicus, & Poeta non vulgaris haberetur; imo Architectus, & Geometer perfectissimus.

Camden. in sua Britan. p. 89. Alfredus Rex Orofii historiam in Anglicam linguam transtulit. Atque hoc mirabilius in Alfredo, quod non solum continuis bellis, sed etiam (ut idem Malmesburiensis tradit) valetudinis adversæ fuit, ut qui semper, vel fero vel aliquo interterraneorum morbo agitaretur. Neque solum ipse doctus fuit, sed & undique doctos accersivit, ut Plegmundum ex Mercia, Asserium ex Wallia, Grimbaldum ex Belgio, atque Oxoniensis Academiae vel fundator, vel (ut aliis placet) restitutor & instaurator fuit.

IV. *De ejus Pietate, ita Asserius ejus familiaris, Anno 884.* Cursum diurnum, id est celebrationes horarum, ac deinde Psalmos quosdam, & orationes multas, quas in uno libro congregatas, in sinu suo, die noctuque (sicut ipsi vidimus) secum inseparabiliter, orationis gratia, inter omnia vitæ præsentis curricula, ubique circumferebat. Erat sedulus sanctorum locorum visitator, etiam ab infantia orandi, & eleemosynam dandi gratia, diu in oratione tacita prostratus; sæpissime Galli cantu & matutinis horis confurgens clam Ecclesias & reliquias sanctorum orandi causa, visitabat, ibique diu prostratus orabat. Divina quoque Ministeria, & Missam scilicet, quotidie audire, psalmos quosdam & orationes, & horas diurnas & nocturnas celebrare, & Ecclesias nocturno tempore (ut diximus) orandi causa clam à suis adire solebat & frequentabat.

Quibus

Quibus etiam addit, Quod Sanctorum reliquiæ eum ubique comitabantur.

Eadem refert Marianus, Anno 893. Florentius, Anno 871. qui etiam addit, Anno 901. quod erat, In servitio Dei vigilantissimus, & devotissimus.

Item Westmonasteriensis, Anno 871. ac Malmesburiensis, L. 2. c. 4. Tria construxit Monasteria celeberrima, unum Sheptoniæ, alterum Ethelinguæ, tertium Wintoniæ, in qua Canonicos posuit.

De quo postremo ita scribit Camdenus, in sua Britannia, p. 192. Novum Monasterium Aluredus fundavit, & ad construendum ejus officinas, mercatus ab Episcopo terræ spatium; ad unumquemque pedem, Marcam pondere publico pensitavit.

Unde Edgarus Rex in oratione sua: Sanctæ memoriæ Atavus meus Aluredus, ut Ecclesiam ditaret, non thesauris suis, non patrimonio, non sumptibus, non redditibus parcendum putavit.

Protestantes etiam (ut jam retulimus) vocant eum, Pium & pientissimum regem.

Eleemosinis (inquit Malmesburiensis, L. 2. c. 4. cit.) intentus, privilegia Ecclesiarum, sicut pater statuerat, roboravit, & trans mare, Romam, & ad S. Thomam in Indiam multa munera misit. Dimidiam portionem omnium censuum juste duntaxat acquisitorum, monasteriis delegavit. Cunctos præterea redditus in æquas duas partes dividebat, rursusque primam in tres, quarum primam ministris suis Curialibus; secundam, Operatoribus; tertiam, Advenis. Secunda pars reddituum ita dividebatur, ut prima portio daretur pauperibus regionis suæ; secunda, Monasteriis; tertia, Scholasticis; quarta, transmarinis Ecclesiis.

Ibidem,

Ibidem, Viginti quatuor horas, quæ inter diem & noctem jugiter rotantur, ita dividebat, ut octo horas, in scribendo, & legendo, & orando: octo, in cura corporis; octo, in expediendo regni negotio tranfigerit.

Eademque habet Asserius, itemque Ingulfus, in sua historia, p. 870. qui ibidem addit; Sanctorum pedibus acclivis & subditus, S. Neotum, & S. Werfredum Episcopum in summa veneratione habebat.

Ex Protestantibus, Stous in Chron. vocat eum: Vigilantissimum & devotissimum Principem in cultu Dei.

Camden. in Residuis, p. 366. Pium, prudentem & bellicosum Regem.

Spedus in Descriptione Britannicæ, L. 1. c. 23. Eru- ditum & religiosum Monarcham.

V. *De ejus Justitia in administratione regni, ita Malmesburiensis, L. 2. Regum c. 4. cit. Pacem infudit Provinciæ, ut etiam per publicos aggeres, ubi semitæ in quadrivium finduntur, armillas aureas juberet suspendi, quæ viantium aviditatem riderent, dum non essent qui eas abriperent. Judiciorum à suis hominibus factorum inquisitor, perperam actorum asperrimus corrector.*

Twinus, L. 2. Antiq. Oxon. sec. 208. Scientia politica inclytus Aluredus, in legibus ferendis pollebat.

Lambertus in sua Archaionomia existimat, mirabiles utilitates reipublicæ allaturum, si solidas Aluredianarum legum imagines teneremus. Videndæ sunt leges ejus apud Spelman. in Conciliis p. 354. & sequentibus.

Ingulfus, p. 908. ait, quod Rotulum edidit, in quo
totam

totam terram Angliæ per comitatus, centurias, & decurias descripsit.

Somner in Glossario V. EQUILOCUS. Ab æquitate & justitia longe lateque fuit celeberrimus.

VI. *Tantæ bellicæ Fortitudinis erat (ut teste Malmesbur. L. 2. Regum c. 4. cit.)* Cum Alfredo etiam victo, etiam jacente, luctandum esset. Rex ipse impigre in omnibus actionibus aderat, nota virtutis suæ specie, alienos territans, suos corroborans, solus adversum pectus hostibus inferre, solus inclinatum aciem restituere, sponte inimicos insultantes adoriens. Plerumque post fugam importabilis, & memoria repulsæ circumspectior, & ardore vindictæ, audacior.

Colmanus Antiquus historicus apud Baleum Centur. 3. c. 43. ait, quod Quinquaginta sex vicibus terra, marique cum Danis confligit.

Et ut habet Spelman. in Conciliis, p. 379. Sexies supra quinquaginta vicibus, terra marique adversus Danos dimicasse fertur. *Unde Asserius ita de ipso cecinit.*

Cui vestis sudore jugi, cui fica cruore,
Tincta jugi.

Ac tandem sic Danos devicit, ut ita Camden in sua Britannia p. 367. alias, 444. ex antiquo Scriptore: Aluredus Rex sic Danos contudit, ut dabant ad libitum, obsides, quod terra exirent, vel Christianitatem reciperent. Quod & factum est. Nam Rex eorum Guthrim cum triginta proceribus, & omni pene populo baptizatus, in filium ab Aluredo susceptus, imposito sibi nomine, Athelstano.

Idemque confirmat, p. 163, 189, & 213.

Asserius refert, quod octies in uno anno pugnaverit

cum

cum Danis, In quibus octo præliis, unus Rex, novem Duces, cum innumeris cohortibus periere, exceptis quotidianis & nocturnis irruptionibus.

Habuit etiam bellicosissimam filiam Esfledam, Dominam Merciorum, quæ multa prælia gessit, multas urbes, & castella, partim extruxit, partim munivit, & in qua nihil fortissimi viri præter sexum desiderares: ita ut à quibusdam (prout refert Huntington, L. 5.) Non solum domina vel regina, sed etiam rex vocaretur, ad laudem & excellentiam mirificationis sui. Et ut æstimatum & dictum est, nisi fati velocitate prærepta fuisset, viros virtute transisset universos. Tantæ etiam Castitatis, ut (quod tradit Malmesburiensis, L. 2. Regum c. 5.) experta primi partus difficultate, perpetuo viri horruerit complexus, protestans non convenire regis filiæ, ut illi se voluptati innecteret, quam tale incommodum post tempus urgeret.

VII. *Tantæ autem Celebritatis fuit Alfredus, ut quod tradit Asserius in ejus vita Anno 887. & alii.) De Hierusalem ab Abel Patriarcha literas, & dona illi directas vidimus & legimus. Franci multi, Frisones, Galli, Pagani, Britones, & Scoti, Armorici, sponte se suo dominio subdiderant; nobiles scilicet, & ignobiles. Quos omnes sicut propriam gentem secundum suam dignitatem regebat, diligebat, honorabat, pecunia & potestate ditabat.*

Malmesburiensis, L. 2. Regum c. 4. scribit, quod Ethelswida ejus filia nupsit Balduino Comiti Flandriæ, cui peperit Ernulfum; Ex quo inquit sunt hodie Comites Flandriæ: Ejusque Epitaphium refert Antonius Sanderus, L. 4. de rebus Gandavensium, eaque obiit, Anno 929.

Spelman. admirabundus ita scribit de Alfredo; Zachei æstuans ardoribus, dimidiam partem census sui annui, in pios erogavit usus, temporisque partem tertiam, hoc est dierum singulorum naturalium horas octo, studiis sacris, & orationibus destinavit. O stuporem omnium ætatum Aluredum! Cujus dum religionem intuemur, nunquam exiisse videatur Monasterio; dum bella & militiam, nullibi versatus esse nisi in castris; (52. enim fertur dimicasse proeliis;) dum scripta ejus, & lucubrationes, vitam transegisse in Academia; & dum regni populique sui administrationem nihilo unquam studuisse, nisi in foro & senatu justitiæ promovendæ, legibusque bonis faciendis. Liceret utinam sigillatim omnia enarrasse.

Nicol. Smith. His omnibus Alfredi laudibus adde, quod à nullo scriptore ullius vitii notatur.

EPISTOLA
FULCONIS
RHEMORUM ARCHIEPISCOPI

A D

ÆLFREDUM REGEM

E vetusto Cod. MS. penes V. R. THO. FORD A.M.
Ecclesiæ de *Banwell* in agro *Somersetensi* Vica-
rium; & Ecclesiæ *Wellensis* Prebendarium.

ALFREDUM REGEM
AD
MEMORIAM ARCHIEPISCOPI
FULCONIS
EPISTOLA

Ex vetusto Cod. MS. peres V. R. Tho. Ford A.M.
Hecclie de Hamwell in agro Sarumensis Vic-
arum, & Hecclie Willelmi Prebendarum.

E P I S T O L A
F U L C O N I S

A D

ÆLFREDUM REGEM.

GLoriosissimo ac Christianissimo Regi Anglorum Ælfredo, Folco gratia Dei Remorum Archiepiscopus ac Servorum Dei famulus, & temporalis regni sceptrum semper victricia, & cœlestis imperii gaudia sempiterna.

Primum quidem gratias agimus domino Deo nostro patri luminum & auctori omnium bonorum, à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum; qui per gratiam spiritus sancti non solum splendescere in corde vestro voluit lumen suæ cognitionis, verum etiam accendere dignatus est ignem sui amoris; quo illustrati pariter & accensi, & regni vobis cœlitus commissi strenue administratis utilitatem, bellicis armis, (cum divino adiutorio) illius exquirendo vel tuendo pacem; & ecclesiastici ordinis, (mente religiosa instanter desiderando) spiritualibus armis amplificare sublimitatem. Unde supernam clementiam indefessis precibus exoramus, ut ipse, qui prævenit & accendit ad hoc cor vestrum, efficiat vos compotem voti, replendo

do

do in bonis desiderium vestrum; quatinus in diebus vestris & pax regno ac genti vestræ multiplicetur, & ecclesiasticus ordo, (qui in multis, ut dicitis, sive frequenti inruptione vel inpugnatione Paganorum, seu vetustate temporum, vel incuria Prælatorum, vel ignorantia subditorum conlapsus est,) per vestram diligentiam & industriam quantocius reparetur, nobilitetur, ac dilatetur.

Et quum per nostrum adiutorium id potissimum fieri desideratis, & à nostra sede, cui beatus Remigius Francorum utique Apostolus præsidet, hinc consilium ac patrocinium queritis, non sine divino instinctu hoc credimus actum: ut sicut olim gens Francorum per eundem beatum Remigium liberari à multimodo errore & unius veri Dei cultum meruit cognoscere, sic gens Anglorum, ex sede illius & doctrina talem deposcat suscipere, per quem superstiosa cavere, superflua refecare, ac noxia quæque inolitata consuetudine ac more barbarico pullulantia noverit extirpare; & per agrum dominicum ambulantes discant flores legere & anguem cavere.

Augustinus etenim Sanctus vestræ gentis primus Episcopus à beato Gregorio Apostolo vestro vobis directus nec omnia decreta Apostolicarum sanctionum potuit in brevi demonstrare, nec rudem ac barbaram gentem voluit subito novis & incognitis legibus onerare; noverat enim infirmitati illorum consulere, atque cum Apostolo dicere tanquam parvulis in Christo *Lac vobis potum dedi non escam*. Et quemadmodum Petrus & Jacob qui videbantur columnæ esse cum Barnaba & Paulo cæterisque senioribus congregatis,

gatis, Ecclesiam primitivam de gentibus ad fidem Christi confluentem noluerunt graviori iugo onerare, nisi ut præciperent eos abstinere ab immolatis, fornicatione, suffocato & sanguine: ita & primitus in vobis gestum esse cognoscimus.

Quin & rudimenta barbaricæ feritatis ad divinam cognitionem enutrienda, hoc solo indigebant; & servi fideles atque prudentes, super familiam domini constituti, conservis suis in tempore, hoc est, pro captu audientium, mensuram tritici bene erogare noverant. Ac successu temporis crescente religione Christiana, sancta Ecclesia his contenta esse nec voluit nec debuit: sed sumpta forma ab ipsis Apostolis magistris & fundatoribus suis qui post Evangelicam doctrinam ab ipso cœlesti magistro propagatam atque diffusam, non superfluum & inutile sed commodum & salubre duxerunt suarum epistolarum crebris commonitionibus fideles perfectius instituere, & in vera fide solidius confirmare; tramitemque vivendi & normam religionis eis abundantius contradere.

Nihilominus & ipsa, sive adversis exercitata sive prosperis enutrita, nunquam cessavit utilitatem filiorum, quos cotidie Christo parturit, exquirere, eorumque profectum sive privatim sive publice, igne Spiritus sancti inflammata, augmentare. Hinc sunt consilia non solum ex vicinis civitatibus vel provinciis, sed etiam ex transmarinis regionibus totiens contracta, hinc Synodalia decreta sepius edita, hinc sacri canones sancto Spiritu conditi & consecrati, quibus & fides Catholica maxime roboratur, & eccle-

fiasticæ pacis unitas inviolata custoditur, nec non ordo illius honeste disponitur: quos equidem sicut transgredi omni Christiano illicitum est, sic ignorare maxime clericis & sacerdotibus omnino nefarium est; quorum salubris observatio & religiosa semperque amplexanda traditio, quum, propter causas superius memoratas apud gentem vestram, aut non pleniter innotuit, aut ex maxima jam parte refriguit, optimo consilio & ut credimus divinitus inspirato vestræ dominationi ac regali prudentiæ visum ac placitum fuit, & nostram parvitatem super hoc consulere & beati Remigii sedem expetere, cujus meritis atque doctrina eadem sedes, ut Ecclesia super omnes Ecclesias Galliarum, ex ejus temporibus omni religione & doctrina semper floruit & excelluit.

Et quum talia à nobis quæsituri ac petitori, noluisit quasi immunes & manu vacua apparere, dignata est vestra regia dominatio nos maximo munere, & necessario multum tempori, & congruo fatis rei de qua agitur, honorare: super qua re & supernam providentiam admirantes nimium laudavimus, & vestræ regię munificentię grates non modicos retulimus.

Misit siquidem nobis licet generosos & optimos tamen corporales atque mortales canes ad abigendam rabiem visibilium luporum, quibus, inter cætera flagella justo Dei judicio nobis inlata, plurimum abundat patria nostra: querentes à nobis & ipsi canes non corporales sed spirituales, non tales videlicet qualibus exprobrat Propheta dicens *Canes muti, non valentes latrare*, sed de qualibus dicit Psalmista, *Lingua*

gua canum tuorum ex inimicis, ab ipso. Qui utique noverint & idonei sint pro domino suo magnos latratus fundere, & gregem illius vigilantissimis ac sagacissimis excubiis jugiter custodire, cruentissimosque lupos immundorum Spirituum, qui sunt insidiatores ac devoratores animorum, procul arcere: de quorum numero unum à nobis specialiter deposcitis nomine GRIMBALDUM Sacerdotem & Monachum, ad hoc officium destinandum, & curæ Pastoralis regiminis præficiendum: cui utique testimonium perhibet universa Ecclesia, quæ eum ab ineunte ætate nutrit in vera fide & sancta religione, & quæ illum per singulos gradus ecclesiastico more promovit usque ad sacerdotii dignitatem, dignissimum esse illum proclamans Pontificali honore, & idoneum qui possit & alios docere: sed quum id in nostro regno magis fieri optabamus, & olim Christo annuente opportunitate temporis adimplere disponebamus, (scilicet ut quem habebamus filium fidelem, haberemus & ministerii nostri confortem & in omni utilitate ecclesiastica fidissimum adiutorem, non sine ingenti, ut ita dixerimus, dolore patimur illum à nobis divelli, & per tanta spatia terrarum ac maris, à nostris obtutibus separari.

Porro autem quia caritas non novit dispendium, nec fides detrimentum, nullaque intercludunt intervalla terrarum quos copulat veræ dilectionis vinculum, libentissime vestræ petitioni annuimus, quibus nihil negare possumus, neque eum vobis invidemus, quorum profectu sicut de nostro gratulamur, & quorum lucra nostra deputamus. Scimus enim quia in omni loco uni

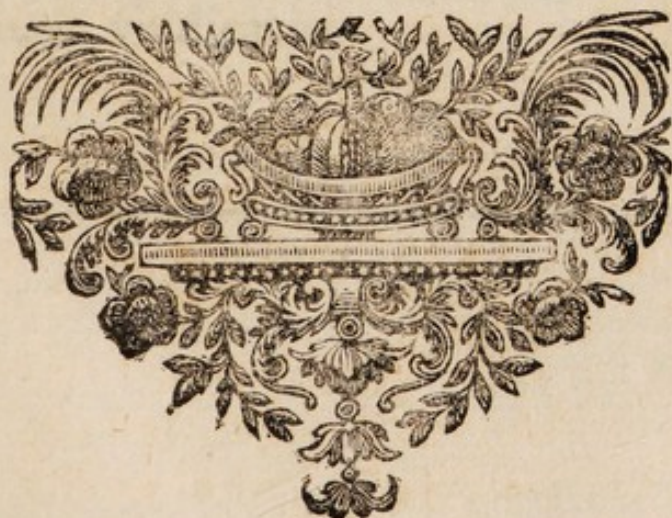
Deo servitur, & quia una est Catholica & Apostolica Ecclesia sive Romana sive Transmarina; nostrum igitur est vobis illum Canonice concedere, vestrum autem honorifice suscipere: ea scilicet ratione atque tenore tam ad gloriam regni vestri, quam ad honorem Ecclesiæ & Præfulatus nostri, eum ad vos mittendum cum suis electoribus, & cum nonnullis regni vestri proceribus vel optimatibus tam Episcopis scilicet, Presbyteris, Diaconibus, quam etiam religiosis Laicis, qui nobis viva voce in præsentia totius Ecclesiæ nostræ profiteantur atque promittant, eum condigno honore se habituros omni tempore vitæ suæ; nec non decreta canonica, & sanctiones Ecclesiasticas ab Apostolis, & Apostolicis viris Ecclesiæ traditas, quæ tunc à nobis audire & videre, & postea ab eodem suo pastore & doctore secundum formam à nobis traditam discere potuerint, cunctis diebus inrefragabiliter velle custodire. Quod cum fecerint divina benedictione, & beati Remigii auctoritate per nostrum ministerium, & impositionem manuum more Ecclesiastico decenter ordinatum, & in omnibus plenissime instructum accipientes illum sibi cum debito honore deducant ad propriam sedem alacres, & læti ipsi omni tempore patrocínio illius fruituri, doctrinaque & exemplo ejus jugiter instruendi.

Quia vero sollicita sunt pro se invicem membra, & *vel uno gaudente congaudeant, vel uno patiente compatiuntur cetera membra*, vestræ regię celsitudini ac providentissimæ mansuetudini deinceps illum attentius, ac specialius commendamus quatinus quicquid ad honestatem Ecclesiæ, & erudi-

eruditionem gentis vestræ congruum, & utile secundum canonicam autoritatem, & Ecclesiæ nostræ consuetudinem potuerit invenire, libera autoritate absque ullius contradictione semper possit docere & opere adimplere. Ne forte, quod absit, diabolico quispiam instinctu contra eum zelo livoris & malivolentiæ ductus, controversiam moveat aut seditionem concitet.

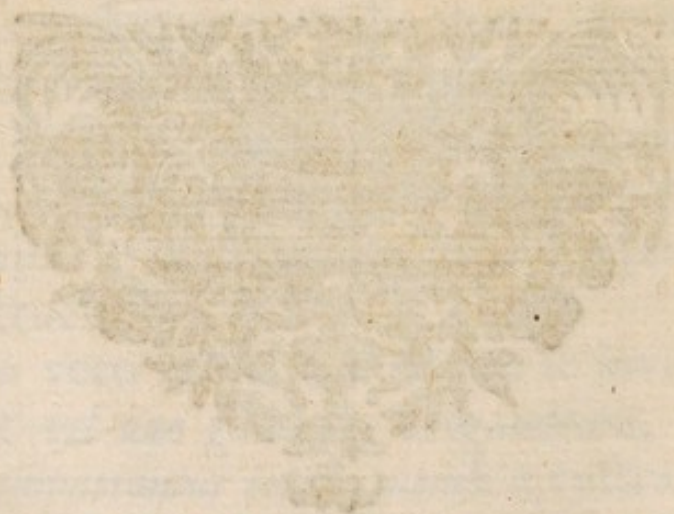
Vestrum itaque erit hoc omnino providere ac regia censura tales, si qui forte exorti fuerint, omnimodis reprimere, barbaricamque feritatem freno vestri moderaminis cohibere. Illius autem Pastoralis solertia, sibi commissorum salutem semper consulere & post se universos potius amore trahere, quam terrore cogere.

Gaudeat semper ac vigeat in Christo rege regum, & domino dominorum vestra dignitas nobilissima, pietas sanctissima, nec non fortitudo invictissima,

Nicol. Harpsfeld. Hist. Eccl. Angl.
Pag. 170.

Transmittitur in Angliam GRIMBALDUS, una cum Fulconis literis, in quibus amplissimis verbis mirifice commendat singulare regis, in utraque tam politica quam Christiana republica reparanda, studium; gratiasque simul pro muneribus transmissis magnas agit. Quæ hodie literæ extant satis prolixæ sed pie & sapienter scriptæ.

APOLOGIA
ASSERII
CAMDENIANI
SIVE

Clausulæ, de Discordia inter GRIMBALDUM
& veteres Scholasticos *Oxonienses* A. D. 886.
[*Editionis Camdenianæ pag. 16. nostræ 52.*] ad-
versus quorundam doctissimorum virorum ob-
jectiones, vindicatio.

EOdem anno [886.] exorta est pessima ac teterrima Oxoniæ discordia, inter Grymboldum, doctissimosque illos viros, quos secum illuc adduxit, & veteres illos scholasticos quos ibidem invenisset; qui ejus adventu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo institutas, omni ex parte amplecti recusabant: per tres annos haud magna fuerat inter eos dissensio, occultum tamen fuit odium, quod summa cum atrocitate postea erupit; ipsa erat luce clarius: quod ut sedaret, rex ille invictissimus Ælfredus de dissidio eo nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit, ut finem modumque huic controversiæ imponeret; qui & ipse summos labores hausit, causas & querelas utrinque illatas audiendo. Caput autem hujus contentions in hoc erat positum: veteres illi scholastici contendebant, antequam Grymboldus Oxoniam devenisset, literas illic passim floruisse, etiam si scholares tunc temporis numero erant pauciores, quam præcis temporibus, ple-risque nimirum sævitia ac tyrannide Paganorum expulsis; quin etiam probabant & ostendebant, idque indubitato veterum annalium testimonio, illius loci ordines ac instituta à nonnullis piis & eruditis hominibus fuisse sancita, ut à D. Gilda, Melkino, Nennio, Kentigerno, & aliis qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem felici pace & concordia administrantes: ac Divum quoque Germanum Oxoniam advenisse, annique dimidium illic esse moratum; quo tempore per Britanniam iter fecit adversus Pelagianorum hæreses concionaturus, ordines & instituta supra mirum in modum comprobavit. Rex ille inaudita humilitate utramque partem accuratissime exaudivit; eos piis ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, ut mutuam inter se conjunctionem & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Ælfredo recens fundatum proficiscebatur, deinde tumbam Wintoniam transferri curavit, in qua proposuerat post hujus vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine, quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Divi Petri in Oxonia; quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento de saxo summa cura perpolito.

A P O L O G I A
A S S E R I I
C A M D E N I A N I .

MUltis proculdubio, hac de re iudicium primo quasi aspectu facientibus, ipse videbor excusatione caruisse, quod hujusce Asserii Clausulæ, à tot viris doctis jam olim in dubium vocatæ, defensionem susceperim: nec injuriâ hoc modo sentient, id si feceram ea tantum ratione, ut obsoletas fere Caii & Twyni disputationes, dicam an altercationes, demum renovarem. Haud is sum morosus & superstitiosus Antiquitatum cultor, qui ad bellum utramque forum Academiam movere velim, nulla alia de causa, quam ut Matrem Matertera graviorem annis esse ostenderem; istiusmodi nugas meditentur, quorum est laboriose nihil agere.

De sua gloriatur licet ætate Cantabrigia; immo Sigeberti Cantabrigie Historiæ prius pro veris habeantur, quam viri literati omnia infima sum-

mis paria faciunt, turbant, miscent. Interea vero nobis etiamnum liceat opinione nostra frui; & Academiam Oxoniensem diebus Ælfredi Regis longe superiorem esse, credere: quam quidem opinionem, non modo ob Asserii locum (quem fidelissimus in lucem protulit editor Camdenus) sed etiam ob argumentorum copiam, quam alii bonæ notæ scriptores fuggerunt, magis magisque indies amplectimur.

Verum ut contrarie sentientibus id quod æquum est attribuamus, sciendum Matthæum Parkerum Archiepiscopum Cantuariensem¹ excudisse volumen nostratum Historicorum, atque inter hos *Asserium Menevensem*, typis Saxonice: cum autem hujus libri rara admodum exemplaria forent, & vix alibi coemenda, Camdeno placuit eosdem Historicos, una cum aliis nonnullis, è *Bibliotheca sua* prelo subjicere:² In hac editione primum comparuit insignis illa periodus de Discordia inter Grimbaldum & veteres Scholasticos Oxonienses; ex qua discimus Academiam in Oxonia non fundasse, sed jampridem fundatam redintegrasse, Ælfredum.

³ Acerrimas eo tempore controversias de suis utraque primordiis disceptabat Academia, cum librum suum ederet Parkerus; adeo ut ille censoriæ severitatis nota inureretur, quasi sententiam istam⁴ *Veritatis aut Charitatis odio* plane omiserat; nec Camdeno minus postea parceretur, quasi istam eodem argumento ductus inseruerat editioni suæ.

¹ A. D. 1574. ² 1603. ³ Vid. Th. Caii [alias Key] *Assert. Antiq. Oxon.* 1568. Et Joh. Caii [vulgo Londinensis] de *Antiq. Acad. Cantabrig.* 1568, & 1574. ⁴ Twyne *Apol. Ant. Oxon.* p. 144.

Twyno posthæc visum est omnibus palam facere Codicem MS, quo usus est Camdenus in hac editione proferenda, (id quod tunc dierum prorsus inusitatum fuit) hisce verbis: ¹ *Ne vero fidem fallam quære ab Henrico Savill Eboracensi jam admodum sene (vel mortuo) in his plurimum versato, quem hujusmodi Asserii vetustissimum exemplar cuidam Neteltono mutuo dedisse, & cum eo postea, de libro non reddendo, magnas lites in jure exercuisse, M. Thomas Alanus integerrimæ fidei testis mihi retulit; quodque Neteltono interim extincto, cum omnes libri ejus in manus domini Savill Baronis Scaccarii devenissent, solus ille liber deesse compertus est.* Hisce ad pugnam aperte provocatum est, & rei veritas (si quid incertum esset) facillime potuit enucleari. Tum enim [1608] in vivis erant Allenus & Camdenus; & ² Savilius ipse (contra quod inconsultius asseruerat Twynus) nec *admodum senex erat*, ut pote nondum quadragenarius; nec *mortuus*, ut qui novem posthæc annos superavit.

Utrum autem posteriores hac de re quæstiones orirentur, an litem omnino dirimerent adversæ partes, haud certus scio. Me vero latet, si quis exin hujus periodi *αἰσθητικῶν* oppugnaverit; usque dum A. D. 1639 primum ³ edidit *Ecclesiæ Britannicæ Antiquitates* Doctissimus Usserius.

I. Hic R. R. Archipræsul, quasi Dictatorium munus inter literatos exercens, subito sententiam fert, & quo jure quave injuria reum figmenti supponendi peragere non dubitavit Hominem, pari, saltem in Britannicis Antiquitatibus illustrandis, cum seipso fide & auctoritate.

¹ *Apol. Lib. 2. p. 144.* ² *Vid. Ant. a Wood Athen. Oxon.* ³ *Dublinii 4°.*

¹ *Et legi in Optimo MS. exemplari non modo retulit Camdenus, sed etiam relatoris à quo hoc accepit (neque enim ipse exemplar hujusmodi unquam viderat) secutus fidem, Francofurtensi Asserii de rebus gestis Ælfredi editioni inserendam curavit: quod à doctissimo viro factum nollem. Nam ut exemplar penes Henricum Savilium Eboracensem aliquando extitisse demus, cui erraticum hoc fragmentum insertum fuerit, (quemadmodum consimile B. Hieronymi elogium in Principio Gennadiani Catalogi descriptum, intra Marcellini Comitæ Chronicon, quo usus est Cuspinianus, locum reperit) quis OPTIMUM fuisse præstabit? quum antiquissimum antigraphum, si non ipsius (quod omnino videtur) Asserii, certe proximis ab eo temporibus, Characteribus Saxonice exaratum adhuc in Cottoniana Bibliotheca conservetur, in quo istorum omnium neque vola exstat neque vestigium.*

Miror quamam autoritate fretus, vir eruditissimus expresse dixerit, Camdenum *hujusmodi exemplar nunquam vidisse*. Tale nihil indicat Camdeni præfatio, imo contrarium potius innuere videtur libri titulus, ubi legimus *Historicos hosce viz. Asser, Walsingham, &c. plerosque nunc primum in lucem editos, è Bibliotheca Guil. Camdeni.*

Etsi agnoscere videtur Cod. MS. olim fuisse penes Hen. Savilium, ægre tamen fert, quod Camdenus illum EXEMPLAR vocaret OPTIMUM; *Quum antiquissimum Antigraphum, ipso iudice, si non ipsius (quod omnino videtur) Asserii, certe proximis ab eo temporibus, characteribus Saxonice exaratum, adhuc in Cotton. Bibl. conservetur: &c.*

Atqui ipsissimi hujus exemplaris variantes lectiones excerpfit, & mecum humaniter commu-

NO. 100. THE UNIVERSITY OF CHICAGO

IN THE DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

LECTURE COURSE IN THE HISTORY OF ARTS

RESEARCH ASSISTANT: DR. J. H. H. H.

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

IN THE DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

LECTURE COURSE IN THE HISTORY OF ARTS

RESEARCH ASSISTANT: DR. J. H. H. H.

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

IN THE DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

LECTURE COURSE IN THE HISTORY OF ARTS

RESEARCH ASSISTANT: DR. J. H. H. H.

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

IN THE DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

LECTURE COURSE IN THE HISTORY OF ARTS

RESEARCH ASSISTANT: DR. J. H. H. H.

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

IN THE DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

LECTURE COURSE IN THE HISTORY OF ARTS

DOMINO MEVO VENERABILI PISSIMOQUE.
OMNIUM BRITANNIE INSULAE XPIANO
RVM. RECTORI. ÆLFRED. ANGLORVM SAXO
NUM. REGI. ASSER. OMNIUM. SERVO
RVM DEI ULTIMVS. MILLE MODAM
ADVOTA DESIDERIORVM. VTRIVSQUE
VITAE. PROSPERITATEM.

ANNO DOMINICAE
INCARNATIONIS. DCCC. XLIX. natus
est Ælfred angul saxonum rex in illa
regia que dicitur in anating in illa paga
que nominat^r berrocscire que pagata h^rer
uocatur aberroc silua ubi buxus babundan
issime nascit^r cuius genealogia talis talis serie

nicavit amicus, ut plurimum colendus, J. Hill è Medio Templo Generosus. Est codex sane vetustus, elegans & bonæ notæ, cui describendo plures navarunt operam amanuenses, quorum tamen nemo linguam Latinam videtur apprime calluisse. Prior & antiquior hujus codicis scriptura (judicium sequor Viri pereruditi, & rei Antiquariæ accuratissimi indagatoris, Cl. Humfredi Wanleii) circiter Annum Domini 1000 vel 1001 exarata fuit; scilicet juxta centesimum post Asserii mortem. Et *characteribus Saxonice* minime conscriptum esse, ostendit paginæ annexum specimen. Denique haud tam perfectum & absolutum est exemplar, quam quo usus est aut Parkerus aut Camdenus.

Ideo licet Parkerianus codex & Cottonianus, majorem sibi vendicent vetustatem, jure merito autem Camdenus suum exemplar, quoniam utroque, ut sibi visum est, perfectius, OPTIMI elogio insignivit.

Hanc vero totam objectionem penitus refellit id quod retulit Antonius à Wood de colloquio quodam inter Twynum & Camdenum super ipsum, de quo nunc agitur, argumentum.

De exemplari unde hæc hauriuntur, verba interim facturus, quoniam scilicet locus ille, eo quod in omnibus Asserii apographis non habetur, tanquam spurius & subditivus à nonnullis rejicitur.

Exemplar vero istud non modo vindicavit in Apologia sua Twynus; verum & qui excudendum curavit, Camdenus, non tantum in Britannia sua Optimum Asserii exemplar nominavit, sed & in familiari cum

amicis colloquio fidem ejus ubique asseruit; idque speci-
ciatim ad præfatum Brianum Twynum, qui id ipsum
manu sua testatum reliquit.

Cum enim impense cuperet Twynus, ut de exem-
plaribus illius fidei editione sibi melius constaret, XVIII
Februarii, Anno MDCXXII. ad Camdenum, Westmo-
nasterii in ædibus Guiliel. Heather Musices Doctoris
degentem accessit, deque variis prout se dabant, re-
bus, consertis prius verbis, ad prædictam Asserii edi-
tionem, locumque in ea Academiæ Oxoniensis antiqui-
tatem tam obnixè firmantem, sermonem tandem de-
duxit: Instabat autem (de Twyno loquor) paragra-
phum illum, siquidem nec in Manuscriptis nec impres-
sis hæcenus libris passim occurrat, à compluribus in
dubium vocari, nec aliud quam περιεμβεβλητόν cen-
seri: summopere autem efflagitare viros doctrina &
dignitate haud vulgari, ut antequam suspicio ea in
opinionem præfractam adolesceret, vivens ille valens-
que veritatem toti orbi patefacere vellet. Ad hæc ita-
que Camdenus id se jampridem effecisse, & plenius
forte aliquando effecturum respondit: "Te vero (in-
quit, Twynum allocutus) quod attinet, ne inter flu-
ctuantes illos ponaris, scripta prohibent ea quibus
Antiquitatem Oxoniensem abunde dilucidasti, &
quibus ego assentiendum potius arbitror, quam levi-
culis refragantium quorumcunque objectionibus. De
loco autem, quem sibi eventilandum sumpserunt su-
spicaces isti (qui acerbis me censuris perpetim exagi-
tarunt) sitne genuinus an suppositivus parum facit;
cum te minime latet vel disspuncto illo testimonio, argu-
mentorum affatim superesse quæ vetustatem Univer-
sitatis Oxoniensis apertissimam faciant."

Porro autem urgente ibi Twyno, diceret præcise,
num locum illum à viro aliquo acceperit, cujus fidei
innixus

innixus eundem Asserio intulisset; an vero è probato quovis exemplari desumpserit; Respondit Camdenus, integram eam Asserii Historiam ad Codicis cujusdam MS. fidem, qui penes ipsum tum erat, editam fuisse, in quo etiam ipsissima illa, de quibus dubitatur, quæque in nonnullis exemplaribus desunt, verba reperiebantur. Addidit autem, quærente Twyno Codicis antiquitatem, se quidem arbitrari temporibus Richardi secundi fuisse scriptum.

Hæc omnia Brianus ille Twynus, diligentissimus priscorum temporum rimator, sua manu conscripta, & adjuratione Dei, Optimi, Maximi, confirmata memoriæ prodidit.

Penes me A Wood in transcriptis sub attestazione publici Notarii. [Notula in imo paginae.]

Declarationis hujus apographon, notarii publici testimonio firmatum secum habuit Ant. a Wood; exemplar vero Archetypon (quod tamen me hæctenus incassum perquisivisse invitus fateor) olim inter Twyni Codd. MSS. servavit, & forte nunc servat, Bibl. C. C. C. Oxon. Id allegavit Cl. Hearnius, meque non ita pridem certiozem fecit, semet olim in Bibliotheca prædicta idem conspexisse.

In confirmationem hujus accedit etiam epistola quædam Br. Twyne ad Camdenum transmissa, quam inter alias Camdeni reliquias, ex MS. Cotton. T. Smith S. T. P. juris publici² fecit.

--- Jam igitur iterum iterumque tersam atque expurgatam Asserii Menevensis, Historici de optimo Rege optimi, editionem jamdudum tuam tibi gratulor; quam tu ex MS. licet non antiquissimo, nec, quod aiunt, ἀφθέρως ἀρχαιότερον, satis antiquo tamen ac

1 Not. ad Spelman. Vit Ælfredi, pag. 178. 2 A. D. 1691.

ſpectatæ fidei exemplari (quod mihi abunde ſatisfecit) adornâſſe te prædicâs, quæ etiam tibi adverſus gliſcentes æmuloꝝ calumnias non mediocri ornamento futurum eſt.---Epiſt. 272. Dat. Oxon. 21. Feb. 1622.

II. Proximus hac de Pericopa dubitavit Dom. Joannes Spelmannus, qui (utpote Cantabri- giæ literis enutritus) *Vitam Regis Ælfredi* con- texere perhibetur, ¹ eo fere animo, ut antiqui- tatem utriuſque Academiae obiter notaret, & veterem ea de re quæſtionem ruruſus in lucem proferret: ² neque minus recte obſervatum fuit, accuratiſſimam operis huiuſce partem in eo ar- gumento verſari; unde Clauſulam diſputatam prætermittere non potuit: adverſus hanc ³ *ob- jectiones tales tantamque vim & pondus habentes* pro- tuliſſe dicitur; *ut Oxonienuſum quiſquam nondum aliquid auſus ſit reponere.*

Atqui primo quidem impetu citra neceſſita- tem, ſat ampla verborum copia Archiepiſcopum Parkerum conatur vindicare ab infamiæ nota, quaſi pericopam antediſtam conſulto & de indu- ſtria omiſerat. [§. 31.] Citra neceſſitatem, inquam illud aggreſſus eſt, quoniam nemini, ut opinor, præter Twynum (qui in hac re dijudicanda præ- propero ingenio uſus fuit) Parkeri fides ſuſpecta erat aut dubitata. Ideoque nullam aliam ob cauſam hanc deſenſionem ſuſcepiffe videtur, niſi ut invidioſa quædam inter utrumque Editorem

§. 31. Hoc [viz. Clauſula] fatebor enim, teſtimonium ad cau- ſam decidendam valde pertinet: adeo ut minus culpam Apologiae Autorem, ſi tam graviter Archiepiſcopum Parkerum Aſſerio, quem de vita Ælfredi edidit, non inſeruiſſe. Tamen ſibi velim tem-

¹ Ep. Nicolson *Engl. Hiſt. Libr.* p. 48. ² *Id. ibid.* ³ *Cl. Geo. Smith App. ad Bedam* p. 734.

comparatio fieret. [§. 33.] Astute satis Archiepiscopum vindicat, ab eo quod fecerat Camdenus in editione sua proferenda, quoniam scilicet --- *Præfigit Archiepiscopi Præfationem &c.* [§. 32.] Sed nemo, credo, unquam negavit hanc Archiepiscopi Præfationem opus esse utilissimum, & dignum quod omni Asserii editioni præfigatur: & quamvis Camdenus nusquam diserte dicit se *alio exemplari* usum fuisse (quippe qui pro more istius, ut diximus, ætatis, de suo tacet) attamen ex antedictis apertum est illum Codicis cujusdam, (cum editione fortean Archiepiscopi colati) fidem secutum esse.

perasset ab hoc odioso dilemmate; utrum Præsul ille Reverendus, & egregius literarum vindex, hunc locum *veritatis an charitatis odio* dissimulasset. Eoque magis, quod ipse Camdenus in Asserio ab se recuso, epistolam Archiepiscopi Parkeri, editioni, quam primus ille fecerat, præmissam denuo præfigit: in qua sancte proficitur Archiepiscopus, eam se semper rationem sequutum in omnibus iis libris, quos divulgaverat; nihil ut de suo adjecerit aut diminuerit; sed cuncta, prout in primis exemplaribus reperiuntur, ad verbum expresserit. Idque quo testatius fieret, in omne ævum quam caste in iis versatus fuerit, ipsa prima exemplaria in Collegii Corporis Christi bibliotheca Cantabrigiæ asservanda miserit. Porro Camdenus in Epistola, cum Asserio, tum huic Archiepiscopi epistolæ præmissa, nihil omnino in Archiepiscopi editione prætermisissimum queritur (de quo meminit etiam honorifice) eumque quam multos MSS. Codd. ne passim interirent, in unum collectos in Collegium Corporis Christi apud Cantabrigienses recondidisse monstrat: ex quibus ipse Archiepiscopus quatuor in publicum diversis temporibus emisit; Matthæum nempe Westmonasteriensem, Matthæi Parisiensis historiam majorem, Asserium, & Walsinghamium. Horum (inquit Camdenus) exemplaria, cum rariora essent eos Claudius Marnius (qui Camdeni *Anglica, Normannica* Francofurti impressit) ex ipsius prælo in vulgus emittit.

§. 32. His factis ipse Camdenus id verum esse, quod Archiepiscopus allegaverat, agnoscere videtur; & utut in Annalibus suis MS. quoddam Asserii exemplar memorat, ubi modo scriptus articulus habeatur, tamen (ac si editionem hanc ad exemplaris ab Archiepiscopo editi fidem exegisset) aliud exemplar, quam illud ab Archiepiscopo editum ne verbo quidem significat: suæ pariter

Hoc, inquam, apertum est ex prædicta Twyni declaratione, ex Camdeni silentio posteaquam in lucem prodierat liber, atque ex eo quod in alium non rejecerat (id quod factu maxime necessarium fuisset) interpolandi crimen: hinc demum clarius apparet, quod illud exemplar in sua *Britannia* ipse ¹ laudaverit.

Porro Archiepiscopi partes defendit, scribendo *Se vidisse antiquitus MS. &c.* [§. 34.] qui, nullus dubito, codex est ipse, cujus supra ² meminimus, Cottonianus; in hoc desideratur clausula

editioni præfationem Archiepiscopi præfigit; simulque ab ejus Typographo Asserium typis Saxonice non fuisse impressum, sicut ab Archiepiscopo fuerat, quia literarum Saxonice formulis non esset instructus, diligenter excusat. Ubi demum tot rationibus inductus nihil aliud expectes quam Asserium Archiepiscopi recusum, (quandoquidem raro tunc inveniri posse causatus erat Camdenus) exit Asserius Camdeni alius; haud paucis insultis, quæ non habentur in exemplari Archiepiscopi; nominatim autem hac clausula, quæ dissidium Oxoniæ ortum tradit, licet istic desideratum fuisse quicquam, vel hic suppleri, vel omnino variare codices, plane reticuisset. Adeo ut necesse sit, aut falsarium, nescio quem, inter Camdenum ejusque Typographum Francofurtensem intercessisse, qui glossema, quod in ejusdem Britannia Asserio repererat ascriptum chartis inter edendum injussus inseruerit; aut ipsum Camdenum officio multum defuisse, qui rem tam necessariam Lectorem celaverit.

§. 33. Contra diffiteri non possumus, Archiepiscopum & candidum & omni exceptione majorem: sit igitur in re literaria, quantumvis magna Camdeni autoritas; attamen ubi de facto quæritur, utrum codices ab Archiepiscopo impressi per omnia MS. codicem expresserint, ibi demum fides Archiepiscopo tribuetur; non tam quod is Camdenum dignitate longe antecesserit, quam quod apertiori simplicitate rem totam tractarit.

§. 34. Quod autem Archiepiscopum ab autoris Apologiae calumniis absolvet, & nonnihil fidei clausulæ, editioni Camdenianæ insertæ, derogabit, ipse (copiam faciente Reverendissimo & Doctissimo literarum Mecænate, Jacobo Domino Archiepiscopo Armachano & Hiberniæ Primate) vidi Asserium Menevensem antiquitus MS. eum ipsum (ut quidam verisimiliter existimant) Arche-

controverfa; fed defiderantur etiam alia non pauca, quæ leguntur tam in Camdeniana quam in Parkeriana editione: unde mirari fubit, D. Jo. Spelmannum affirmaffe --- *se nequicquam omnino quod aliter fe haberet, atque id, quod Archiepifcopus edidit, deprehendiffe.* [§. ibid.] Veruntamen (hoc nihil obftante) fama utriufque codicis & cujufvis claufulæ in iis contentæ, quantum ego conjectura auguror, illæfa manebit & incolumis.

Præcaviffe videtur Cl. ¹ Ufferius argumentum nullum eliceri potuiſſe ex hoc codice, fi modo imperfectus haberetur; itaque primo autumat Parkerum integrum Afferium quidem exhibuiſſe, quammultis vero ſuſpectæ fidei (i. e. quæ non comparent in exemplari Cottoniano) editioni ſuæ intextis: parum mehercle conveniunt iſta cum inviolata Archipræfulis probitate, neque cum iis quæ ſolenniter & religioſe in ſua Præfatione prædicavit.

Duo vel tres ſuperfuerunt codices ² Afferii MSS. Camdeni temporibus; fed fortaffis omnes minus, quam optandum eſſet, abſoluti. Id enim crebro evenit Historicis, ut cum eorum textus in compendium sæpius redacti, & in Chronica

typum, ex quo autorem iſtum Archiepiſcopus primo divulgavit. Veriſimiliter, inquam, ſive characterem Saxonico affinem ſpectes, ſive virgulas & apices alios ex rubrica factos, quibus iſte Præful MSS. à ſe lectos notare ſolitus. In eo MS. claufulæ, quæ in editione Camdeniana periodum *de diſſidio* proxime præcedunt, quæque ſequuntur, in textu viſebantur, antiquiores & maxime indubitatae ſcripturæ, cum aliæ libri partes à manu recentiori ſint, & ſubdititii videantur, nuſquam autem toto libro claufulam iſtam *de diſſidio*, neque vocolam eo pertinentem deprehendi; neque quicquam omnino, quod aliter fe haberet, atque id, quod Archi-

¹ Uffer. *Ant. Brit. Eccl.* p. 184. ² V. James. *Catal. Codd. MSS.* l. 2. p. 78.

majora membratim cæsimve inserti fuerint, (quod sane fatum perpeffus est Asserius) levio- re, quam alias fieri solebat, cura adfervarentur ori- ginales: diversa diversis temporibus arbitrio amanuensium, (prout plus minusve ad rem spe- ctare viderentur) adjecta, omiffa, quotidie in- ter legendum cernimus. Quidni igitur idem suspicemur accidisse Historicæ huic narratiun- culæ de *Discordia Oxoniensi*? nimirum etiamfi in uno aliove codice de industria omiffa fuerit; quidni persuasum haberemus, eandem confer- vatam esse in codice Saviliano, quo usus est Cam- denus?

MSS. Annales Regum Saxoniorum &c. in Bibl. Coll. Trin. Cantab. [§. 34.] quos citat in ube- riorem confirmationem editionis Parkerianæ, sunt ipsissimus Cl. Galei Pseudo-Asserius, cujus auctorem, quicumque is demum fuerit, opellam suam aut ex Cottoniano aut Parkeriano codice exscripsisse, arbitrari non est nefas. Ita si res se habet, ambo singulum quoddam testimo- nium, idque negativum tantum, ut aiunt, per- hibent: immo, siquis hiulcam, frivolam, nuga- toriam illam farraginem cum ipso Asserio con- ferre velit; nequicquam exinde testimonium allegandum censebit, quod vel editionis Camde-

episcopus edidit. Accedunt huc, quos in Trinitatis Collegio Can- tabrigiæ reperi, veteres rerum à Romanis Impp. & Saxonis regibus in Angliâ gestarum Annales MSS. ab Julio Cæsare ad Ed- vardum usque senio- rem. Quorum autor Asserii Menevensis vesti- giis adeo presse institit; ut multa, quæ regis Ælfredi tempore con- tingerant, ipsis Asserii Men. verbis referat: ne vocibus quidem, quæ ipsi proprie competerent, omiffis aut immutatis, viz. *Do- mino meo, audivi, audivimus &c.* In iis tamen omnibus, quæ de Æl- fredo memorat, nullam omnino vel Oxoniæ orti dissidii, ne- que Monasterii Wintoniensis extracti, neque ullius rei, quam clau- nianæ,

nianæ, vel hujusce clausulæ auctoritatem stabilire aut diminuere aliquo modo poterit.

Instat autem Cl. Spelmannus, provocatque [§. 34.] omnes ad alicujus codicis MS. notitiam faciendam, qui Camdenianam editionem comprobet. Talem fuisse olim MS. nefariis postea modis deperditum, satis, ut opinor, liquet; verum si quis talis codex hodie reperiendus esset; auctor qui ictus geminare, nedum retrocedere pertinacior decrevit, etiam hic sibi munivit viam, lectorem cavere præmonendo; *Si, inquit, jam extaret codex aliquis MS. licet vetustus qui auctoritatis speciem ei adstruerit, ad istius tamen MS. fidem conciliandam* ¹ *alio munimento adhuc opus foret, priusquam is fidem & auctoritatem suspecti articuli firmare poterit.* [Vid. §. 42.]

Quoniam autem incertum est, an ejusmodi MS. codex unquam nobis exhibendus sit &c. [§. 35.] Afferius (hoc concedimus) duo tantum id genus opera

sula hæc dubia suggerit, mentionem sensit. Quare cum Archiepiscopi editio consentientium MSS. fide absolvatur, restat ut clausula illa, quæ de dissidiis est, in editione Francofurtensi pariter absolvatur testimonio cujuscumque MS. in medium producto: quod nisi fiat, omnis illa culpa prius in Archiepiscopi Afferium collata, in editionem Francofurtensem recidet.

§. 35. Quoniam autem incertum est, an ejusmodi MS. codex unquam nobis exhibendus sit, rem ipsam in hoc dubio articulo comprehensam inspicientibus haud parum mirabile videbitur, ipsum Afferium id voluisse scribere (Regem scilicet monasterium Wintoniæ condidisse) quod tanto sibi vitio verti posset; cum idem antea ubi ad ornandum Ælfredum, pietatis ejus & religionis opera enumerare ultro spondeat, his tantum verbis defungitur. *Inter cæ-*

¹ *Male hunc locum reddiderunt interpretes; Autographum Anglice scriptum habet* If now there were an antient Manuscript to authorise it, that Manuscript would as much stand in need of some other Record to make it Authentick, as supply the need that the questioned Clause now stands in.

ab Ælfredo peracta memorat, nempe Cœnobium Athelneienſe & Shaftesburienſe; quorum utrumque abſolvit, prædiis donavit, Religioſis auxit, hoc quidem Sanctimonialibus, illud Monachis Deo in perpetuum ſervituris: nec Wintonienſe Monafterium ſilentio præterierat, niſi cum Hiſtoriam ſcriberet, imperfectum fuiſſet; immo tempore diſſidii Oxoniensis ¹ *recens tantum fundatum.* De multis identidem ædificiis publicis nihil ſingulatim tradidit ſatis reputans generatim tantum meminiffe.---² *Quid loquar--- de civitatibus & urbibus renovandis; & aliis ubi nunquam ante fuerant conſtruendis? De ædificiis aureis & argenteis incomparabiliter illo edocente fabricatis? &c.*

Adhuc inſequitur ſed lepidus, ſed facetus; *An vobis exponam quid cauſæ potuerit eſſe, cur Aſſerius &c.* [ſ. 35.] Argutias hæc tenuis refellet labor; vis etenim earum omnis pendet ab anno in quo obiit Aſſerius: atque hic loci Cl. auctor illum diu ante Ælfredum occubiſſe ſuadet.

tera diurna & nocturna bona, quibus aſidue & maxime ſtudebat, duo Monafteria conſtruire imperavit; unum Monachorum in loco qui dicitur Æthelinge &c. aliud quoque Monafterium [Monialium] juxta orientalem portam Shaftſburg &c. De monafterio autem Wintoniæ ne meminit quidem donec caſu, & aliud agens, velut imprudens illud nominat. An vobis exponam quid cauſæ potuerit eſſe, cur Aſſerius de Wintonienſi Abbatia priori loco nihil dixerit? (Tali enim neglectu tantum ſcriptorem libenter liberaverim.) Ut igitur verum eloquar, aliquot annis antea mortuus erat, quam ipſius fundamenta cernere potuiſſet. Ut enim ante monſtravimus, Abbatia Wintonienſis illa nova poſtremum fuit ex ejuſmodi operibus, quæ Rex aggreſſus eſt; neque diu ante mortem ejus conſtrui cœptum. Aſſerius autem (quod ex Malmſburienſi & Savilio conſtat) ante multos annos inter vivos agere deſierat. Mortuo autem Aſſerio Sigenus (alias Swithelmus) in Episcopatu Shirburnenſi ſubſtitutus ab Ælfredo, ad S. Thomæ apud Indos Orientales inſulam miſſus eſt; unde etiam ante Ælfredi

¹Malmesburiensis quidem annum ipsius certum in tabulas non retulit, successorem tamen ejus Suihelmum memorat; M. ²Westmonasteriensis autem (quo cum doctissimus adversarius occulte consentire videtur) ad annum 883. posuit; cui-dam vero, ipsos Annales ob oculos habenti, constare necesse est, Asserium nostrum diutius superasse. Nam mentionem habet ³Plegmundi Archiepiscopi (qui consecratus est A.D. 889, seu 890.) annum insuper Ælfredi memorat ⁴quadragessimum quintum; unde vita ejus deducitur ad annum saltem 893. verum inter hunc annum & 900 vel 901. (quo obiit Ælfredus) ullum Asserium obiisse mortem, ex quavis Historia cujufvis fidei vel auctoritatis ad ostendendum provocamus.

Esto ergo Sigillinum, statim posteaquam episcopatum adeptus est ⁵A. D. 883, aut aliquot post annis, ad Indos delegatum esse; quid obstat quo minus in patriam redux esse potuisset circa annum 893? Asserio igitur, salva Chronologiæ veritate, licuisset *successoris sui putativi profectio-nem ad Indos enarrasse.* [§. 35.]

Crediderim fane Sigillinum nunquam ad Shirburnensem sed ad alium forsân Episcopatum ad-ductum esse; doctissimus autem ⁶Antiquarius, (perpensis iis absurdis quæ necessario sequerentur, si Sigillinum Asserii successorem fuisse concedimus) rectius Asserio præfigendum arbitratur.

obitum rediit; adeo ut Asserius multo facilius successoris sui profectio-nem ad Indos enarrasset, quam Grimbal-di recessum ad novum monasterium quod Wintoniæ conditum est.

¹ De gestis Pontificum Angl. Lib. 2. ² Mauh. Westmonast. Flor. Hist. anno 883. ³ Pag. 46. ⁴ Pag. 58. ⁵ Chron. Sax. ⁶ Cl. Tannerus.

Sequente demum paragrapho periodum τῆς
 vo. *Deias* incusat ob duplicem rationem; primo
 quia *Magnum Oxoniæ dissidium memorat inter Grim-*
baldum & veteres Scholasticos ortum, cum in Asserio
nunquam ante significatum sit, aut Ælfredum ulla
ibi scholas condidisse, aut Grimbaldum in iis præle-
gisse; &c. [§. 36.] secundo quia annus iste [886.]
armis erat exercitatissimus &c.

Quod ad posteriorem rationem attinet: esto
dissidium ¹erupisse anno 886, &c. [§. 36.] cum negotia
 regis turbarentur; nemini tamen eorum qui se-
 cum reputant, quam acri vividoque ingenio ad
 res inchoandas & peragendas, etiam undique
 flagrante bello, fuerit ille ² princeps; nemini,
 inquam, mirum videbitur eum Academiam insti-
 tuisse intra vel ante supradictum annum.

Verum ut priori argumento obviam irem,
 quid si Academiam hoc ipso anno fundatam esse

§. 36. Ex his, liquet, quantum fidei debeatur articulo, de quo
 tam acriter certatur. Ut autem novis laciniis cum veteri veste
 nunquam belle convenit; ita glossema illud cum antecedentibus
 & consequentibus tam male cohæret, ut se prodat à recenti manu
 interpositum. Magnum Oxoniæ dissidium memorat inter Grim-
 baldum & veteres scholasticos ortum, cum in Asserio nusquam ante
 significatum sit, aut Ælfredum ulla ibi scholas condidisse, aut
 Grimbaldum in iis prælegisse; quæ tamen utraque tam cognata
 sunt Asseriano argumento, ut haud facile credas ipsum ista tran-
 siliisse, si se vivente gesta essent: præterea articulus iste dissidium
 in annum 886. conjicit; qui annus armis erat exercitatissimus: in
 eo enim Ælfredus obsidione & valida oppugnatione Londinum æ-
 gre manibus Danorum eripuit. Difficulus ergo persuaderi potest,
 eum rebus adeo turbatis (ut adhuc neque ab omnibus reciperetur,
 neque suos sparfos atque dispalatos, ab omni parte ad se reduces,
 recepisset, neque (recepto Londino) res ejus prosperæ justam fu-
 turæ sub se salutis fiduciam præbere poterant) Academiæ conden-
 dæ vacasse; præsertim Oxoniæ, quæ Merciam terminaret, in Aequi-
 lenarium & Orientalium Danorum confinio.

1 Male reddiderunt ortum Interpretes. 2 Vid. Asser. p. 43.

prædicavero? Equidem nullus dubito, quin auctor istius clausulæ (vera sit, necne) id sibi voluit, atque etiam Grimbaldum eodem anno illuc missum fuisse; necnon lites eo tempore [886] *exortas*, post triennium [889] *summa cum atrocitate erupisse*; immo quenquam æqua trutina clausulam examinantem, mecum, credo, stare non pudebit.

Ideo non opus erat, ut scholarum mentio præiret, nam periodus supponit antiquas scholas; & ipsa nihil est aliud, præter narrationem adventus Grimbaldi ad Oxoniam, id est novæ foundationis Academiæ & litium ea occasione motarum.

Atque adeo perperam pronuntiavit Auctor, *Hunc articulum retulisse Grimbaldum publico dissidio Oxoniæ causam præbuisse, quod anno 886 erupit: cum ante tres annos cæptum paulatim creverat; anno scilicet uno ante conditam Universitatem, biennio autem ante Grimbaldi adventum.* [§. 37] Bene enim congruit cum adventu Grimbaldi [§. 37] anno 885; Esto etiam *per aliquantulum temporis spatium ab Ælfredo domi apud se retentum, [Ibid.]* quidni salva temporis ratione, Oxoniam migraret A. D. 886, secundo ejus adventus; quo, testibus¹ Anna-

§. 37. Porro narratio hæc nihilo melius congruit cum adventu Grimbaldi, qui (ut ait Hydenfis liber) in annum 885 incidit. Convenit enim inter omnes Grimbaldum in Anglia jam recentem per aliquantulum temporis spatium ab Ælfredo domi apud se retentum, ut ipse ab eo privatim institueretur, priusquam Oxoniam mitteretur. Universitas autem (juxta codicem Wintoniensem à Camdeno laudatum) secundo ab adventu Grimbaldi anno ædificari cæpta est, nihilominus hic articulus Grimbaldum publico dissidio Oxoniæ causam præbuisse refert, quod anno 886. erupit: cum ante tres annos cæpta paulatim creverat; anno scilicet uno ante conditam Universitatem, biennio autem ante Grimbaldi ad-

¹ Vid. Harpsfeld. Eccl. Hist. p. 161.

libus Wintoniensibus, fundata est Academia.

Nec mirum videtur nec secum pugnat, Grim- baldum ita vehementi &c. licet enim cum tanta petulantia exceptus sit, [*Ibid.*] illi tamen sperare fas erat, semet aliquando, favente rege, tumultus illos componere potuisse, præsertim, cum per tres annos fuit occultum tantum odium.

Objectationi de binis Asseriis [§. 38.] non est ut hic loci responsitarem: quod si duo fuerunt, posterior eorum proculdubio fuit auctor Anna- lium. Lectorem refero ad ea quæ de Vita Asserii in hoc libro scripsimus, & ad p. 147, & ad nupe- rum D. Spelmanni¹ cultorem.

ventum. Interim mirum videtur, imo secum pugnat, hunc Grim- baldum ita vehementi, & præpropere in Oxoniam studio flagrasse, ut S. Petri ædem ibi curaret extruendam *de saxo summa cura perpolito* (quod articulus iste eum fecisse asseverat) ubi recens hospes tanta cum petulantia tantoque contemptu exceptus sit; ubi tantis odiis atque invidia tam atrociter agitatus, ut intra triennium Acade- miam abdicare, seque Wintoniam conferre adigeretur.

§. 38. Quod autem hujus loci interpolatori animos addidit, eumque in errorem seduxit, hoc esse opinor. Asserii Menevensis commentarii de vita & rebus gestis Ælfredi, definunt in Ælfredi mortem, quæ anno 900. obtigit. Gemini vero fuerint Asserii, quorum recentior (sub Edvardo seniore pariter Episcopus) ad an- num, credo, 909. ætatem protraxerit. Jam hujus glossematis in- ventor, utrisque his Asseriis in unum confusis cum sibi persuasisset Asserium Menevensem ad annum 909. advixisse; non dubitavit quin omnia narrantem induceret, quæ quoquo Regis Ælfredi anno contigissent. Cum revera Asserius Menevensis, Regi adhuc super- stiti, commentarios nuncupavit; & eodem longe prior è vivis ex- cessit: postea vero H. Huntingtonus, aut quis alius ex eo, sup- plementum illud de Ælfredi morte (quæ in annum 900. incidit) Asserianis commentariis attexuit. Idque certo colligimus tum ex peroratione ex ipso H. Huntingtonio desumpta, tum ex ejusdem carminibus ad calcem Asserianæ Historiæ subjectis, ex ejus nomine ad oras codicis apposito, denique ex Hydensis Abbatix libro apud D. Ch. * H.

¹ Cl. Geor. Smith *App. ad Bed. Hist. Eccles. Angl.* p. 737.

* Dom. Christoph. Hatton.

Admiratur, insuper, Ælfredum, postquam opus tanta cum animi incitatione & alacritate instituerat, illud paucis *nullius momenti* scholaribus obstari & impediri patienter tulisse: [§. 39.] sed mirandum non est principem tam suavem, tam benignum, tam eximium denique literarum & literatorum omnium fautorem scholaribus aliquid dure aut immisericorditer facere noluisse, præcipue quum *hortatus est, ut mutuam inter se conjunctionem & concordiam tuerentur.--- & discessit hoc animo, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos.*

Sed ubinam gentium veteres illi scholastici agerent Ælfredo regnum jam auspicante &c. [§. 41.] Dicit

§. 39. Præterea si circumstantias alias jam comparentes inter se conferamus, quomodo verisimile arbitremur, Ælfredum, Principem, qui collapsas in patria literas tam graviter ferret, quique tam miris modis eas instaurandas susceperat, pati voluisse tanto atque tam vehementer ab se expetito operi fraudem fieri jurgiis paucorum scholasticorum, nullius sane momenti? Deinde domo profectum ipsum Oxoniam usque litibus iis componendis, rem adhuc adeo indecisam reliquisse; ut ipsius professores (longe quidem accessiti & magno negotio adducti) obscuriorum scholasticorum tædio (cœpto jam ab iis commisso opere) desistere compellerentur? certe parum conveniebat hoc cæteræ Regis dignitati atque disciplinæ; qui, quamvis animo alias leni, tamen acer & rigidus eorum exactor fuit, quæ bene consulta semel constituerat.

§. 40. Neque vero Johannes Rossus (quem Apologia multum celebrat) huic commento dissidii inter Grimbalduum & Oxonienses orti quicquam ponderis adjicit; prout enim istic citatur, narrat, quam mirum in modum literæ à Grimbaldo restitutæ in his terris floruerint: (Quod tamen si formulæ docendi, quas ipse instituerat, rejectæ fuissent, præsertim tam cito, ab ipso fieri certe non potuit) postea vero *in sua senili ætate* (dicit Rossus) studio relicto adiit Wintoniam: reliquit is quidem Academiam, seque Wintoniam contulit; nullo tamen dissidio permotus, sed quia grandis ævi factus esset; quod opinor anno, ab adventu altero haud contigit, vixit enim annos . . . obiit autem anno 903. 8. id. Jul.

§. 41. Verum ulterius sciscitemur, ubinam gentium veteres illi scholastici agerent, Ælfredo regnum jam auspicante; qui cum tam

rex paucissimos fuisse ¹ *cis Humbrum*, qui artes liberaliores vel leviter degustarunt, immo *tam paucos, ut vix unum recordari potuit ex australi parte Thamesis*: nonnullos tamen forte fuisse licet conicere, quamvis regi nondum innotuerunt, *cum regnare occeperat*, viz. xv annos ante discordiam ortam. Præterea rex memorat solum *Australem Thamesis partem*, quandoquidem Oxonium à Boreali parte situm obtinet, illumque in Mercia, ubi haud paululum doctrinæ reliquiarum superavit; cum omnes illi eruditi, quos in Anglia Regem invenisse, & honoribus insignivisse narrat Asserius, scilicet Plegmundus, Werefrithus, Werwulphus, & Æthelstanus, ex Mercia accersiti sint; hos laudat tanquam ² *quædam luminaria*; neque sane inferiores fuisse videntur Grimbaldo & Joanni, qui ejus sæculi inter ornamenta numerantur: & alii proculdubio tunc extiterunt minoris notæ ob doctrinam, qui etiamsi primas in palæstra literata non agerent, nonnihil tamen operis in Academia stabilienda con-

parati essent in veteribus Universitatis putatitiæ institutis tuendis, Regi non præsto essent, neque operam suam deferrent, cum doctorum virorum inopia foras tum despiciere necesse haberet. Scholasticos (si qui fuerint) quod attinet, præterquam quod nulla ex parte eorum auxilii facta sit mentio, doctrina admodum exigua præditos fuisse comperimus: cum Rex ipse nos edoceat quod sub initia Regni sui *perpauci cis Humbrum fuerint, qui Latinam epistolam vernacule scirent reddere.*

§. 42. Adeo arduum esset negotium omnibus occurrere, quæ suspecto articulo possint objici, omniaque male in eo cohærentia conciliare; ut si jam extaret codex aliquis MS. licet vetustus, qui autoritatis speciem ei adstruerit, ad istius tamen MS. fidem conciliandam alio adhuc opus foret, qui suspecti articuli existimationis jacturam sarciret. Quando igitur autores, quibus Camdenus in hac causa propugnanda innititur, ad examen revocati, tam fragiles

¹ *Ælfred. Præf. ad Greg. Pæst. p. 87.* ² *Annal. p. 46.*

ferre possent; ac convenit omnino in Alfredi regis solitam prudentiam, eos ita cum extraneis commiscere, ut æmulatio nobilis, quæ semper alit in literis profectus firmiores, exerceretur.

III. Operæ pretium duxit Cl.¹ Auctor *Originum Britannicarum* vehementius in hanc pericopen invehi, tanquam veritati Chronologicæ penitus adversantem: *Iste autem locus* (inquit) *in editione Asserii Camdeniana magis ad rem spectat, nempe S. Germanum per sex menses Oxonii commoratum esse, necnon præscriptiones à Gilda, Melkino, Nennio & Kentigerno institutas comprobasse. Quas de hoc loco lites & jurgia moverunt eruditi, probe scio. Equidem non est ut Archiepiscopi Parkeri integritatem in editione sua ad exemplar vetustum (ubi desideratur locus) conformanda, in dubium vocarem: neque de Camdeni fide suspicabor, cum diversum codicem edendum curaret; mallet sane illum rationem reddidisse inserendi Pericopen istam in altera Asserii editione, & aperto retulisse unde exscripta fuerit, & quamnam etiam ob causam Codex*

maleque firmi deprehendantur: haud possumus iis, quæ his auctoribus tradit, tantum tribuere, quantum eramus daturi iis, quæ è iudicio vel opinione sua traderet.

But that passage in the Copy of Asserius printed by Camden is more material, viz. That St German staid half a year in Oxford, and approved the orders MADE by Gildas, Melkin, Nennius and Kentigern; I know what heats have been about this passage among very learned men. For my part, I see no cause to mistrust the sincerity of Archbishop Parker in the edition of his very ancient Copy, where this Passage was not to be found; And I do not question Camden's fidelity in publishing Asserius out of some other Copy; But it had been fair to have given an account, where he had it, and for what reasons he inserted it in another edition of Asserius; and why

Savilianus ipsi præ cæteris arriserit: verum admiror tot viros doctos non observasse, quantum huic loco repugnant Historiæ istius ætatis. Omnes enim isti supra memorati diu post S. Germanum florere; id quod facillime, si res postularet, probari possit.

Ad hæc respondet doctus ¹ quidam Oxoniensis. *Ista exceptio facile submovebitur, si concedamus, quod quidem prompte concedimus, veteres illos scholasticos male subductis Chronologiæ calculis antiquitatem veritati parum congruam sibi ipsis arrogasse, arrepta hinc jura sua tuendi contra novos hospites & advenas occasione, arrogaverint tamen; neque enim novum est ficta autoritate premi adversarios, præsertim controversis, in quibus veritas non adeo facile dignoscitur, incalescentibus ---*

Sed non video, quur tantum concederemus. Ni enim fallor, huic præsertim fundamento innititur objectionis vis, quod erravit adversarius in reddendo sensu VOCIS SANCITA, quam Anglice *Made* (i.e. *facta* vel *instituta*) sonare voluit. Equidem per illam opinor magis intelligi *stabilita, confirmata* & quodammodo per eorum approbationem ² *consecrata*. Adeo ut hæc verior videtur interpretatio; nimirum *Ordines* & *insti-*

he preferred the Sabilian Copy before the other. But I cannot but wonder that these learned men have taken no more notice of the inconsistency of this Passage with the History of those times. For these Persons all lived a considerable time after St German, as it were easy to prove, if it were worth the pains.

¹ Cl. Th. Smith. Præf. ad Camleni Epist. ² SANCIT. Confirmat, sancta esse facit. Servius in Æn. 12. SANCIRE proprie est Sanctum aliquid, id est, consecratum facere. Id. ibid. Sic Fidem sancire, Fide sancire, Fædera sancire, Præcepta sancire &c. Regnum ab Antonio Herodi datum victor Augustus sanxit. Tacitus.

tuta loci comprobasse certos aliquos pios & doctos viros, è quorum numero fuere Gildas, Melkinus, &c. immo & ipse D. Germanus &c. Non tantum ideo non miror viros doctos hanc incongruitatem minus animadvertisse; sed magis inde persuasum habeo, illos idem prorsus de intentione hujus clausulæ mecum sensisse. Fieri enim fere nequit homines, vel leviter in rebus Historicis versatos errorem tantum haud antea perstrinxisse; atqui illis, qui forsan rei negligentius incubuerant, facem prætulit ¹ Twynus; quippe qui minime veritus est ipsum tempus notare, quo vixerunt Gildas & S. Germanus; nec ei religio est, hunc illi centum & quadraginta annos ætate priorem fuisse prædicare. Porro neutiquam obliviscendum nullum melioris ordinis Auctorem (excepto Cl. Smith) ² qui post Stillingfletum scripsit, ob hanc rationem locum carbone notasse, vel contra eum exarsisse, plusquam *Docti Viri* qui Cl. Præfuli antecesserunt.

IV. Inducit alium obicem Cl. Tyrrellus, quem ut transeat optat, viz. Quo pacto evenire potuit, ut Gildas & Nennius Oxoniæ literis operam dederint, cum posterior horum ne nasceretur quidem nisi ad finem hujus sæculi [886,] vel principium sequentis [901,] multo minus vero prior, cum Pagani Saxones istas tunc temporis Angliæ partes sub ditione tenerent.

I confess there is one Objection, which I wish I could answer; And that is, how Gildas and Nennius could study at Oxford, when the latter was not so much as born till about the conclusion of this [886,] or beginning of the following Century [901,] and much less the former; when even by the best accounts of those times, the Pagan Saxons were Masters of that part of England. *Tyrrel Hist. of Engl. vol. 1. p. 290.*

¹ *Apol. Ant. Oxon p. 145, 146.* ² *Vid. Tyrrel, Collier, &c.*

In his plus multo, quam quod testimonia à se ipso allata valeant, probare contendit Auctor. Nam (si mentem ipsius recte assequor) affirmat Nennium *ne natum quidem nisi ad finem noni sæculi vel ad initium decimi*: attamen hæc ipsa auctoritas, si vera foret, abunde docet Nennium floruisse ac scripsisse A. D. 856. [*v. Tyrrel. Hist. Angl. p. 137.*] revera autem nulla huic auctoritati adhibenda fides, quæ soli innititur *Nennii Præfationi ad Historiam* ex editione Cl. Galei.

Merito dubitari potest, an Historia ipsa genuina sit, & Nennium verum auctorem agnoscat, necne; si pro vera & legitima sumenda sit, idem forsan de *Apologia* aut secunda *Præfatione* dici potest: in priori autem *Præfatione* grandes falsitatis deteguntur maculæ. Dicit enim (ut mittamus ejus stylum, utpote turgidum, inanem, & cum secunda *Præfatione* atque *Historia* parum convenientem) Nennium scripsisse An. 858, *Mervini Regis* 24. ¹ Duorum autem Mervinorum alter occubuit circa A. D. 843; alter regnare non incepit ante A. D. 885. Adeo & fallacem indicat *Præfationem* ipsa Historia, quæ tradit à *Christi incarnatione annos esse* 832.

Docti fere omnes (exceptis paucis fide Galei codicis pendentibus) tempus quo floruit, ad A. D. 620 statuerunt; quibuscum consentit etiam ² Cl. Editor, cujus in hac re judicio ut plurimum tribuendum; & quidem mihi argumento est, illum *Præfationem* hanc fictitiam credidisse.

Haud me capit ipsius ratiocinatio, cum dicat *priorem* [Gildam] natum scilicet A. D. 497,

¹ Vid. Nicolson. Engl. Hist. Libr. p. 33. ² Vid. Gale. Pref. ad XV Script.

multo minus in primæva Univerſitate ſtudere potuiſſe quam Nennium [qui vix ante tempus novæ institutionis, ſub *finem noni ſæculi* ortum habuit.] Hoc miſſum faciamus. Eſto igitur, Saxones Paganos in iſtis Angliæ partibus principatum tunc temporis obtinuiſſe, Gildas nihilominus ibidem ſe legendo exercere, atque in Britannos ſcribendo invehi potuiſſet: obſervat enim ¹ Vir doctiſſimus tali ſcribendi modo uſum fuiſſe Gildam, quaſi mercede conductus foret ab eorum hoſtibus, ut conterraneos ſuos, probris & convitiis laceraret. Parum autem conſtat Saxones hujus Angliæ partis tum dominos fuiſſe. Prælia cum Britannis juxta ² *Banbury* commiſcuerunt A. D. 556; ſub ſua poteſtate ³ *Ailesbury*, *Wenſon*, & *Enſham* redegerunt A. D. 571, oppida ſcilicet Oxoniæ ex omni parte circumjecta: nihil ergo veriſimilius eſt ipſam Oxoniam circiter idem tempus Britannis abreptam fuiſſe; facile ergo credendum eſt Gildam illic *conſenuiſſe* (natus eſt enim anno 497) priuſquam illuc Saxones advenerant.

V. Nuper in lucem prodiit ad finem *Bede Hiſtorie Eccleſiaſticae* opera doctiſſimi ⁴ Cantabri-

Oxonienſes vero adverſariis *Aſſerium* nihil de Oxoniis locutum prædicantibus objiciunt clauſulam quandam in Codice illo *Aſſerii* à *Camdeno* edito, in quo legitur exortam eſſe peſſimam ac teterriſſimam Oxoniæ diſcordiam inter *Grimbaldum* doctiſſimoſque illos viros quos ſecum adduxit, & veteres ſcholasticos quos ibidem inveniſſet: qui leges & legendi formulas à *Grimbaldo* inſtitutas amplecti recuſabant, & retinebant mordicus eas olim à *Gilda*, *Melkino*, *Nennio*, *Keneigerno* & aliis SANCITAS, & POSTEA à D. *Germano* comprobatas. Hinc liquere aſſerunt, *Aluredum* ſcholas Oxonii inſtituiſſe, nec tamen primitus, ſed potius reſtituiſſe ex teſtimonio *Aſſerii*.

¹ Cl. *Nicolſon* *Engl. Hiſt. Libr.* p. 28. ² *Saxon. Annal.* ³ *Id.*
⁴ Cl. *Geor. Smith.*

giensis integra fere in hanc periodum Differtatio; cui ut aliquid responsi feram, expectant forte lectores. Quoniam autem Vir acutus & diligens ultra limites instituti nostri nonnihil transgressus est, ideo eum per totam differtationem sectari non operis est nostri. Et quoniam

Sed pace horum doctissimorum virorum merito videtur dubitari, an ista clausula ab *Asserio* ipso fuerit conscripta, an potius à nupero aliquo falsario mala fide assuta. In universis enim optimæ fidei manuscriptis exemplaribus tota hæc historia de *Oxonien-sium* dissidio non invenitur; neque tantum in eo codice, quo usus Reverendissimus *Mathæus Cantuariensis*, sed & in iis omnibus quos vidit *Lelandus*: siquidem ille testatur *Asserium* non nisi tecte, suppresso ejus nomine, de *Vado Isidis* scripsisse & disertis verbis affirmat eum nec *Græcoladæ*, nec *Lecheladæ* nec *Latheladæ* vocabulorum mere Saxonorum, ut neque transmigrations meminisse, ne per umbram quidem. Si vero *Asserius* de discordia illa, de veteribus scholasticis, & de *Gilda* ceterisque aliquod locutus esset, transmigrations certe per umbram saltem meminisset. *Gildas* enim & reliqui qui ab hoc *Pseudo-Asserio* memorantur, si ipsis *Oxonien-sibus Græcoladen-sium* scholam ad *Theodori* usque tempora floruisse dicentibus fides ulla adhibenda est, isti scholæ multo prius, quam ficta transmigratio fieri potuisset, leges vivendi & disciplinam dabant. Desideratur denique hic paragraphus ex exemplaribus istis bene multis, quæ *Antiquarius Oxoniensis* consuluisse se scribit. Credi enim vix potest, ut tam strenuus illius *Academiæ* vindex, quod ad augendam firmandamque *Camdeniani* codicis fidem adeo pertinet, sciens omisisset, si in suis codicibus hanc clausulam invenisset. Et plane incredibile est antiquiores Historicos illos *Æthelweardum*, *Ingulphum*, *Marianum Scottum*, *Florentium Vuirgorniensem*, *W. Malm-sburiensem*, reliquosque per 400 & amplius annos ab *Asserio* restitutionem scholarum *Oxonien-sium* per *Aluredum*, aut hanc discordiam universos per omnia sæcula penitus tacere voluisse, si in exemplaribus *Asserii* istiusmodi paragraphum legissent. Ex quibus colligitur ad veritatem quamproxime accedere, nusquam extitisse exemplar aliud, in quo hæc clausula reperiatur, quam illud cujus *Cl. Camdenus* mentionem fecerit: clausulamque ipsam à *Falsario* quodam *Oxonien-si* forsan insertam esse.

Porro antequam dissidii mentionem fecisset *Asserius*, si justæ historiæ conscribendæ ratio habita fuisset, eum necessario oportebat *Oxonien-sis* *Academiæ* ejusque celebris sive institutionis sive restitutionis meminisse. [V. p. 149.] Quod autem ad scholas *Oxonien-ses* attinet, nihil de iis apud *Asserium*, ne tecte quidem habetur, quicquid secus dicat *Lelandus*, siquidem schola in qua *Aluredus* *Æthelweardum* filium natu minorem cum omnibus pæne totius

potius

potius duxit plerumque aliorum telis contendere; vererer ne lectori nauseam incuterem, ea si omnia ad examen revocarem: ast ad omnes provoco, recte an secus cum doctissimo viro agatur; cum totam ejus dissertationem ad imum nostræ paginæ typis iterum evulgem, hic illic notulis adjunctis, quæ locum indigitabunt, ubi

regionis infantibus in liberalibus artibus enutrirî curavit, intra *Palatii* seu *Aulæ Regiæ* parietes circumscripta est, ut liquet ex ipsius *Asserii* narratione, qui scribit filios nobilium in Regali familia fuisse nutritos. Atque huic scholæ, non *Oxonienfî*, quotannis octavam partem annuorum reddituum *Aluredus* destinavit, ex mente *Asserii* & antiquorum omnium historicorum qui *Asserium* explicant.

Si igitur concedent *Oxonienfes Menevenfem* non imperitiffime, non infulliffime scripiffisse, eumque ne dicam optime, sed mediocriter solum noviffisse, quod confequitur, cum antecedentibus connectere, neceffe est fateantur claufulam hanc, non ab *Asserio* scriptam effe, sed ab *Oxonienfî* aliquo historiæ ejus imprudenter affutam, qui dum scholam ab *Asserio* memoratam stulte *Oxonienfem* credit in errorem lepidiffimum effe inductus.

Quod etiam fidei claufulæ editioni *Camdenianæ* infertæ plurimum derogabit, *Cl. Spelmannus* vidit *Asserium* antiquitus *Manufcriptum*, eum ipfum *Archetypum*, ex quo *Autorem* iftum *Archiepifcopus* primo divulgavit, ut quidam veriffimiliter exiftimant; veriffimiliter, inquam five *characterem* *Saxonico* affinem fpectes, five *virgulas* & *apices* ex *rubrica* factos, quibus ifte *Præful* *Manufcriptos* à fe lectos notare folitus effe. In eo *Manufcripto claufulæ*, quæ *Periodum* de diffidio proxime precedunt, quæque fequuntur, in textu vifebantur antiquioris & maxime indubitatæ fcripturæ, cum aliæ libri partes à manu recentiori fint & *subdititiæ* videantur: nufquam autem toti libro claufulam iftam de diffidio doctiffimus *Eques* deprehendit, neque quidquam omnino quod aliter fe haberet atque id quod *Archiepifcopus* edidit. [V. p. 143.] Quare utrum *Archiepifcopus* *Cottonianum* codicem publici juris fecerit, ut *Spelmannus* arbitratur, an *Lumleianum*, ut alii, tute affirmare poffumus utrumque codicem *Camdeniano* ifto longe effe antiquiorem. *Codex* enim hic juxta ipsius *Camdeni* fententiam ad fummum temporibus *Richardi II.* exaratus dicitur, cum *librarii* & *Saxonico* *characterem* & *Saxonico* affini jamdudum in fcribendis libris uti defiffent: & quidem *Twynus*, ipfe in fua ad *Cl. Camdenum* epiftola fatetur exemplar hoc non effe antiquiffimum. Neque vero antiquitatem exemplaris *Parkeriani* vel tantillum elevabunt epilogus & *Henrici Huntingdonienfis* verfus in laudem *Aluredi* ad finem codicis inferti: antiquitatis enim ftudiofo cuilibet notiffimum effe, quod in *manufcriptis* ufu eveniat fæpiffime, & fini

in unoquoque fere argumento prius versati sumus.

Nonnulla, fateor, in hoc tractatu varietatis ac novitatis speciem ferunt; viz. *Clausulam non inventam fuisse in iis omnibus codicibus quos vidit Lelandus* (In transcurso tamen haud ita manifestum est Lelandum unquam vidisse codicem ultra unum, quem Cottonianum fuisse vix dubito) neque *in istis exemplaribus bene multis, quæ Antiquarius Oxoniensis consuluisse se scribit.* (Neque, illum ullum exemplar præter Lumleianum imperfectum, [quod tamen obiter, nemo Camdeniano antiquius esse, unquam affirmavit] ni forte Cottonianum, inspexisse constat.) Hisce nihilominus lubens assentior. *Neque in iis quos*

& margini recentiore manu plurima inscribi. Hoc autem verisimile esse ex Cottoniano exemplari satis apparebit, quod literis Saxonicis scribitur, cui etiam desunt Epilogus & Carmina.

Credi etiam vix potest veteres scholasticos in seria cum *Grimbaldo* contentione commenta illa de *Gilda*, *Melkino*, *Nannio*, *Kentigerno*, *Germano* unquam protulisse; quoniam ex historiis de Vita & Actis eorundem ea omnia facillime refelli possunt: neque enim aliquis ex integra historicorum turba viros hosce *Oxonii* studuisse, multo minus ibi consenuisse unquam dixit. Et quod magis everendum hujus clausulæ autoritatem facit, non solum non cohæret cum reliquo historiæ corpore, sed nec sibi recte constat. Fatuus scilicet iste falsarius ea confudit & commiscuit, quæ inter se jungi copularique non possunt. Nullo enim temporum ordine conservato, *S. Germanum* ait *Oxoniam* advenisse, annique dimidium illic moratum ordines & instituta supra, hoc est à *Gilda* reliquisque, mirum in modum comprobasse. Qui quidem *Germanus* diu ante ex hac vita excessit, quam horum aliquis nasceretur. [V. p. 154, 155.]

“ Porro narratio hæc non congruit cum adventu *Grimbaldi*, qui,
 “ ut ait *Hydensis* liber, in annum 885 incidit. Convenit enim inter
 “ omnes *Grimbaldum* in *Anglia* jam recentem per aliquantulum tem-
 “ poris spatium ab *Ælfredo* domi apud se retentum, ut ipse ab eo
 “ privatiim institueretur, priusquam *Oxoniam* mitteretur. Univer-
 “ sitas autem juxta codicem *Wintoniensem* à *Camdeno* laudatum se-
 “ cundo ab adventus *Grimbaldi* anno sc. uno ante conditam Uni-
 “ versitatem, biennio autem ante *Grimbaldi* adventum.” [V. p. 149.]

viderunt

viderunt Æthelweardus, Ingulphus, Marianus, Florentius, & W. Malmsburiensis: quorum plusquam unum [Florentium] me nondum persuasum habui, Afferii annales conspexisse: cæteri, si conspexissent, ab iis tamen nihil mutuari videntur; immo Florentius ipse præcipue res bellicas notare curavit, *Annalium* multis partibus omissis præter hanc de Grimaldi adventu; scilicet istam de Afferii in Saxoniam adventu, aliamque de Joanne Ealdfaxone apud Æthelingæg Abbate constituto, cum aliis multis quæ eodem jure quo *Discordia Oxoniensis* in generali Chronico locum obtinuisse meruerunt.

Huic vero objectioni à numeris & supputatione chronologica sumptæ nihil aliud respondent *Oxonenses*, quam quod errores chronologici apud historicos nostros, imo apud ipsum *Afferium* vel mediocriter versato lectori sunt manifesti. Quasi non essent aliæ rationes validissimæ cur articulum hunc affictum & commentitium esse censeamus. Licet enim error chronologicus ab abrogandam huic clausulæ fidem per se non satis valeat, argumenta tamen reliqua ad hoc ipsum probandum excogitata quamplurimum confirmat.

“ Si etiam circumstantias alias jam comparentes inter se conferamus, quomodo verisimile arbitremur *Ælfredum* principem, qui collapsas in patria literas tam graviter ferret, quippe tam miris modis eas instaurandas susceperat, pati voluisse tanto atque tam vehementer ab se expetito operi fraudem fieri jurgiis paucorum scholasticorum, nullius sane momenti? Deinde domo profectum ipsum *Oxoniam* usque litibus iis componendis, rem adhuc adeo indecisam reliquisse; ut ipsius professores obscuriorum scholasticorum tædio, cæpto jam ab iis commisso opere, desistere compellerentur? Certe parum conveniebat hoc cæteræ regis dignitati atque disciplinæ; qui quamvis animo alias leni, tamen acer & rigidus eorum exactor fuit, quæ bene consulta semel constituerat. [V. p. 151.]

“ Neque vero *Johannes Rossus* (quem Apologia multum celebrat) huic commento dissidii inter *Grimbaldum* & *Oxonenses* orti quicquam ponderis adjicit. Narrat enim quam mirum in modum literæ à *Grimbaldo* restitutæ in his terris floruerint: quod tamen si formulæ docendi, quas ipse instituerat, rejectæ fuissent, præsertim tam cito, ab ipso fieri certe non potuit. Postea vero in sua senili ætate, dicit Rossus, studio relicto adiit Wintoniam.

Aliud

Aliud novum profert Vir Cl. intimando Ælfredum scholam Oxonii nullam fundasse, quod ut hic ipse redarguam, uti credo, non desideratur; defensionis loco solummodo subjiciam Doctissimi ¹ Cantabrigiensis preces nostris additas, nempe, quod *Stemma Almæ matris Cantabrigiæ tam longum, tamque venerandum ducerem, & à Principe tanti nominis exordium sumerem.*

VI. Restat altera, è fine recentis ² Asserii Cod. MS. defumpta, Anonymi cujusdam objectatio, quamobrem etsi melius prætereunda sit; cum tamen nonnihil indicet quod non dictum prius, haud silentio prætermittam. *Fabula de Grymboldo &c. quam insertam habes in vita Alfridi edita Latine ex Bibl. Camdeniana non est in exemplari Camdeni antiquo, quod exemplar servatur in Bibl. Cottoniana. Fuisse autem Camdeni constat cum aliunde tum ex ipsius scriptione & manu multis in paginis.*

“ Verum ulterius sciscitemur, ubinam gentium veteres illi scholastici agerent, Ælfredo regnum jam auspicante: qui cum tam parati essent in veteribus Universitatis putatitiæ institutis tuendis regi non præsto essent, neque operam suam deferrent, cum doctorum virorum inopia foras tum despiciere necesse haberet? Scholasticos, si qui fuerint, quod attinet, præterquam quod nulla ex parte eorum auxilii facta sit mentio, doctrina admodum exigua præditos fuisse comperimus; cum rex ipse nos edoceat, quod sub initia regni sui perpauci cis *Humbrum* fuerint, qui *Launam* epistolam vernacule scirent reddere.” [V. p. 152.]

Quantumcunque igitur valeat Cl. *Camdeni* autoritas quem obstupescendæ eruditionis virum libenter agnoscimus, cujusque mores sanctissimi & vitæ probitas omnem artificii & fraudis suspicionem penitus tollunt: non tamen adeo valere debet, ut exemplarium omnium, quæ adhuc comparuerunt, fidem sola imminuat; & objectiones à Cl. *Spelmanno* contra hujus articuli *Adversarios* allatas infirmet & diluat, præsertim cum tales sint, tantamque habeant vim & pondus, ut *Oxonienſium* quisquam nondum aliquid ausus sit reponere.

¹ Cl. Collier *Eccl. Hist.* Vol. I. p. 169. ² Cod. MS. Cl. R. Gale *Arm.*

Debit hoc significasse Camdenus Twyno sciscitanti de ista fabula. Hunc (quisquis erat) Auctorem, credo, primum observasse MS. Cottonianum fuisse olim Camdeni; nec enim ullibi, utcunque aliter asseveretur, in eo inveniendum est Camdeni chirographum: de qua re certiore me fecit jamdudum amicus. Extat ipse codex alicui conspiciendus. Si autem pro concessio haberetur hunc olim fuisse Camdeni; passim tamen discrepat ab eo quo usus est in *Annalibus* edendis.

VII. Quod reliquum est, ut hanc qualemcunque diatribam, paucis tandem occludam. In confesso esse reor (quippe quod negari non potest) Camdenum, qui *Annales* non tantum publicavit, sed exemplaris MS. veritatem strenue vindicavit, conscium saltem fuisse hujus figmenti (posito figmentum esse) ipse si non esset falsarius.

Verum tamen, an alicui æqua trutina de re judicanti in mentem venire potest; virum ¹ (*cujus mores sanctissimi & vitæ probitas omnem artificii & fraudis suspicionem penitus tollunt*) in tantam corruptelam incidere potuisse, ut mendacium manifestum, stupidum, crassum, istius temporis ² historiæ, immo sibi ³ ipsi incongruum & dissentaneum, orbi literato obtruderet? Probitatem ejus licet in jus vocarent adversarii, tamen eruditioni & doctrinæ ejus parcendo rectius egissent.

Utcunque autem virtuti ejus labem inferre voluerint; memento illum, qua fuit modestia, codicis sui ætatem non ultra Ric. II. tempora statuisse; quandoquidem si fycophanta, si nebulo

¹ Cl. Smith *App.* ² *Vid.* p. 154. ³ *Vid.* p. 150.

purus putus fuisset; affirmaverat exemplar suum ad minus æquale annis esse codici Parkeriano.

Neu deinceps Cl. Editori exprobretur, quod in præfatione notatiunculam de suo MS. non obtulerit, quum alii editores eadem incuria notescunt inculpati. Si vero locum ubi codex reponeretur, scriptis indicaverat, (id quod fecit Archiepiscopus) ac si perscrutanti nondum comparuerat (id quod Archiepiscopo etiam accidit) merito forsan censuræ & reprehensioni obnoxius esset. Hæc loquor, non ut aliquid de fama detrahatur doctissimi & integerrimi Archipræfulis, sed ut æquo judici compertum sit, quam iniqui sunt, quibuscum litigatum fuit, adversarii.

1 Vid. Archiepisc. Parker. Præf. ad Tho. Walsingham Hist. Brev. & D. Hen. Savilii Præf. ad rerum Anglicarum scriptores, &c.

Ex antiquo lapide supra portam Refectorij Coll. Æn. Nafi Oxon

A D D E N D A

E T

E M E N D A N D A.

Pag. 3. **C**Ujus Genealogia talis tali ferie con-
l. 7.] *Vocem Talis omittit Flor.*
Vigorn. nec male; superflua est & præpropera Scribæ
incuria videtur irrepsisse.

Ibid. l. 10. Eowwa. Eoppa Cod. Benedictinus.

Pag. 4. l. 3. [qui fuit Wig; qui fuit Fræwine qui
fuit Freothegar] *omnia desunt C. B.*

Pag. 5. l. 27. Et Londoniam civitatem *Desunt*
C. B.

Pag. 6. l. 3. Occidentalium *Deest C. B.*

Ibid. l. 17. Filius Æthelwulfi regis Desunt C. B.

Ibid. l. 24. Quinto. Undecimo C. B.

Ibid. l. 29. Dominio. Domino C. B.

Ibid. l. 31. Ejus. Deest C. B.

Pag. 7. l. 9. Quartus. *Deest C. B.*

Ibid. l. 19. Ceciderunt. Occiderunt C. B.

Ibid. l. 27. Ab Eadmundus orientalium &c. usque
ad Ludovici fecundi p. 8. l. 3. omnia desunt C. B.

Pag. 8. l. 9. Sempiternoque. Sempiterno *C. B.*

Ibid. l. 22. In occidentali parte Selwuda.] forte
Selwudæ.

Ibid. l. 32. Quia & ille rex. Quia & ille Æthelbald
rex C. B.

Pag. 9. l. 3. Rei. Regi *C. B.*

Pag. 10. l. 10. Mereretur ut à reginali. Meretur
& à regali C. B.

Ibid. l. 20. Id est gentium. *Desunt C. B.*

Ibid. l. 21. Theotiscarum. Theothiscirum C. B.

Pag. 11. l. 19. Occidentales. *Deest C. B.*

Ibid. l. 21. Illum magnum & famosissimum. Il-
lum famosissimum C. B.

Ibid. l. 26. At illa. Ad illa C. B.

Pag. 12. l. 7. Demum palam. Dum demum pa-
lam C. B.

Ibid. l. 18. Disceptarent. Discerptarent C. B.

Ibid. l. 21. Duos. Duobus C. B.

Ibid. l. 27. Quæ. Quem C. B.

Ibid. l. 30. Prolixitate. Pro prolixitate C. B.

Pag. 13. l. 4. Semper in decem MANENTIBUS
unum &c.] MANENTES, *secundum Doctiss.*
du Cange in Glossario, sunt Inquilini vel Coloni,
qui in solo alieno manent. Si vero hoc modo
Vox intelligenda est, sensus fit plane nullus. Melius
MANENS pro Manerio accipitur (i.e. Uivus feodi
circuitus; Vid. Du Fresne Gloss. Sic Egfridus dona-
vit Eccl. S. Albani Terram quinque Manerio-
rum Matth. Paris. Hist. Sed Charta donationis
habet Terram quinque MANENTIUM vid. Cl. Wil-
kins Gloss. ad Leg. Anglo-Saxon. Male reddidit
hunc Asserii locum Tyrellus, Hist. Angl. pag. 264.
Out of ebery ten families.

Ibid. l. 11. Trecentas Mancuffas &c.] Mancuffas
legunt MSS. B. & Cott. Edd. P. & C. & in Ælfred. Præf.
p. 86. legimus Wonceſſan seu Wanceſſan. Alii,
Du Cange, Spelman, &c. legunt Mancufa; ideoque
aliqui perperam volunt derivari à Manu cufa;
Vox autem Saxonica est Wancy, Wancuy, vel Weapc,
& hodie sonat à Dark, Quod ad valorem ejus at-
tinet,

tinet, audi Ælfricum Grammaticum Anglo-Saxonicum. Fīf penegar gemaciað ænne ſcýlling. 7 ðrittiſ penega ænne Mancuſ. Quinque denarii faciunt unum ſolidum & triginta denarii unam Mancuſam. *Anglo-Saxonum vero Penningi [Pennies] pondere & valore æquabant, tres hodiernæ monetæ denarios. Mancuſſa igitur valebat 7^s. 6^d. Vide Hickeſii Diſſert. Epist. ad Barth. Shower Equ. Aur.*

Ibid. l. 12. Dividerentur. Divideretur C. B.

Ibid. l. 22. Sepultoque apud Stemrugam Desunt C. B.

Ibid. l. 32. Ab Anno Dominicæ &c. usque ad Die natalis Domini, pag. 14. l. 10. omnia desunt C. B.

Pag. 14. l. 13. Occidentalium Saxonum rex Desunt C. B.

Ibid. l. 29. Viam Deest C. B.

Pag. 15. l. 8. Cantii. Cantia C. B.

Ibid. l. 13. Quinque annis Desunt C. B.

Ibid. l. 32. Curto. Curro C. B.

Pag. 17. l. 15. Incessabilius. Incessabilibus C. B.

Ibid. l. 26. Adhuc. Nec C. B.

Pag. 18. l. 4. Tempore. Eo tempore C. B.

Ibid. l. 26. Coetus. Coeti C. B.

Ibid. l. 27. Cum multis nobilibus Desunt C. B.

Pag. 19. l. 4. Fames valida erat Desunt C. B.

Ibid. l. 5. Tunc præfatus. Idem ipse præfatus C. B.

Ibid. l. 9. Expetivit. Subarravit C. B.

Ibid. l. 27. Possunt. Possent C. B.

Ibid. l. 28. Impetraverunt. Perpetraverunt C. B.

Ibid. l. 30. [regni] Deest C. B.

Pag. 20. l. 5. [& Ælfred] Desunt C. B.

Ibid. l. 9. Fames magna, & mortalitas hominum, & pestis animalium. Et. Omnia desunt C. B.

- Ibid.* l. 15. Secundo. Primo *C. B.*
- Ibid.* l. 22. Ipso. Ipse *C. B.*
- Ibid.* l. 30. Tertio. Secundo *C. B.*
- Pag.* 21. l. 2. Tamefis fluminis. Tamefis Flumen-
fis fluminis *C. B.*
- Ibid.* l. 17. Occidentalium Saxonum *Desunt C. B.*
- Ibid.* l. 25. Heu *Deest C. B.*
- Pag.* 22. l. 3. Lance *Deest C. B.*
- Ibid.* l. 8. Similiter dividentes. Oppido dividen-
tes *C. B.*
- Ibid.* l. 15. Vivum. De vita *C. B.*
- Ibid.* l. 23. Cum suis. Tres cum suis *C. B.*
- Pag.* 23. l. 28. Obsbern. Osbern *C. B.*
- Pag.* 24. l. 2. *Addit C. B.* Quibus cum talia præ-
sentis vitæ dispendia alienigenis perperam
querentibus non sufficerent, *ut in MS. Cott.*
- Ibid.* l. 9. Partibus alius *Desunt C. B.*
- Ibid.* l. 11. Æthered. Æthelred *C. B.*
- Pag.* 27. l. 7. Septimo. Sexto *C. B.*
- Ibid.* l. 23. Octavo. Sexto *C. B.*
- Ibid.* l. 27. [*& Terente*] *Desunt C. B.*
- Pag.* 28. l. 5. Dominum. Deum *C. B.*
- Ibid.* l. 6. Et super armillam, super quam *Desunt*
C. B.
- Ibid.* l. 8. Esse *Deest C. B.*
- Ibid.* l. 11. [*Rex*] *Deest C. B.*
- Ibid.* l. 12. Domnaniam *Deest C. B.*
- Ibid.* l. 15. [*Exæ quæ*] *Desunt C. B.*
- Ibid.* l. 16. Quod. Quia *C. B.*
- Ibid.* l. 23. *Ab eodem anno &c. ad in annalibus*
omnia desunt C. B.
- Ibid.* l. 29. *Ab A°. 877 &c. ad pariter perierunt*
pag. 29. aliam fatetur manum C. B.
- Pag.* 29. l. 24. *Ab Eodem anno ad cito discede-*
rent omnia desunt C. B.

- Pag. 30. l. 6. Trigesimo. Vigesimo septimo C. B.*
Ibid. l. 18. Ab Et ut in vita Sancti Patris &c. Omnia desunt C. B. usque ad Eodem anno &c. p. 32.
Pag. 32. l. 30. Obsidione. Obsessione C. B.
Pag. 33. l. 5. A primo. Aprino C. B.
Ibid. l. 8. Ab ibique acceperunt &c. Omnia desunt usque ad probatum est l. 18.
Ibid. l. 20. Adjutoribus Deest C. B.
Ibid. l. 21. Nobilibus Deest C. B.
Ibid. l. 22. Contra Deest C. B.
Ibid. l. 25. Ad petram Ægbryhta] Forte Ægbryhtæ.
Ibid. l. 26. Saltus qui dicitur Selwudu] Lege Selwuda.
Ibid. l. 27. Vasallis. Fassellis C. B.
Pag. 34. l. 27. Sua ipsius. Suatim utens C. B.
Pag. 35. l. 1. Septem Deest C. B.
Ibid. l. 4. Alre. Aalr C. B.
Ibid. l. 6. Elevavit. Elimavit C. B.
Ibid. l. 12. Trigesimo primo. Vigesimo octavo C. B.
Ibid. l. 19. Thamefin. Tamensem C. B.
Ibid. l. 22. Thamefin. Thamenfis C. B.
Ibid. l. 26. Trigesimo secundo. Vigesimo nono C. B.
Ibid. l. 27. Paganorum Deest C. B.
Pag. 36. l. 5. Gaent. Gendi C. B.
Ibid. l. 7. Trigesimo tertio. Trigesimo C. B.
Ibid. l. 13. Trigesimo quarto. Trigesimo primo C. B.
Ibid. l. 26. Trigesimo quinto. Trigesimo secundo C. B.
Pag. 37. Not. in imo Pag. Id quod prius notaverat Cl. Tyrrel, &c.] Primus omnium notasse videtur Cl.

- Cl. Walker. Not. ad Spelman. Vita Ælfred. p. 137.*
Ibid. l. 3. Nativitatis autem Ælfredi regis trigesimo sexto Desunt C. B.
Ibid. l. 16. Parte Deest C. B.
Pag. 38. l. 1. Qui Deest C. B.
Ibid. l. 10. Aper Deest C. B.
Ibid. l. 19. Paterna. Pari C. B.
Ibid. l. 24. Ibidem. Ibi C. B.
Pag. 39. l. 3. Id est minori Britannia Desunt C. B.
Ibid. l. 6. Juthittæ. Judittæ C. B.
Ibid. l. 9. Karoli magni & antiqui atque sapientissimi; qui etiam fuit filius, Desunt C. B.
Ibid. l. 15. Talento Deest C. B.
Pag. 40. l. 26. Gueryr. Guerir C. B.
Ibid. l. 27. Neotus. Niot C. B.
Pag. 41. l. 19. Stabilire vellet. Stabilire ut vellet C. B.
Ibid. l. 22. Metuens Deest C. B.
Pag. 42. l. 21. De quorum numero. Cujus numerus C. B.
Ibid. Edmundus Deest C. B.
Ibid. l. 27. Ludis. Ludi C. B.
Pag. 43. l. 1. Multis Deest C. B.
Ibid. l. 12. Indigenas & alienigenas humiliata affabilitate. Indigenas humilitatem C. B.
Ibid. l. 19. Studiose Deest C. B.
*Ibid. l. 25. Aurifices & Artifices suos omnes]
 Extat instrumentum aureum egregii opificii, ex
 jussu Regis Ælfredi, id quod testatur inscriptio,
 fabricatum: olim apud Athelney (Insulam in Com.
 Somersetensi qua latitabat Ælfredus) effossum, hodie
 vero in Museo Asbmoleano conservatum.*

ÆLFRED ME HEH LEWÆRLAN
 ÆLFREDUS ME JUSSIT FABRICARI.

*Totius operis tres icones & faciei utriusque uberio-
 rem explicationem exhibuit doctissimus Hickesius. Thes.
 Angl. Sax. p. 173, 174.*

*Usum ad quem destinatum fuit explicare, diu scrupu-
 lum iniecit Antiquariis. Cl. Musgravius Amule-
 tum fuisse olim conjecit. [vid. Phil. Trans. N°. 247.]
 Figura in obversa facie, viz. Hominis severo &
 tristi vultu caput in dextram nonnihil incli-
 nantis sella sedentis [vid. Musgrav. de Icuncula.
 §. III.] de hac re quærenti vix aliquid lucis adfert.
 Hanc figuram ex gravitate oris & binis sceptris
 potestatis, fuisse Salvatoris nostri Jesu Christi, opi-
 nionem*

nionem habuit Cl. Geor. Hickes [Thesaur. Ling. Septentr. Vol. I. pag. 144.] licet ea postea excidit, & pene adductus est, ut crederet S. Cuthberti iconem esse [Id. Præf. ad Thes. p. 144.] In priorem Doctiss. Viri sententiam lubenter cessit Musgravius; ex hinc explicans ejus usum; videlicet ad solatium in rebus dubiis aspecta sæpius Sospicatoris imagine, (Icuncula, ope fili & paxilli, à collo pendente.) [Vid. Musgrav. de Icuncula Ælfr. §. V.]

Quod si liceat à Viris in hujusmodi studiis quam maxime versatis dissentire; hanc icona neque Sospicatoris neque S. Cuthberti libens esse concederem; non enim his bene conveniunt Vestis militaris & Caput galeatum. [v. Fig.] Dubitare licet sitne figura ipsius Ælfredi; Et an totum opus non fuerit manubrium, vel ornamentum alicujus manubrii, Pugionculi puta, Cultelli, immo forte Styli, vel cujusvis alius instrumenti minoris formæ, seu ferrei sive lignei: conjecturæ huic aliquo modo favere videtur Paxillus iste (interius tubulo latens, quam in tabula exhibetur) qui clavi ad instar hoc quicquid erat ornamentum instrumento cuidam affigebat; quod tamen longo ævo penitus exesum est & deperditum.

Pag. 44. l. 19. Cum Deest C. B.

Ibid. Pariter. Per inter C. B.

Ibid. l. 31. Dominum. Deum C. B.

Pag. 45. l. 1. Querelabatur. Querelaretur C. B.

Ibid. l. 10. Primum Deest C. B.

Pag. 46. l. 27. Non Deest C. B.

Pag. 47. l. 31. Derelinquere. Derelinquere volui C. B.

Ibid. Nisi Deest C. B.

Ibid. l. 32. Et compulsus. Aut expulsus C. B.

Pag. 48. l. 18. Indiculos. In diluculos C. B.

Ibid.

- Ibid.* l. 21. Indiculum. In diluculum *C. B.*
- Ibid.* l. 28. Ejus servitio. In ejus servitio *C. B.*
- Pag. 49. l. 10. Ad *Deest C. B.*
- Ibid.* l. 23. Teudyr rex Brechonix. Teudubr rex
Brachein *C. B.*
- Pag. 50. l. 11. Habuerunt *C. B.*
- Ibid.* l. 25. Statuissem. Divisissim *C. B.*
- Ibid.* l. 30. Amgresbyri. Cungresbyri *C. B.*
- Pag. 51. l. 6. Copie. Divitie *C. B.*
- Ibid.* l. 18. Trigesimo octavo. Trigesimo quinto
C. B.
- Ibid.* l. 21. Dirigens. Intus *C. B.*
- Pag. 52. l. 8. *Clausulam de discordia Oxoniensi omit-
tit C. B.*
- Pag. 53. l. 8. Trigesimo nono. Trigesimo sexto
C. B.
- Pag. 54. l. 27. Divisio fuit nam. Dinam *C. B.*
- Pag. 55. l. 24. Scripti habebantur *Desunt C. B.*
- Ibid.* l. 27. Etiam *Deest C. B.*
- Ibid.* l. 28. Divinx *Deest C. B.*
- Pag. 56. l. 4. Aliquantisper distuli. Aliquantis pe-
distuli *C. B.*
- Ibid.* l. ult. Omnium. Hominum *C. B.*
- Pag. 57. l. 11. Martini. Sancti Martini *C. B.*
- Ibid.* l. 22. Sic ut. Sicut *C. B.*
- Ibid.* l. 29. Unicuique. Unicuique esse *C. B.*
- Pag. 58. l. 15. De quotidiana [] nationum. *Hic
loci plane patet lacuna quedam, quam tamen forte
supplere licet voce Legatione: sed quære.*
- Ibid.* l. 16. In Tyrreno mari. *Sic ex conjectura le-
gimus; alia exemplaria legunt Cyrreno, Scribæ
circa literam Anglo-Saxonicam Terrasse videntur.*
- Ibid.* l. 17. Hybernix. *Forte Hyberix.*
- Ibid.* l. 21. De *Deest C. B.*

- Pag. 59. l. 3. Ac tutum. Actuum C. B.*
Ibid. l. 5. Lassis suis. Lassiscentibus C. B.
Ibid. l. 9. Sibique dilectissimos Desunt C. B.
Ibid. l. 10. Quibus. Quorum decimo C. B.
Pag. 60. l. 2. Eorum. Enim C. B.
Ibid. l. 19. Adversa sua. Adversa sua committens C. B.
Ibid. l. 29. Nauticis. Cauticis C. B.
Pag. 61. l. 16. Sæpiissime. Se piissime C. B.
Ibid. l. 29. In Deest C. B.
Pag. 62. l. 4. Facinus est. Factu non est C. B.
Ibid. l. 25. Præstolarentur. Præfularentur C. B.
Ibid. l. 28. Eum Deest C. B.
Ibid. l. 29. Occidere conarentur. Occiderent C. B.
Pag. 63. l. 2. Error C. B.
Ibid. l. 15. Ex improvise evaginatis. In ex improvise dispoliatis C. B.
Ibid. l. 27. Hoc rumorum. Quorum more C. B.
Pag. 64. l. 13. Habitabile. Habile C. B.
Pag. 65. l. 20. Item. Id est C. B.
Ibid. l. 21. & 27. Curto. Cultu C. B.
Ibid. l. 30. Quivis. Suis C. B.
Pag. 66. l. 12. Collectos & comparatos. Collecto sed etiam comparatos C. B.
Ibid. l. 19. Scriptum. Dictum C. B.
Ibid. l. 25. Etiam. Æquis C. B.
Pag. 67. l. 5. Nec nihil cui aliquid C. B.
Ibid. l. 7. Propriæ gentis nobilibus. Propriæ gentis nobilibus pueris & ignobilibus addit C. B.
Ælfred kýning hateþ ʒnetan . . . Býrceop. [Pag. 81.]
Versionis Gregorii Pastoralis hodie plura supersunt exemplaria venerandæ plane antiquitatis. Præfatio istius quod Parkerus edidit, Wulfsigeo Episcopo Londin. inscripta fuit; extat aliud inter
Codd.

Codd. Hatton. in Bibl. Bodl. N°. 88. Weresfritho Episcopo Vigornienſi tranſmiſſum. Duo alia præterea extant in Bibl. Cottoniana, unum quod vulgo dicitur olim fuiſſe peculium Plegmundi Archiepiſcopi [Tib. B. XI.] alterum apographum ſed antiquiſſimum Codicis quem Hebſtano Episc. Londinenſi Rex deſtinavit; [Otho B. II.] nec ſane credendum eſt Regem verbo excidiſſe, ⁊ to ælcum Biſceþtole on minum ꝛice pille ane onſendan. Pag. 85.

⁊ on ælcpe bið an Æꝛtel ꝛe bið on ꝛiꝛtigum Nonceꝛran p. 86. Superque ſingulos libros STYLUM, qui eſt, quinquaginta Mancuſſæ p. 90.] *Vox Anglo-ſaxonica Æꝛtel nuſquam alibi apud auctores, quod quidem ſcio, occurrit; ideoque de ejus ſignificatione paſſim dubitatur; Somnerus Latine tranſtulit Indicatorium, Directorium, Feſtuca; item Manubrium, Capulum, Anſa; unde The Steel or Handle of a Thing.*

Cl. Dodwell. [Hearne Præf. ad Lel. Itin. vol. 7. p. 13.] ex voce Aſtela, Aſtula ſive Haſtula confectam cenſet; Aſtulæ vero ſunt Segmenta lignea: talia Segmenta ſupponit Vir Doctiſſimus forulorum margini vel umbilico inducta fuiſſe, varii prorfus coloris, (veterum Operi Muſivo modo haud longe abſimili fabricata) quo clarius omnibus innotefcerent. Quinquaginta porro Marca- rum ſummam Segmento inſertam fuiſſe credidit; ſcilicet Mulctam perſolvendam, ſi quis Aſtelam à Libro alienaverit vel librum ab Eccleſia. [v. p. 90.] Hic vero ſi ſenſus ſit; Rex prudentiſſimus pluſquam neceſſe ſollicitus erat de re plane nugatoria; quæque non minus à libro quam liber ipſe ab Eccleſia diſtincta fuiſſe videtur.

Recte, ut mihi videtur, Parkerus in versionem suam admisit *STYLUM*; ex quo Latino vocabulo facile crederem derivari ipsam vocem *Æstel*, præfigendo æ particulam Anglo-saxonicam, quod nonnunquam fieri solet, prout in *æmyce magnus*, *ænohte nihil*.

Suspicio interim huic interpretationi duo posse opponi, 1 *Styli usum eo tempore exoluisse*;

2 *Stylum male convenire valori hujusce Æstel, cujus pretium quinquaginta Mancuffis aestimatur. Quibus regerere licet,*

1 *Quamvis diu ante illam ætatem atramentum & membrana describendis libris plerumque in usu fuerunt, instrumentum tamen hocce nequaquam omnino desuetum fuisse constat è Textu S. Ceaddæ Lichfieldensis (cujus notitiam fecit Cl. Wanleius Cat. Codd. Anglosax. p. 289.) in quo quorundam Anglosaxonum nomina hodie extant *Grafio* aut *Stylo* non atramento & calamo exarata: immo ferunt Johannem Scotum Erigenam (qui vixit sub ipsis Ælfredi temporibus) occidisse Malmesburie à pueris quos docebat *GRAPHIIS* perforatum; [Vid. *Matth. Westmon. pag. 334.*] quam quidem vocem etsi *Wentkniwes* [i. e. Scalpellis] Anglice reddiderit *Spelmannus*, (*Life of Ælfred pag. 135.*) nihil hic nisi *Stylos* significare scio.*

2 *Quoad ejus valorem fiftigum Monceffan seu quinquaginta Mancuffas, quæ (computando Mancuffam valere 7^s. 6^d. v. pag. 166.) exurgunt ad 18^{lb}. 15^s; ingentem fateor esse summam numerandam pro instrumento plurimum scilicet ex osse, ferro, ære, aut alia id genus materia [Vid. *Smetii Antiq. Neomagenses*] rarius autem ex auro argentove formato.*

Attamen interdum lautius erat & magnificentius opificium: testor illud cujus meminit Chiffletius in Anastasi Childerici regis ad quem olim pertinebat. Stylus ibi exhibetur variis indutus formis, Clausus, Apertus, Armatus, & in aurea theca reconditus. Κειμήλιον istud vel quid aliud nonnihil forsitan eo pretiosius, quum rara erat materies, rari (iis præsertim diebus) opifices, & non nisi magna mercede conducendi, tantidem valuisse quanti Ætzel Ælfredianum non est difficile credi.

Ac si sit ob oculos egregia nostri Principis liberalitas & incomparabilis in bonis literis integrandis, promovendis industria, nullis sumptibus eum pepercisse suggerendum, quibus amorem optimarum scientiarum Populo suo conciliaret.

Hunc etenim Stylum ipsi libro in Ecclesia conjunctum esse videtur in eorum commodum quibus juventutem Anglo-saxonicam vel Latinam linguam edocendi partes traderentur (vid. p. 86.) Deinceps iis bifariam inservire potuit, nimirum quandoque Typos effingendo, quandoque eos, Festucæ ad instar, ediscentibus indigitando.

INDEX LOCORUM

qui in hoc libro memorantur.

A

A C L E A i. e. Campus quercus. **Dakley** in Comitatu *Surreiensis*.

Æglea forte **Clay-hill** in agro *Wiltunensi*, Vid. Cl. Gibson Ind. ad Chron. Saxon.

Ægbryhta Petra, sive **Ægbryht-rtan** i. e. Egbrichti Saxum; hodie **Brixton** in Com. *Somerset*.

Æscedun i. e. Mons fraxini. **Alton** quasi **Alh-ton** sive **Alh-down** juxta **Wallingford** in agro *Bercheriensis*. A nonnullis **Alhendon** oppidulum *Buckinghamiense*.

Æthelungaeg i. e. Insula nobilium. **Æthelney** sive **Æthelney** Prædiolum prope **Caunton** in Com. *Somerset*.

Alre Auler oppidulum juxta **Langport** in agro *Somerset*.

Altune forte **Alton** Oppidum *Hantoniense*.

Ambresbyri sive **Amgresbyri** **Ambresbury** Oppidum in Com. *Wilton*.

Angemeringum Duo sunt hodie Vicus istius appellationis **East** & **West Angmering** in agro *Sussexiensis*.

Aschongum p. 77. *Quere.*

Asketune ibid. *Quere.*

Axanmuthe **Armouth** in Com. *Devoniensis*.

B

Banuwille **Banwell** viculus prope **Arbridge** in agro *Somerset*.

Beccaule forte **Beckley** in Com. *Surreiensis*.

Bedewind forte **Bedwin** in Com. *Wilton*.

Beding forte **Bedingham** in Com. *Sussex*.

Benesey p. 76. *Quere.*

Berrocscire **Barkshire**.

Brannescumbe **Branscomb** prope **Culliton** in Com. *Devon*.

Bullingminster **Quære** an **Willinghurst** in Com. *Sussex*.

Burnham non longe distat à **Wedmore**.

Burua-Flor. **Vigorn.** **Buram.** Locus ubi coronatus est Edmundus Rex Orientalium Anglorum.

Fortè **Bury** sive **Edmund's Bury** in agro *Suffolc*.

C

Cairwisc i. e. Civitas **Wisc** seu **Exæ** fluvii. **Exeter**.

Carentune *Quere.*

Caziei **Caziacum** in **Maternam**. Hodie **Chezy** seu **Choisy**.

Cippanhamme **Chippenham** in Com. *Wilt*.

Cirrenceastre **Cirencester** in Com. *Gloc*.

Clere hodie ut videtur **King's Clere** in Com. *Hamtonensis*.

Columtune

Columtune **Columpton** Oppidum *Devoniae. vid. Cam. Brit. pag. 30.*

Condovere Forte **Candover** in agro *Hanton.*

Cruerne p. 77. *Quere* forte **Crews kern** in Com. *Somer.*

Cumtune **Compton** in Com. *Sussex.*

Cundoht Condatum super Scaldim in Belgio vulgo *Conde sur l'Escaut.*

Cyneta fluvius **The Kennet** aluens agros *Bercheriensem & Wiltoniensem.*

Cynuit **Kenwith** in Com. *Devon. vid. Cam. Brit. p. 35.*

D

Demetica regio **South wales.** *vid. Cam. Brit.*

Dene **Dean** in Com. *Wilton.*

Diccanlingum **Dichelung** in Com. *Sussex.*

Dingham p. 77. *Quere.*

Domnania alias Danmonia **Devonshire.**

Domraham **Damerham** in Com. *Wilton.*

Done **Downe** in Com. *Dorset.*

E

Eald Seaxum i. e. Antiqua Saxonia. vulgo censetur *Germania.*

Ederingtune forte **Eddington** in Com. *Wilt.*

Edingburn *Quere.*

Englofeld five Englafeld i. e. Anglorum campus hodie **Inglesfield** juxta *Reading.*

Erundele **Arundel** in Com. *Sussex.*

Ethandune **Eddington** juxta *Westbury* in Com. *Wilton.*

Examynster **Exminster** in agro *Devon.*

F

Feltham forte **Felpham** in Com. *Sussex.*

Fraw fluvius. *M. Westm. Frane. Hodie The Frome ad Wareham* decurrens.

Fullonham **Fulham** secus *Londoniam* in agro *Middlesexienfi.*

G

Gaent Gandavum *Flandriae* Metropolis.

Gaini Populus regionem circum **Gainesborow** in agro *Lincolniensi* habitans.

Gnavewic p. 28. *Quere.*

Godelming **Godalming** in agro *Surreienfi.*

Grantebrycge **Cambridge.**

Guent p. 49. *Quere.*

Guilou **The Willy** fluvius *Wiltoniensis.*

Guldeford **Gulford** Oppidum *Surreienfe.*

H

Hortingtune *Quere* forte **Horrington** in Com. *Somer.*

Hreopedune **Repton** in agro *Derbeiensi.*

Hrofescaestre **Rochester.**

Humbrensis fluvius **The Humber** in agro *Eboracensi.*

Husseburne, & Husseburne inferior. Duo sunt vicus istius appellationis in agro *Hantoniensi.*

I

Jona fluvius p. *Quere.*

K

Kilsantune forte **Kilmanton** in Com. *Wilton.*

Kintune *Quere.* forte **Keyneton** in Com. *Wilton.*

Kantune forsan **Cannington** in agro *Somerset.*

Kyfeldene *Quere* an **Chilleton** in Com. *Wilton.*

Lamborne

L

Lamborne **Lamborn** in Com. *Bercheriensis*.
 Leodria p. 76. *Quere.*
 Leonaforde p. 49. *Quere.*
 Lindesig **Lindsey** in agro *Lincolniensi*.
 Lintune p. 77. *Quere.*

M

Marcia Merciae regnum.
 Materre fluvius **The Marne**.
 Medwæg fluvius **The Medway**
 in agro *Cantiano*.
 Mene p. 77. *Quere.* forte *Mepe*
 in agro *Wilton*.
 Milleburne forte **Millborne-**
port in agro *Somersetensi* prope
Sherborn in agro *Dorsetensi*.

R

Rediga **Reading** in agro *Bercheriensis*.
 Ritheranfeld forte **Rotherfield**
 in Com. *Suffex*.

S

Sabrina fluvius **The Severn**.
 Sandwic **Sandwich Haven** in
 agro *Cantiano*.
 Scald vel Scaldad fluvius **The**
Scheld.
 Scheapieg i. e. Insula Ovium
Shepey Island in agro *Cantiano*.
 Scireburnan **Shirburn** in agro
Dorsetensi olim sedes Episcopalis.
 Scnotengaham **Notingham**.
 Selwdu vel Selwuda i. e. Sylva
 magna **Selwood Forest** in agro
Somerset.
 Signe seu Sigona fluvius **The**
Seyne.
 Steminghan forsan **Stenning** in
 Com. *Suffex*.
 Stemruga p. 13. *Quere.* **Stam-**

rige Walker. not. ad *Spelm. Vit.*
Ælfr. p. 2.

Stratduttenses p. . *Quere.*
 Stratnet p. 76. *Quere.*
 Stura **The Stour** fluvius in agro
Suffolciensi ortus dividit agrum
Essexiensem à *Suffolciensi*.
 Stureminster i. e. Sturæ mona-
 sterium **Sturminster** in Com.
Dorset.
 Sturæ ostium. Primo intuitu vi-
 detur esse **Sturmouth**, sed Do-
 ctissimus Lambardus pugna-
 tum fuisse censet ad **Harwich-**
haven ubi hodie locus est vo-
 catus **Sturmeze**. vid. *Lambard.*
Peramb. of Kent, & Hearne not. ad
Spelm. Vit. Ælfr. p. 74.
 Suanauine **Swanwick** in agro
Hantoniensi.
 Suthriga **Suthrey** vel **Surrey**.
 Suthwirthe p. 77. *Quere.*
 Suttune p. 76. *Quere.*
 Suttune p. 77. *Quere.*

T

Tenet hodie Insula **Chanet** in
 agro *Cantiano*.
 Terente vel Trent fluvius hodie
 vocatus **The Piddle** in agro
Dorsetensi.
 Theotisci Theutones vel Teuto-
 nes, *Germani*.
 Theodford i. e. Theoti vadum
Thetford ad limites agri *Nor-*
folciensis & Suffolciensis.
 Thornfæta paga **Donnræta**
Dorsetshire.
 Thumesfelde p. 77. *Quere.*
 Tiryfird p. 77. *Quere.*
 Tine fluvius **The Tine** in agro
Northumbrensi.
 Triconshire p. 76, 77. *Quere.*

W

Wanading five **Wanating Wan-**
tage in agro *Bercheriensis*.
 Wadmor

Wædmor **Wedmore** juxta Ci-
vitatem *Wellensæm* in Com. *Som-
merset.*

Wecta Insula **The Isle of Wight.**

Welero p. 77. *Quere.*

Welige p. 77. *Quere.*

Werham hodie **Wareham** in
agro *Dorset.*

Wiltun **Wilton** Oppidum in a-
gro *Wilton.*

Winburna **Winborn Winstet**
in agro *Dorset.*

Withchurche p. 77. *Quere.* forte
Whitchurch in Com. *Dorset.*

Z

Zeule **Zeales** in Com. *Wilton.*
secus limites agri *Dorsetensis.*

F I N I S.

ERRATA.

Pag. 55. pro instincto lege instinctu.

Z

Widener's Index to the Manuscripts of the University of Cambridge
Widener's Index to the Manuscripts of the University of Cambridge
Widener's Index to the Manuscripts of the University of Cambridge

THE
SUBSCRIBERS NAMES.

A

† THE Right Hon. Arthur Earl of ANGLESEY.
Mr Adams of Pemb. Coll.
Walter Allicock M.A. Rector of Shankton Leicestershire.
John Anderdon B.M. of Univ. Coll.
Henry Archer Esq.
Henry Aylmer B. A. Scholar of C. C. C.

B

† His Grace Henry Duke of BEAUFORT of Univ. Coll.
† The Right Hon. Allen Lord BATHURST.
† The Right Hon. Sidney Lord BEAUCLERK of Trin. Coll.
James Badger B. A. of Trin. Coll.
Sir Walter Bagot Bar. of Magd. Coll.
† Charles Baily M. A. Fell. of Trin. Coll.
John Baily M. A. of Bal. Coll.
Fran. Baker B. A. of Bal. Coll.
* * Thom. Ball B. D. Fell. of Trin. Coll.
Edward Ballard B. A. Scho. of Trin. Coll.
John Ballard M. A. Fell. of C. C. C.
† Rob. Barker B.C. L. Fell. of New Coll.
† Fran. Barry M. A. Schol. of Trin. Coll.
Edw. Batten B. A. of Braz. Coll.

Benj. Baynes M. A. Fell. of Univ. Coll. [Deceased.]
Will. Beecher Esq.
Mr Benson of Trin. Coll.
Will. Berchinfhaw B. A. of Jef. Coll.
Jof. Betty M. A. Fell. of Ex. Coll.
Joh. Bilstone B.A. of Hart Hall.
Sam. Birch B. A. of Pemb. Coll.
Henry Blakeway Gent. of Shrewsbury.
Fran. Blandy of Henly Gent.
Will. Blandy M. A. Fell. of Pemb. Coll.
Nath. Blifs B.A. of Pemb. Coll.
† Harry Pope Blount Esq Fell. Com. of Trin. Coll.
† Sir Tho. Pope Blount Bar.
Geor. Booth B.A. St. of Ch. Ch.
John Boulting B. M. of Wells.
Mr Bourne of Trin. Coll.
Rob. Bourne M. A. Chapl. of C. C. C.
... Bowditch M. A. Fell. of Wadh. Coll.
† Jof. Bowles M. A. Fell. of Or. Coll. and Keeper of the Bodleian Library.
Henry Bradford M. A. of Bak. Coll.
† Humfr. Brent M.A. of Trin. Coll. [Deceased.]
John Brereton B. D. Fell. of Linc. Coll.
† Tho. Brereton Esq.
Franc. Brickenden Esq.

Rich. Brickenden B. A. Schol.
of C. C. C.
John Bridges Esq.
††††† John Bridges Esq. of
Barton near Kettering in
Northamptonshire.
***** John Brown B. D.
Fell. of Univ. Coll.
Littleton Browne M. A. of Bal.
Coll.
Mr Bryan of London Gent.
James Brynker M. A. Fell. of
Jes. Coll.
Rob. Brynker M. A. Fell. of
Jes. Coll.
† Rob. Buck Esq.
James Budgen B. A. Sch. of Tr.
William Budworth M. A. of
Wadh. Coll.
Edward Burton of the Middle
Temple Esq.
John Burton M. A. Fell. of
New Coll.
Simon Burton D. M. Fell. of
New Coll.
John Burton M. A. Fell. of
C. C. C.

C

† The Right Hon. William
Lord CRAVEN.
The Reverend Mr Calvert.
Tho. Cameron B. A. of Bal.
Coll.
Will. Cardale B. A. of Bal. Col.
Tho. Carveth Fell. Com. of
Ex. Coll.
John Cater Sch. of Trin. Coll.
† Sir Verney Cave Bar. of Bal.
Col.
Mr Chandler Fell. Com. of
Wadh. Coll.
... Charles M. A. of Jes. Coll.
† Arthur Charlet D. D. Master
of Univ. Coll.
Rob. Cheyne Gent.
† Gilbert Clark Esq.
† The Hon. George Clark Esq.

D. C. L. Fell. of All-Souls
Coll.
John Clendon B. A. of Trin.
Coll.
Mr Cochrane of Bal. Coll.
Tho. Cockrell M. A. Fell. of
Univ. Coll.
† Ben. Coker M. A. of Tr. Coll.
Rog. Coker B. A. of Bal. Coll.
Mr Colchester Fell. Com. of
Bal. Coll.
† Will. Coles Fell. Com. of
Trin. Coll.
† Edw. Collingwood Esq. of
Grays Inn.
Edw. Collins B. C. L. of Queens
Coll.
** John Collins M. A. Fell. of
Pemb. Coll.
Will. Colmer Esq.
George Coningsby M. A. of
S. M. V. Hall.
Mr Laurence Cook Fell. of St
John's Coll.
Benj. Cooling M. A. Fell. of
New Coll. and Superior
Beadle of Divinity.
George Cooper B. A. Fell. of
New Coll.
Corpus Christi Coll. Library.
Mr Cotes Gent. Com. of Magd.
Hall.
† Thom. Chamberlayne Coxe
B. A. Fell. of Bal. Coll.
Geo. Cox M. A. Fell. of Magd.
Coll.
Tho. Coxe B. A. of Magd. Coll.
† The Hon. Rob. Craven Esq.
of Magd. Coll.
† Cornelius Crawford B. A. of
Bal. Col.
John Crawley Esq. Fell. Com.
of Univ. Coll.
The Rev. Mr Edward Cresset
Rector of Upton Cresset in
Shropshire.
Mich. Criddle B. A. of Un. Coll.

*** Nathanael Crynes M. A.
Superiour Beadle of Arts.

D

† The Right Hon. William
Earl of DENBIGH.

† John Dalby Esq. Fell. Com.
of Bal. Coll.

† Richard Daston Esq.

Will. Dobson D. D. Prefident
of Trin. Coll.

The Rev. Mr Dod Rector of
Maydwell in Northampton-
shire.

Mr James Douglass of Bal. Coll.

† John Downe Esq. Fell. Com.
of Trin. Coll.

† Sir John Dryden Bar. of Ch.
Ch.

E

Rich. Eastway M. A. of Linc.
Coll.

Henry Edmunds B. A. of Jef.
Coll.

Rich. Edmunds M. A. of Jef.
Coll.

† Sir Francis Edwards Bar.

Mr Georgius Jacobus Ehemanus.

Tristram Evans M. A. of Trin.
Coll.

Mr Eyre of Bal. Coll.

Rob. Eyre M. A. Fell. of All-
Souls Coll.

F

** Rich. Fiddes D. D. of Univ.
Coll.

Tho. Field M. A. of Bal. Coll.

James Fiennes M. A. of Magd.
Coll.

Mr Finch Sch. of Trin. Coll.

Mr Fletcher of Trin. Coll.

† The Hon. Tho. Foley Esq.
of Ch. Ch.

Joh. Fortescue Esq. of Tr. Coll.

Henry Fox Esq. Gent. Com.
of Ch. Ch.

Joseph Fox M. A.

Stephen Fox Esq. Gent. Com.
of Ch. Ch.

Sir Percy Freke Bar. of Ch. Ch.

Rich. Furney M. A. Rector
of Denton in Gloucester-
shire.

Tho. Fyson M. A.

G

† The Right Hon. Francis Lord
GUILFORD.

Mr Gamul of Bal. Coll.

Charles Gardiner B. D. Fell.
of C. C. C.

John Gardiner M. A. of Pemb.
Coll.

Mr Garrard of Bal. Coll.

Rich. Gastrell of Cirencester
Gent.

† Maurice Green Fell. Com.
of Trin. Coll.

William Greenaway M. A. of
Hart-Hall.

† Rob. Greenway B. A. of Trin.
Coll.

Francis Gregory B. A. of Bal.
Coll.

† Char. Gresley M. A. Rector
of Blackdon under Men-
dip in Somersetsshire.

† Rob. Gresley M. A. Sch. of
Trin. Coll.

H

† The Right Hon. Edward
Lord HARLEY.

... Hall B. A. of Braz. Coll.

† William Hanbury Esq. Fell.
Com. of Trin. Coll.

Benj. Hancock M. A.

Norton Hanson B. A. of Bal.
Coll.

Mr Harewell B. A. of Bal. Coll.

† Thom. Harris Fell. Com. of
Trin. Coll.

John Harrison M. A. Fell. of
C. C. C.

Th. Harwood B. A. of Univ.
Coll.

† The

† The Hon. Ferdinando Hastings Esq. of Ch. Ch.
 John Hathway B. A. of Trin. Coll.
 † Tho. Hayes M. A. of Pemb. Coll.
 Mr Hayter of Bal. Coll.
 Mr Hayward of Bal. Coll.
 Thom. Healy M. A. Fell. of C. C. C.
 Th. Heather M. A. of Univ. Coll.
 Rich. Hedges M. A. Fell. of Trin. Coll.
 Mr Henschman of Trin. Coll.
 Anth. Henly Esq. of Ch. Ch.
 Mr Hill Sch. of Trin. Coll.
 Walter Hodges M. A. Fell. of Oriel Coll.
 † Will. Holbech Esq.
 Mr Hole of Trin. Coll.
 † Richard Hollins D. M.
 † Edw. Hooper Fell. Com. of Trin. Coll.
 † Geo. Huddesford M. A. Fell. of Trin. Coll.
 Will. Huddesford M. A. Rector of Offchurch in Warwickshire.
 Tho. Hughes B. A. Sch. of Trin. Coll.
 Will. Hughes B. A. of Trin. Coll.
 John Hull B. A. of Bal. Coll.
 † John Hunsdon B. A. of Trin. Coll.
 † Jos. Hunt D. D. Master of Bal. Coll.
 † Th. Hunt M. A. of Trin. Coll.
 Rich. Hutchins B. A. Fell. of Linc. Coll.

I

Charles Jennens Junior Esq.
 Will. Innys } Booksellers in
 John Innys } London.
 John Jones M. A. Fell. of Bal. Coll.

William Jorden M. A. Fell. of Pemb. Coll.
 † James Joy Esq.
 † Eusebius Isham M. A. Fell. of Linc. Coll.
 Edmund Isham M. A. Fell. of Magd. Coll.
 † Tho. Isted Esq.
 K
 Mr Kemble of Bal. Coll.
 Mr Kennedy of Trin. Coll.
 White Kennet B. A. of Mert. Coll.
 Jos. Knapp B. A. of Trin. Coll.
 Th. Knight M. A. of Bal. Coll.
 John Knightly Esq.

L

The Right Hon. The Lord Viscount LEWESHAM of Magd. Coll.
 Will. Langbaine M. A. Fell. of New Coll.
 Adam Langley B. A. of Trin. Coll.
 † Geo Larkin B. A. of Bal. Coll.
 Tho. Laugharn M. A. of Jes. Coll.
 Mr Lawes of St John's Coll.
 Hen. Layng M. A. of Bal. Coll.
 Charles Leader B. A. Fell. of New Coll.
 The Hon. Heneage Leg Esq. of Magd. Coll.
 † Tho. Leigh M. A. Fell. of C. C. C.
 Peter Le Neve Esq. Norroy King at Arms.
 † John Lethieullier Gent.
 † † Smart Lethieullier Fell. Com. of Trin. Coll.
 Mr Leverfedge of Bal. Coll.
 † Hen. Levet Demy of Magd. Coll.
 Mr Ley of Trin. Coll.
 Rich. Lisset B. A. of Trin. Coll.
 John Lockton M. A. Fell. of Pemb. Coll.

John Long B. D. Fell. of C. C. C.
† Tho. Loveday M. A. Fell. of
Bal. Coll.

† Charles Lyddell Esq. Gent.
Com. of Ch. Ch.

John Lyne M. A.

† Rich. Lyster Esq. of Routon
in Shropshire.

** The Rev. Mr Tho. Lyster.

M

Roderick Mc Leod Esq.

Hen. Maffey M. A. of Qu. Coll.

† Thom. Mayo Fell. Com. of
Trin. Coll.

Dr John Burchard Menckenius
Counsellor and Historiogra-
pher to the King of Poland.

** Theophilus Metcalfe B. M.

† Sir Humfrey Monnox Bar. of
Trin. Coll.

† Richard Moody B. A. Sch. of
Trin. Coll.

James Moore Esq. Fell. of All-
Souls Coll.

† William Moore Esq.

Will. Mullens B. A. of Trin.
Coll.

† Th. Mundy B. A. of Tr. Coll.

† John Mylles M. A. Sch. of
Trin. Coll.

N

† Sir John Napier Bar. of Bal.
Coll.

John Napleton B. D. Fell. of
C. C. C.

... Nevil M. A. Fell. of Univ.
Coll.

Mr Norcliffe of Pemb. Coll.

† The Hon. Francis North
Esq. of Trin. Coll.

O

† Sir Edward O Bryen Bar. of
Bal. Coll.

P

† Tho. Palmer Fell. Com. of
Trin. Coll.

Sam. Parker Gent.

Jos. Parsons M. A. Chapl. of
St John's Coll.

Mr Parson of Ex. Coll.

Pembroke College Library.

Mr John Pennant of Jes. Coll.

... Penrose B. A. of Mert. Coll.

† The Rev. Mr Perkins of Wol-
verhampton in Staffordshire.

Erasmus Philips Esq. Fell. Com.
of Pemb. Coll.

Mr John Philips Fell. Com. of
Pemb. Coll.

Mr Philips of Trin. Coll.

† Rob. Pigott Jun. Esq.

Franc. Pile M. A. Fell. of New
Coll.

Periam Pole Gent. Com. of
Ch. Ch.

John Pollen Esq. Gent. Com.
of C. C. C.

Mr Prowse of Bal. Col.

Edw. Puleston M. A. Sch. of
Jes. Coll.

Q

Augustine Question M. A. Fell.
of Ex. Coll.

R

Thomas Randolph B. A. of
C. C. C.

† John Rayner M. A. Fell. of
Linc. Coll.

† James Read M. A. Fell. of
Trin. Coll.

Mr Restall Sch. of Bal. Coll.

Carew Reynell M. A. Fell. of
New Coll.

† Tho. Rich M. A. Fell. of Bal.
Coll.

Edw. Richards Esq.

Richard Richardson D. M. of
North Bierly in Yorkshire.

Mr Ridler of Trin. Coll.

Fran. Rogers M. A. Fell. of
Univ. Coll.

Mr George Rolfe Professour
of Anatomy in Cambridge.

John Rosse Esq.

Joseph

S

Joseph Sandford M. A. Fell. of
Bal. Coll.
Mr Walt. Saunders of St John's
Coll.
Thom. Seal M. A. Fell. of Ex.
Coll.
Will. Sellecke M. A. of Trin.
Coll.
† William Shaw Esq;
† Edw. Sheldon Esq. of We-
ston in Warwickshire.
* * Geo. Shephard B. D. Fell.
of Trin. Coll.
† Rob. Shippen D. D. Principal
of Braz. N. Coll. and Vice-
Chancellor.
Christ. Shute B. A. of Trin. Coll.
* * * Rob. Simonds M. A. Fell.
of Trin. Coll.
Will. Skinner M. A. of Or. Coll.
Mr Smith of Bal. Coll.
Barnabas Smith M. A. Fell. of
C. C. C.
Tho. Smith M. A. Rector of
Sharnford in Leicestershire.
John Smyth M. A. Fell. of St
John's Coll.
† Geo. Snell B. A. of Trin. Coll.
† George Southcott Esq. Fell.
Com. of Trin. Coll.
John Spry B. D. Fell. of C. C. C.
† John Spurway M. A. Fell. of
Bal. Coll.
Edw. Standing Fell. Com. of
Univ. Coll.
Will. Stephens M. A. Vicar of
Bampton in Oxfordshire.
† John Stevens Esq. of Trin.
Coll.
Nichol. Stevens Sch. of Trin.
Coll.
* * Jos. Stockwell B. D. Fell.
of Trin. Coll.
Will. Swinburne B. A. of Trin.
Coll.
† * * * Sir Philip Sydenham Bar.

of Brimpton D' Evercy in
Somersetshire.

T

Franc. Taylor M. A. Fell. of
Univ. Coll.
† Tho. Taylor M. A. of Trin.
Coll.
Mr Terry Fell. of New Coll.
Eubulus Thelwell B. D. Fell.
of Jes. Coll.
Bridges Thomas B. A. Fell. of
Bal. Coll.
Rob. Thomlinson D. D.
John Thorpe D. M.
Nicholas Toke Fell. Com. of
Univ. Coll.
Edw. Tottenham Gent.
† John Tottenham M. A. Fell.
of Linc. Coll.
John Travell Jun. Esq.
Tho. Tristram M. A. Fell. of
Pemb. Coll.
Will. Trivet B. A. of Bal. Coll.
Mr Trotman of Wotton Un-
deredge.
John Turner B. C. L.
Tho. Twysden Esq. Fell. Com.
of Univ. Coll.

U

Isaac Vaillant } Bookfellers in
Paul Vaillant } London,
William Vesey B. D. Fell. of
Linc. Coll.
† John Vivers M. A. of Trin.
Coll.

W

John Waghorn Bookfeller in
Durham.
Mr Walker of Bal. Coll.
Edm. Walrond M. A. of Bal.
Coll.
John Ward Gent. Com. of
Ch. Ch.
Knox Ward Esq. Fell. Com. of
New Coll.
The Rev. Mr Wasse Rector of
Aynho Northamptonshire.
† The

† The Rev. Mr John Waterman
M. A. and Vicar of Olive-
ston near Bristol.
Gilbert Watts D. D. Preben-
dary of Durham.
Nicholas Webb Gent.
Rob. Webb Gent.
Mr Webb of Oriel Coll.
... Wells M. A. of Or. Coll.
† Mr James West of Bal. Coll.
Tho. Westley M. A.
Steph. Wheatland M. A. Fell.
of New Coll.
† Sir William Wheeler Bar. of
Magd. Coll.
John Whitmore M. A. of Bal.
Coll.
John Wilder M. A. Fell. of
Pemb. Coll.
Tho. Wilkes D. D. Fell. of
Trin. Coll.
Mr Williams of Bal. Coll.

† Gilbert Williams M. A.
Tho. Williams M. A. of Jef.
Coll.
Mr Wilmot Bookseller in Oxf.
Tho. Wilson B. A. Fell. of Bal.
Coll.
† Fran. Winnington Fell. Com.
of Trin. Coll.
† Matth. Wise Fell. Com. of
Trin. Coll.
† Richard Witherston Esq.
Samuel Wolley B. A. Fell. of
Mert. Coll.
Mr Wood of Ch. Ch.
Th. Wood B. A. of St Joh. Coll.
John Wyat M. A. St. of Ch. Ch.
Will. Wynne B. A. of Jef. Coll.
Y
Fran. Yarburgh M. A. Fell. of
Braz. Coll.
† Edw. Young D. C. L. Fell. of
All-Souls Coll.

SUBSCRIBERS OMITTED.

... Shortgrave B. A. Fell. of
Wadh. Coll.
Caleb Hardinge B. A. of Jesus
Coll. Cambr.
† Bal. Coll. Library.
† Vincent Corbett M. A. of
Trin. Coll.
Mr Wotton of Hart Hall.
Mr John Devey of Pemb. Coll.
Will. Bartlett Gent.

Tipping Silvester B. A. of
Pembr. Coll.
Matth. Eaton M. A. Fell. of
Pembr. Coll.
Gilbert Yard Gent. Com. of
Hart Hall.
John Hill B. D. Rector of
Charlton near Bicetter in
Oxfordshire.

